

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ATAOL BEHRAMOĞLU'NUN ŞİİRLERİNDE
KELİME DÜNYASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Çimen ÖZÇAM

HAZIRLAYAN
Kübra AKBULUT

ELAZIĞ-2018

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**ATAOL BEHRAMOĞLU'NUN ŞİİRLERİNDE
KELİME DÜNYASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Çimen ÖZÇAM

HAZIRLAYAN
Kübra AKBULUT

Jürimiz,tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

1. Prof. Dr. Ahmet ÜSTÜNER
2. Dr. Öğr. Üyesi Osman ŞER
3. Dr. Öğr. Üyesi Çimen ÖZÇAM

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Ataol Behramoğlu'nun Şiirlerinde Kelime Dünyası****Kübra AKBULUT****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı****Elazığ-2018; Sayfa: X+160**

Bir sanatçının eserinde kullandığı kelimeler, o sanatçıyla onun dünya görüşü ve şiir anlayışı ile ilgili şifreler taşır. Sanatçıyı anlamanın yolu onun kullandığı kelime, cümle ve anlatıma bakmaktır. Bu amaçla biz de Ataol Behramoğlu'nun şiirlerinin kelime dünyası üzerinde çalışmayı tercih ettik.

Çalışmamızın giriş kısmında Ataol Behramoğlu'nun hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verildi.

Birinci Bölüm'de şiirlerdeki kelimeler; kavram, tür ve köken bakımından incelendi.

İkinci Bölüm, şiirlerde öne çıkan farklı unsurları içermektedir. Sonuç bölümünde ise Birinci ve İkinci Bölüm'de yapılan çalışmalarla ilgili çıkarımlar sıralandı. Çalışmanın sonuna şiirlerde yer alan kelimeler liste şeklinde eklendi.

Kelimelerden yola çıkılarak tablolarla desteklenen açıklamalarda şairin oldukça geniş bir kavram dünyasına, zengin bir kelime hazinesine sahip olduğu tespit edilmiştir. Şairin şiirlerde sıkça Türkçe kökenli kelime kullandığı; deyim, ikileme, atasözü gibi unsurlardan da yararlandığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ataol Behramoğlu, şiir, kavram, tür, köken, kelime dünyası, dil.

ABSTRACT

Master Thesis

The World of Words of Ataol Behramoğlu's Poems

Kübra AKBULUT

Fırat University

Institute of Social Sciences

Department of Turkish Language and Literature

Elazığ-2018; Page: X+160

The words that an artist uses in his work(master), carries codes of the view of world and understanding of poem. The way to understand the artist is to have a look to the words, sentences and the narration. With this intend we close to study on the world of words of the poems of Ataol Behramoğlu.

In the introduction part of the study, information about Ataol Behramoğlu's life, his literary character and his works are given.

In the first chapter the words in the poems were studied considering concept, type and origin.

The second chapter contains different elements that exist in the poems. In the conclusion part, the deductions made from the studies done in the first and second chapter were ordered. That words that existed in the poems, were attached as a list in the end of the study.

In the references that one supported by schedule in the light of words it is identified that the poet has a wide world of concept and a rich treasure of words. It is defined that the poet often uses phrases like Turkish originated words and gets benefit from idioms, doubles, proverbs.

Keywords: Ataol Behramoğlu, poem, concept, type, origin word, world.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
TABLO LİSTESİ.....	VI
ÖN SÖZ	VIII
KISALTMALAR	X
GİRİŞ.....	1
I. ATAOL BEHRAMOĞLU’NUN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ, ESERLERİ.....	1
I.I. Hayatı	1
I.II. Edebî Kişiliği	3
I.III. Eserleri.....	6
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. ATAOL BEHRAMOĞLU’NUN ŞİİRLERİNDE KELİMELER	10
1.1. Ataol Behramoğlu’nun Şiirlerinde Farklı ve Tekrar Kelime Sayısı	10
1.2. Ataol Behramoğlu’nun Şiirlerinde Kelime Kullanım Sıklığı	10
1.3. Ataol Behramoğlu’nun Şiirlerindeki Kavramlarla İlgili Kelimeler.....	14
1.3.1. Zamanla İlgili Kelimeler.....	15
1.3.2. Yer ile İlgili Kelimeler.....	18
1.3.3. Duygu ile İlgili Kelimeler	24
1.3.4. Tabiat ile İlgili Kelimeler	28
1.3.5. Aile, Akrabalık ve Unvan ile İlgili Kelimeler	31
1.3.6. İnsan Vücudu ile İlgili Kelimeler	37
1.3.7. Tarih, Askerlik, Siyaset ve Hukuk ile İlgili Kelimeler	40
1.3.8. Dil, Sanat ve Edebiyat ile İlgili Kelimeler.....	46
1.3.9. Araç-Gereç ve Nesne ile İlgili Kelimeler	50
1.3.10. Kişi Adları ve İlgili Kelimeler	53
1.3.11. Meslek ve Meşguliyet ile İlgili Kelimeler	59
1.3.12. Din ile İlgili Kelimeler.....	64
1.3.13. Bitki, Çiçek, Meyve ve Sebze ile İlgili Kelimeler	68
1.3.14. Renk ile İlgili Kelimeler	72
1.3.15. Hayvanlar ile İlgili Kelimeler	74

1.3.16. Yiyecek-İçecek ile İlgili Kelimeler.....	78
1.3.17. Sayı ile İlgili kelimeler	80
1.3.18. Ulus ve Mensubiyet ile İlgili Kelimeler	82
1.4. Ataol Behramoğlu'nun Şiirlerinde Kelime Türleri.....	86
1.4.1. İsimler	86
1.4.1.1. Somut İsimler.....	87
1.4.1.2. Soyut İsimler.....	88
1.4.1.3. Özel İsimler.....	89
1.4.2. Sıfatlar.....	91
1.4.3. Zamirler	95
1.4.4. Zarflar	97
1.4.5. Fiiller.....	99
1.4.6. Fiilimsiler.....	101
1.4.7. Edatlar	103
1.4.8. Bağlaçlar	104
1.4.9. Ünlemler	106
1.5. Ataol Behramoğlu'nun Şiirlerinde Kelime Kökeni	107

İKİNCİ BÖLÜM

2. ATAOL BEHRAMOĞLU'NUN ŞİİRLERİNDE ÖNE ÇIKAN DİĞER

UNSURLAR	110
2.1. Deyimler	110
2.2. Atasözleri	112
2.3. İkilemeler	114
2.4. Kitap, Dergi, Gazete, Eser İsimleri; Yabancı Cümleler ve Alıntılar	114
SONUÇ	118
KELİME LİSTESİ	123
KAYNAKÇA.....	157
EKLER	159
Ek 1. Orjinallik Raporu.....	159
ÖZ GEÇMİŞ	160

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Şiirlerde Sık Kullanılan İlk 100 Kelimenin Tablosu	11
Tablo 2. İlyas Göz'ün Kelime Sıklığı Listesindeki İlk 20 Kelime ile Ataol Behramoğlu'nun Şiirlerinde Sık Kullanılan İlk 20 Kelimenin Tablosu	14
Tablo 3. Zamanla İlgili Kelime Sayısı Tablosu	15
Tablo 4. Yer İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu	19
Tablo 5. Duygu İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu	24
Tablo 6. Tabiat İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu	28
Tablo 7. Aile, Akrabalık ve Unvan İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu	31
Tablo 8. İnsan Vücudu İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu	37
Tablo 9. Tarih, Askerlik, Siyaset ve Hukuk İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu	40
Tablo 10. Dil, Sanat ve Edebiyat İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu	46
Tablo 11. Araç-Gereç ve Nesne İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu	50
Tablo 12. Kişi Adları ve İlgili Kelime Sayısı Tablosu	53
Tablo 13. Meslek ve Meşguliyet İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu	60
Tablo 14. Din İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu	65
Tablo 15. Bitki, Çiçek, Meyve ve Sebze İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu	68
Tablo 16. Renk İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu	72
Tablo 17. Hayvanlar İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu	75
Tablo 18. Yiyecek-İçecek İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu	78
Tablo 19. Sayı İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu	80
Tablo 20. Ulus ve Mensubiyet İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu	82
Tablo 21. Kavramlarla İlgili Kelime Sayısının Karşılaştırmalı Tablosu	85
Tablo 22. İsim Sayısı Tablosu	87
Tablo 23. Somut İsim Sayısı Tablosu	87
Tablo 24. Soyut İsim Sayısı Tablosu	88
Tablo 26. Somut, Soyut, Özel İsim Sayısının Karşılaştırmalı Tablosu	91
Tablo 27. Sıfat Sayısı Tablosu	91
Tablo 28. Sıfat Türleri Sayısının Karşılaştırmalı Tablosu	92
Tablo 29. Zamir Sayısı Tablosu	95
Tablo 30. Zamir Türleri Sayısının Karşılaştırmalı Tablosu	95
Tablo 31. Kişi Zamiri Sayısı Tablosu	96

Tablo 32. Zarf Sayısı Tablosu	98
Tablo 33. Zarf Türleri Sayısının Karşılaştırmalı Tablosu	98
Tablo 34. Fiil Sayısı Tablosu	100
Tablo 35. Fiilimsi Sayısı Tablosu	101
Tablo 36. Fiilimsi Türleri Sayısının Karşılaştırmalı Tablosu	102
Tablo 37. Edat Sayısı Tablosu	103
Tablo 38. Bağlaç Sayısı Tablosu.....	104
Tablo 39. Ünlem Sayısı Tablosu	106
Tablo 40. Kelime Türleri Sayısının Karşılaştırmalı Tablosu	107
Tablo 41. Kelime Kökeni Sayısal Tablosu	108

ÖN SÖZ

İnsanoğlu; iletişim kurma ihtiyacından dolayı dil denen kavramı ortaya çıkarmıştır. Tarihin en eski dönemlerinden itibaren dünya pek çok dile ev sahipliği yapmış; kimi dillerin saltanatına kiminin de ölümüne şahit olmuştur, olmaktadır.

Dil, insanlar tarafından kullanıldıkça varlığını devam ettirir ve uluslar dili kullandıkça ona farklı başlıklar açar. Bir dilin sözlüğündeki milyonlarca kelime ve bunların anlamları tarihin, zamanın ve insanın ürünüdür.

Dil, kullanım amacı bakımından da çeşitlilik gösterir. Günlük yaşamda kullandığımız dille edebî eserlerde gördüğümüz dil birbirinden farklıdır. Dil, edebî eserlerde sanatçının diline dönüşür. Öyle ki sanatçı dille bir kimlik oluşturur.

Sanatçı; bilgi, tecrübe, hayal dünyasını kelimelerle ifade eder. Bu bakımdan kelime dünyası çalışmaları, şairi ve eserlerini tanıma fırsatı sunar. Kelime dünyasının bu denli önemli olması, bizi bu konu üzerinde çalışmaya teşvik etmiştir. Edebiyatçılarımızdan birinin kelime dünyası üzerinde çalışma fikri hasıl olunca günümüz edebiyatının yaşayan şairlerinden Ataol Behramoğlu'nun şiirleri çalışma konusu olarak belirlenmiştir. Çalışmanın amacı, tanınan şair Ataol Behramoğlu'nun şiirlerine farklı bir bakış açısı getirebilmek, kullandığı kelimelerin köken, tür, kavram başlıklarıyla ilgili sıklıklarını bularak farklı ve tekrar kelime sayısına ulaşabilmektir. Bu amaç doğrultusunda şairin şiirleri incelenip çeşitli başlıklarla değerlendirilmiştir.

Ataol Behramoğlu'nun Kelime Dünyası adlı çalışma Giriş ile başlamaktadır. Giriş'ten sonra incelemenin yapıldığı iki bölüm yer almaktadır. Çalışma; Kelime Listesi ve Kaynakça ile sona ermektedir.

Giriş'te kelime dünyası ifadesi ile neyin kastedildiği konusunda bilgi verilmiş, Ataol Behramoğlu'nun hayatı, edebî kişiliği ve eserlerine değinilmiştir.

Birinci Bölüm'de şiirlerdeki kelimeler; sıklık, kavram, tür ve köken bakımından incelenmiş ve bu sayılar, tablolarla desteklenmiştir.

Şairin şiirlerinde yer alan ikilemeler, deyimler, atasözleri; eser, kitap, dergi, gazete isimleri ve yabancı cümleler, alıntılar **İkinci Bölüm**'de örneklerle verilmiştir.

Çalışmadan elde edilen çıkarımlar **Sonuç** kısmında maddeler hâlinde sıralanmıştır. Şiirlerde kullanılan kelimelerden oluşan **Kelime Listesi**, çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Tez, çalışma sırasında yararlanılan kaynakların yer aldığı **Kaynakça** ile son bulmaktadır.

Lisansüstü eğitimime başladığım günden itibaren engin bakış açıları ve bilgileri ile örnek aldığım saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Ahmet BURAN'a, Prof. Dr. Ahat ÜSTÜNER'e; samimiyeti ve sonsuz desteği ile bana her başarının mümkün olduğunu hissettiren kıymetli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Çimen ÖZÇAM'a minnet ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Tezin hazırlanması aşamasında yardımlarını esirgemeyen, fikirlerinden sürekli faydalandığım Dr. Öğr. Üyesi Nilüfer YILDIRIM'a; sevgi ve destekleri için ebeveynlerim Mustafa ve Ayşe SOĞUKPINAR'a, yaşam mücadelemde daima yanımda olan eşim Necdet AKBULUT'a; hayata hep daha sıkı sarılmamı sağlayan kızlarım Esmâ ve Azra AKBULUT'a sonsuz teşekkür ederim.

KISALTMALAR

AİK	: Aşk İki Kişiliktir
BGM	: Bir Gün Mutlaka
C.	: Cilt
HUV	: Hayata Uzun Veda
İA	: İki Ağıt
KM	: Kızıma Mektuplar
OİK	: Okyanusla İlk Karşılaşma
S	: Sevgilimsin
s.	: sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: ve benzeri
YAG	: Yeni Aşka Gazel
YÖBŞV	: Yaşadıklarımın Öğrendiğim Bir Şey Var

GİRİŞ

I. ATAOL BEHRAMOĞLU'NUN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ, ESERLERİ

I.I. Hayatı

Azerbaycan kökenli bir ailenin çocuğu olan Ataol Behramoğlu, 13 Nisan 1942'de, babasının yedek subaylığı sırasında Çatalca'da doğdu. Çocukluk ve ilk gençlik yılları, ziraat müdürü olan babası Haydar Behramoğlu'nun görevi nedeniyle Türkiye'nin çeşitli yörelerinde geçti. İlkokul üçüncü sınıfa kadar Kars'ta öğrenim gördü. İlk, orta ve lise öğrenimini Çankırı'da tamamladı.

Bir süre Ankara Hukuk Fakültesine devam etti, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümünün derslerini izledi, aynı fakültenin Rus Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi (1966).

İlk şiir kitabı “Bir Ermeni General” 1965'te, kitaplaşan ilk çevirisi “İvanov” (Anton Çehov) 1967'de basıldı. Mihail Yuryeviç Lermontov'dan ilk şiir çevirilerini de bu dönemde yaptı.

60'lı yıllar toplumcu kuşağının manifestosu niteliğindeki şiirlerden “Bir Gün Mutlaka”yı 1965'te yayımladı. 1969'da “Ant” dergisinde birkaç sayı yayımlanan “Toplumcu Genç Şairler Savaş Açıyor” başlıklı oturumda yeni toplumcu şiir üstüne görüşlerini açıkladı. 1970'te yayımlanan ikinci şiir kitabı “Bir Gün Mutlaka”, kuşağının öncü yapıtlarından biri olarak kabul edildi. 1970'te İsmet Özel ile yayımlamaya başladıkları “Halkın Dostları” dergisi geniş yankı uyandırdı. Aynı yıl Maksim Gorki'den çevirdiği “Yaşanmış Hikayeler” yayımlandı.

Ataol Behramoğlu 1970 yılı sonbaharında dört yıl sürecek ilk yurt dışı yolculuğuna çıktı. 1972'ye kadar Londra ve Paris'te yaşadı. Paris'te Louis Aragon ve Pablo Neruda ile tanıştı. Aragon'un yönetimindeki “Les Lettres Françaises”te, Abidin Dino çevirisiyle, “Bir Gün Mutlaka”dan bir bölüm yayımlandı. Paris'te Théâtre de Liberté'nin kuruluş çalışmalarına katıldı (1971). İlk oyun “Légendes a Avénir / Geleceğe Masallar” için bölümler yazdı.

1972 sonbaharında Sovyet Yazarlar Birliği'nin davetlisi olarak gittiği Moskova'da yaklaşık iki yıl kalarak Moskova Devlet Üniversitesinde stajyer olarak Rus Edebiyatı üzerine çalıştı. Yurt dışında bulunduğu sırada, daha önceki dönemin ürünü

çevirileri (Puşkin-Bütün Hikâye ve Romanları, 1972) ve yurt dışı döneminin ürünü olan şiirlerden oluşan üçüncü şiir kitabı “Yolculuk, Özlem, Cesaret ve Kavga Şiirleri (1974)” Türkiye’de yayımlandı.

Ataol Behramoğlu 1974’te ülkeye dönüşünden bir süre sonra Muhsin Ertuğrul yönetimindeki İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatrolarında dramaturg olarak çalışmaya başladı. 1975’te kardeşi Nihat Behram ile çıkardıkları edebiyat-kültür dergisi “Milan” büyük ilgi gördü. Bu dönemde Ataol Behramoğlu’nun “Ne yağmur... Ne Şiirler...” (1976), “Kuşatmada” (1978), “Mustafa Suphi Destanı” (1979), “Dörtlükler” (1980) adlı şiir kitapları yayımlandı.

1977’de bir Atina gezisinde Yannis Ritsos ile tanıştı. 1978’de Sofya’da Dünya Yazarları 1. Kurultayına Aziz Nesin, Yaşar Kemal ve Burhan Arpad ile Türkiye Temsilcisi olarak katıldı. 1979’da Türkiye Yazarlar Sendikası genel sekreteri oldu. Aynı yıl, kızı Barış doğdu. “Sanat Emeği” dergisinin kurucuları ve yazı kurulu üyeleri arasında yer aldı.

1980 darbesi sonrasında dramaturgluk görevinden ayrılmak zorunda kaldı. “Ne Yağmur... Ne Şiirler”in yeni basımının mahkemece “toplatılması ve imhası”na karar verildi. Ataol Behramoğlu bir hafta Selimiye’de göz hapsinde tutuldu. Şair, daha sonra beraat etti.

“İyi Bir Yurttaş Aranıyor” başlığı altında topladığı şiirler Türkiye’de “siyasal kabare” türünün ilk örneklerinden biri olarak birçok kez izleyiciye sunuldu (1981). Aynı yıl Yunanistan’da yayımlanan “Türkiye, Üzgün Yurdum, Güzel Yurdum” adlı kitabı, yabancı bir dilde basılan ilk şiir seçkisi oldu. Kitap, kısa sürede birkaç kez basıldı.

Dünya şairlerinden Rusça, İngilizce, Fransızcadan yaptığı çevirileri “Kardeş Türküler” adlı bir kitapta topladı (1981). “Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi”nin ilk çalışmalarına başladı.

1982 Mart ayında Barış Derneği kurucu ve yöneticisi olarak tutuklandı. Maltepe Askerî Cezaevi ve Sağmalcılar Cezaevinde on ay tutuklu kaldı. Cezaevinde bulunduğu sırada, Asya-Afrika Yazarlar Birliği 1981 Lotus Ödülü’nü kazandı.

1984 başlarında hakkında verilen hapis cezasından dolayı Fransa’ya gitti. 1989 haziran ayına kadar sürecek bu ikinci yurt dışı döneminde Paris Sorbonne Üniversitesi “Centre de Poétique Comparée” bölümü çalışmalarına katıldı. Paris’te 1986’da Fransızca Türk edebiyatı dergisi “Anka”yı kurdu ve yönetti.

Bu yıllarda Ataol Behramoğlu, Avustralya'dan Finlandiya'ya birçok ülkede katıldığı toplantılarda konuşmalar yaptı, şiirlerini okudu.

Haziran 1989'da hakkındaki davaların Yargıtay aşamasında beraatle sonuçlanması üzerine ülkeye dönen sanatçı, birkaç yıl Simavi Yayınlarında editör, Pendik Belediyesinde kültür danışmanı olarak çalıştı.

1995'te Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Başkanı seçildi.

PEN Yazarlar Derneği 2002 yılı "Dünya Şiir Günü Büyük Ödülü"nü aldı.

Bütün yapıtları aralıksız yeni basımlar yapan, 2008 yılında Rusya Federasyonunca uluslararası Puşkin Nişanı'yla ödüllendirilen, Çehov'dan oyun çevirileriyle kendisine Sanat Kurumunun 2013-2014 en iyi çevirmen ödülü verilen Ataol Behramoğlu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Slav Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı Başkanlığı görevi ile Beykent Üniversitesindeki öğretim üyeliğinden sonra İstanbul Aydın Üniversitesi öğretim kadrosunda eğitsel ve akademik çalışmalarını sürdürmekte, 1995'ten itibaren Cumhuriyet gazetesindeki köşesinde yayınlanan haftalık yazıları geniş okur kitlesince ilgiyle izlenmektedir.

Yine 90'lı yıllardan günümüze tüm ülkede müzisyen Haluk Çetin'le gerçekleştirdikleri ve sayısı yüzleri aşan şiir-müzik dinletileriyle şiirlerini büyük izleyici topluluklarına ulaştırarak bu alanda da öncü bir örnek oluşturmaktadır. (Behramoğlu, 2014: 199-203)

I.II. Edebî Kişiliği

Ataol Behramoğlu, çok sayıda farklı eserle edebiyat ve fikir dünyasında var olmuşsa da asıl kimliğini şairliğiyle ortaya çıkarmıştır. Şiir üstüne çok düşünen şair, şiir yazamadığı zamanlar için şöyle söyler: "Epey çalışıyorum şu aralar (çeviri, okuma, makale ve oyun türünde bir şeyler karalayarak). Şiirle ise yine küslük var aramızda. Gönlüm hep onda ama layık değilim sanki. Onu yakalamak için gereken duygu netliği, zihin açıklığı şu ara benden uzak. Yine de gizli gizli bir şeyler kurup duruyorum sanki." (Behramoğlu/Demirtaş, 2011: 65).

"Behramoğlu'nun seçmelerini okurken ilk şiirlerin bireyselliğinden toplumculuğa doğru yol alışı hemen fark ediyorsunuz. İlk şiirlerinde yalnız kendini sorgulayan, tanımak isteyen bir şair kimliği buluyorsunuz." (Behramoğlu, 2014: 5) diyen Doğan Hızlan'ın da ifade ettiği gibi şairin kimi şiirlerinde toplumculuk kimi şiirlerinde ise bireysellik hakimdir.

“Yaşadığımız dönemde şiirin görevi, emperyalizmin yığmsal iletişim araçlarıyla yaydığı yalanlara, oluşturduğu sahte ve sakat duyarlıklara karşı; doğruyu, insanca olanı, sağlıklı ve güzel olanı savunmak olmalıdır. İnsancılık ve yurtseverliğin birbirini bütünlediğini düşünüyorum. İnsancılığın yurtseverlikle kaynaşması, ona toplumsal bir temel, bir somutluk kazandırıyor.” (Behramoğlu, 2007: 280) diyen şair toplumsal şiiri bir yönden tanımlamış olur.

Şairin toplumculukla ilgili düşünceleri de dikkat çekicidir: “Şiir konusunda kafa yoruyorum. Her şeyin hakikisi değerli. Sahtesi kötü. Toplumcu olmak ya da olmamak çok önemli değil. Sahici olmak önemli. Bir de toplumcuysan ne âlâ. Gerçi toplumculuk kavramını da tartışıp duruyorum kafamda. Hümanist olmak bana daha önemli görünüyor.” (Behramoğlu/Demirtaş, 2011: 208).

Ataol Behramoğlu, çok okur. Yaşadığı coğrafyanın, kendi milletinin edebiyatını okuduğu gibi yabancı toplumların edebiyatlarını da okur. Toplumcu şiirlerinde etkilendiği şairleri “Şiirin Dili Anadil” kitabında yazmıştır: “Kendimden kısaca söz etmem gerekirse, benim şiirlerimin (sadece toplumcu bakımdan) kaynakları arasında, başta Tevfik Fikret şiiri olmak üzere, Namık Kemal’i, Mehmet Emin Yurdakul’u dışarda bırakmaksızın, Ahmed Arif’e kadar uzanan sesler ve şiir dünyaları vardır. Yabancı toplumcu şiir dünyalarının ön sıralarında ise Lermontov devrimci romantizmini, Walt Whitman’ın özgür sesini, Ginsberg-Ferlingetti kuşağının şiirini ve Neruda’yı sayabilirim... (Bunları sadece “toplumcu” kaynaklar ve 60’lı yıllar kapsamında sıralıyorum...) (Behramoğlu, 2007: 282).

Şair, sanat ve siyasaı şöyle değerlendirir: “Sanatın dili, söylemi, oluşturulma yöntemleri, felsefe, bilim ve siyasanıkinden farklıdır. Konuyu sanat-siyasa kapsamında alırsak, sanatsal dil, en yalın ve dolaysız olduğu durumlarda bile imgeseldir ve sanatsal yaratma süreçlerinde düşlemin (fantezi) önemli bir işlevi vardır. Siyasanın dili ise açık, yalın, dolaysız olmak zorundadır. Siyasal bir metnin (ya da eylemin) oluşturulmasında, kesin (hiç değilse kesine yakın) bilimsel, ussal verilerden yola çıkmak gerekir. Burada düşlem’e (fanteziye) imgelem’e (muhayyileye) fazla yer yoktur.” (Behramoğlu, 1997: 149).

Şiire farklı tanımlar getirir: “Toplumcu ya da bireyci (ama her iki türde de “mekanik”) bir şiire karşı “organik” şiiri savunmalıyız. Nefes alan, bir yerleri acıyan, bağırان, gülümseyen, hayatın içinden çıkmış ve hayata dönen şiiri. Elbette seçimimiz

“toplumcu organik”ten yanadır. Gönümüz onu ister.” (Behramoğlu/Demirtaş, 2011: 186).

Şair, halkın edebiyatını küçümsemez, onu bir kaynak olarak görür. Geçmişten kopmanın doğru olmadığını da sık sık ifade eder. Onun bu ifadesi geçmişe körü körüne bağlılık olarak değil, geçmişten faydalanma olarak algılanmalıdır. “Halk şiirinin vezinleri (hece ölçüleri) konuşulan dilde, deyimlerde vb. zaten mevcut. Bunun yanı sıra, halk şiirinin özlülüğü, betim gücü, çağdaş Türk şairi için tükenmez bir öğretici, besleyici kaynak.” (Behramoğlu/Demirtaş, 2011: 128) ifadesiyle şair, şiirinin kaynaklarından birini de açıklamış olur.

Ayrıca halk şiiriyle ilgili şu düşünceleri de şairin şiirlerinin dili ile ilgili bilgi edinmemizi sağlar: “Halk şiirinin söyleyiş biçimlerine, konuşma dilinin tarihsel süreçlerdeki anlatım biçimlerine çok iyi bakmalıyız, diyorum. Türkçenin şiir potansiyellerini yakalamak için. Bir “heder etmek, heder olmak” sözü ölüp gidiyor. Bu deyimleri, sözleri bulup canlandırmalı, şiiri günlük konuşma, gazete dilinin kuruluşundan, tekdüzeliğinden kurtarmalı. Yaşayan, canlı Türk dilinin derin soluklarını, vurgularını kazandırmalı şiir diline. Bu bana, “imge” konusunda daha da önemli görünüyor. Yani hakiki bir Türkçeyle yazmak konusu...” (Behramoğlu/Demirtaş, 2011: 85).

Şair, Divan şiirini de bilir, okur, ondan faydalanır. Divan şiirini hem taklit etmeye hem de onu tamamen reddetmeye karşıdır: “Divan şiirindeki ses öğeleri ilgimi çekiyor, hele zaman zaman Türkçenin başarılı uygulamalarıyla (Fuzuli’den-Yunus’tan Yahya Kemal’e kadar...) Nazım Hikmet’in ilk serbest vezinli şiirlerindeki uyum-ritim öğelerinin aruz ıska geçilerek tanımlanabileceğini pek düşünemiyorum... Özetle, Divan şiirine öykünmeyi saçma bir şey (şair, el alışkanlığı için böyle çalışmalar yapabilir, o başka) Divan şiirini toptan reddi ise, ister modernist ister Kemalist-nihilist ister devrimci kılıkta olsun, cahillik olarak görüyorum.” (Behramoğlu/Demirtaş, 2011: 128-129).

Nazım Hikmet, Yannis Ritsos, Pablo Neruda, Louis Aragon, Vladimir Mayakovski, Behramoğlu’nun hayatında öneme sahip şairlerdendir. Bu şairlerle ilgili cümlelerinden anlıyoruz ki her ne kadar bakış açıları benzer olsa da Behramoğlu için yine şiir illa ki şiirdir. Sırf bir şairi fikrinden dolayı iyi şair kabul etmeyeceğini, farklı görüşlerden şairler arasında da beğendiklerinin olduğunu kendisiyle ilgili yanlış anlaşılmalara düzeltmek istercesine anlatır: “Klişeleşmiş, resmîleşmiş sözlerden

kaçınmak istiyorum. Bu tür tanımlamaları bayağı buluyorum. Nazım Hikmet, kötü şairdi çünkü komünistti sözü ne kadar yanlışsa Nazım Hikmet büyük şairdi çünkü komünistti sözü de aynı ölçüde yanlış bence. Komünist olmayan çok büyük şairler olduğu gibi (söz gelimi Homeros komünist değildi, T.S. Eliot ya da D. Thomas da), komünist olan çok kötü şairler var (Adları saymakla bitip tükenmez.). Buna karşılık komünist olan çok büyük şairler de var (Ritsos, Neruda, Aragon, Mayakovski). Nazım Hikmet de bu şairlerden biri.” (Behramoğlu, 2012: 131).

Ataol Behramoğlu, şiirin hayatın içinden fişkıran bir dille, yaşamın canlı dokularından özümsemiş, damıtılmış, işlenmiş bir dille yazılması gerektiğini söyler. Bu nedenle de şiirlerinde yaşamından izler bulunur: “Eğer ben ‘Hemingway’ın Bir Hikayesinden Çağrışımlarla’daki duyguları yaşamamış biri olsaydım, yani bir aşkın tükenip gitmesi önünde insan iradesinin çaresizliğini kendi ömrümce yaşamamış olsaydım, bu ilişkide kadının daha derin ve gerçek bir şeyler hissettiğini, erkeğin (çeşitli toplumsal, türsel vb. nedenlerle) daha rasyonel kaldığını gözlemlememiş olsaydım o şiiri yazamazdım. ‘Kadın üzgündü / Adam düşündü...’ Bu gözlemimin, yaşantımın sonucudur... Ve ‘hüznün aşılma engelleri’ni de bizzat yaşamıştım... Bunlar hem dille, dilin sayısız öğeleriyle hem de hayatla, hayatın organikliğiyle, ritmiyle, elektriğiyle ilgili şeyler... Onun için, salt dil-biçim-biçem bilgileriyle de salt hayat deneyleriyle de şair olunamıyor.” (Behramoğlu/Demirtaş, 2011: 106).

I.III. Eserleri

Şiir

- *Bir Ermeni General (1965)
- *Bir Gün Mutlaka (1970)
- *Yolculuk Özlem Cesaret ve Kavga Şiirleri (1974)
- *Ne Yağmur... Ne Şiirler... (1976)
- *Kuşatmada (1978)
- *Mustafa Suphi Destanı (1979)
- *Dörtlükler (1983)
- *İyi Bir Yurttaş Aranıyor (1983)
- *Türkiye Üzgün Yurdum, Güzel Yurdum (1985)
- *Kızıma Mektuplar (1985)
- *Şiirler 1959-1982 (1983)

- *Eski Nisan (1987)
- *Bebeklerin Ulusu Yok (1988)
- *Bir Gün Mutlaka-Toplu Şiirler 1 (1991)
- *Yaşadıklarımın Öğrendiğim Bir Şey Var-Toplu Şiirler 2 (1991)
- *Kızıma Mektuplar-Toplu Şiirler 3 (1992)
- *Sevgilimsin (1993)
- *Aşk İki Kişiliktir (1999)
- *Yeni Aşka Gazel (2002)
- *İki Ağıt (2007)
- *Beyaz İpek Gibi Yağdı Kar (2008)
- *Okyanusla İlk Karşılaşma (2008)
- *Hayata Uzun Veda (2008)

Deneme-İnceleme

- *Yaşayan Bir Şiir (2007)
- *Şiirin Dili-Anadil (2007)
- *Utaniyorum (1996)
- *Mekanik Gözyaşları (1997)
- *Nazım Hikmet-Tabu ve Efsane (2012)
- *İki Ateş Arasında (1998)
- *Kimliğim İnsan (1999)
- *Başka Bir Açık (2000)
- *Gerçeklik Duygusunun Kaybolması (2001)
- *Rus Edebiyatı Yazıları (2001)
- *Rus Edebiyatında Puşkin Gerçekçiliği (2001)
- *Kendin Olmak ya da Olmamak (2003)
- *Yeni Ortaçağın Saldırısı (2004)
- *Biriciktir Aşk (2005)
- *Rus Edebiyatının Öğrettiği (2008)
- *Sivil Darbe (2009)
- *Benim Prens Adalarım (2010)
- *Yalancının Ampulü (2014)

Anı

*Aziz Nesinli Fotoğraflar (1995)

Gezi

*Başka Gökler Altında (1996)

*Yurdu Teninde Duymak (2008)

Oyun

*Lozan (1993)

Mektup

*Genç Bir Şairden Genç Bir Şaire Mektuplar (1995)

*Şiirin Kanadından Mektuplar (1997)

Çocuk

*Yiğitler Yiğidi ve Uçan At Masalı (2014)

*Dünya Halk Masalları (2008)

*Düşler Kuruyorum (2008)

*M.Zoşçenko-Lastik Papuçlar (2011)

Antoloji

*Büyük Türk Şiiri Antolojisi (2009)

*Dünya Şiiri Antolojisi (2008)

*Çağdaş Bulgar Şiiri Antolojisi (2008)

*Çağdaş Rus Şiiri Antolojisi (2008)

*Uçur Diye, Ey Aşk (2011)

*Kardeş Türküler (2012)

*Latin Amerika Şiirleri Antolojisi (2014)

Çeviri

*Anton Çehov-Büyük Oyunlar (2006)

*Aleksandr Puşkin-Bütün Öyküler, Bütün Romanlar (2011)

*Aleksandr Puşkin-Seviyordum Sizi (2006)

- *Maksim Gorki-Yaşanmış Hikâyeler (2008)
- *İvan Turgenev-Arefe (2005)
- *Mihail Lermontov-Hançer (2014)
- *Jose Marti-Göklerde Eriyip Gitmek İsterdim (2011)
- *E. Babayev-Nazım Hikmet (2010)
- *V. Tulyakova-Nazımla Son Söyleşimiz (2004)
- *A. Fevralski-Nazım'dan Anılar (1997)
- *S. Viladimirov, D. Moldvaski-Mayakovski (2001)
- *A.M. Şamsuddinov-Türkiye Ulusal Kurtuluş Savaşı Tarihi (2007)
- *Fyodor Dostoyevski-Puşkin Üzerine Söylev
- *G.D.Obişkin-Lenin, Hayatı ve Mücadelesi
- *Nazım Hikmet-Kadınların İsyanı (oyun), Yalancı Tanık (oyun), Aynı Mahalleden İki Kişi (senaryo)

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ATAOL BEHRAMOĞLU’NUN ŞİİRLERİNDE KELİMELER

Kelime, insanoğlunun iletişim sağlamak amacıyla kullandığı ses birliğidir. Bu ses birliklerini, her birey; ihtiyacına, eğitime, bakış açısına göre kullanır. Dillerin yadsınamaz gerçeği, bazı kelimelerin günlük hayatta daha sık, bazılarının ise daha az kullanıldığıdır. Sanatçı, yaygın kelime hazinesinin dışında bireyselliğinin sindiği kelimelerle kendini bir açıdan tanıtır. Kelimeler, sanatçının zihin haritasının belirleyici unsurudur.

1.1. Ataol Behramoğlu’nun Şiirlerinde Farklı ve Tekrar Kelime Sayısı

Ataol Behramoğlu’nun tüm şiir kitaplarında madde başı 7931 kelime kullanılmıştır. Bu 7931 kelimenin tekrar edilmesi sonucu şiirlerinde 39892 toplam kelime yer alır. Madde başı kelimeler, toplam kelime sayısının %19,88’ini oluşturmaktadır.

1.2. Ataol Behramoğlu’nun Şiirlerinde Kelime Kullanım Sıklığı

Sıklık, bir dilin sözcüklerinin diğer sözcüklere oranla daha çok ya da daha az kullanılması demektir. (Aksan, C.3 1998: 20)

Şiirlerdeki kelimelerin sıklık çalışması ise şairin söz varlığını ve kavram dünyasını yansıtan kelimeleri ortaya çıkarması bakımından önemlidir. Kelime sıklığı çalışmalarının eser ve sanatçı açısından taşıdığı önemden hareketle Ataol Behramoğlu’nun şiirlerinde sık kullanılan ilk 100 kelime belirlenmiş ve bu 100 kelime ile ilgili çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır.

Şiirlerde sık kullanılan ilk 100 kelime, kullanım sıklıklarıyla birlikte aşağıdaki listede verilmiştir:

Tablo 1. Şiirlerde Sık Kullanılan İlk 100 Kelimenin Tablosu

Sıra	Kelime	Kullanım Sıklığı
1.	Bir (belgisiz sıfat, sayı sıfatı)	2011
2.	Ve	1144
3.	Ben	395
4.	Gibi	349
5.	Bu	333
6.	Şey	325
7.	De(Bağlaç)	311
8.	O	251
9.	Şiir	243
10.	Mi	218
11.	Gece	207
12.	Ne	206
13.	Sen	204
14.	Ol-	200
15.	Her	197
16.	Çocuk	187
17.	İnsan	173
18.	Kendi	171
19.	Hayat	164
20.	Gün	158
21.	Aşk	154
22.	El	141
23.	Zaman	140
24.	Göz	137
25.	Dünya	134
26.	Ses	130
27.	Bütün	118
28.	Yürek	117
29.	Hiçbir	115
30.	Gel-	114
31.	İste-	113
32.	Anne	108
33.	Kız	106
34.	Sabah	105
35.	Düşün-	100
36.	Deniz	100
37.	İçin	99
38.	Ama	97
39.	Sonra	96
40.	Yer	96
41.	Kadar	94

42.	Kadın	90
43.	Yüz	89
44.	Ki	87
45.	Biz	87
46.	Ölüm	87
47.	Yaz	85
48.	Şimdi	83
49.	Güzel	82
50.	Şarkı	82
51.	Karanlık	77
52.	Biri	75
53.	Adam	69
54.	Su	67
55.	Mavi	67
56.	Akşam	66
57.	Artık	66
58.	Sokak	66
59.	Duygu	65
60.	Yağmur	65
61.	Savaş	64
62.	Yıl	63
63.	Uzak	62
64.	Güneş	62
65.	Çiçek	62
66.	İlk	61
67.	Sevgili	61
68.	Yaşam	61
69.	Hüzün	61
70.	Paris	60
71.	Sanki	60
72.	Git-	59
73.	Baba	59
74.	Türkü	59
75.	Baş	58
76.	Acı	58
77.	Dağ	57
78.	Kalp	56
79.	İki	55
80.	Rüzgâr	53
81.	Ey	53
82.	Oda	52
83.	Kent	52
84.	An	52

85.	Halk	52
86.	Ora	51
87.	Yurt	50
88.	Kıyı	50
89.	Kuş	50
90.	Keder	49
91.	Gökyüzü	49
92.	Sözcük	49
93.	Şehir	49
94.	Sevinç	48
95.	Şair	48
96.	Ülke	48
97.	Ev	48
98.	Yıldız	47
99.	Kan	47
100.	Öl-	46

Behramoğlu'nun sık kullandığı ilk 100 kelimenin 9'u yardımcı kelime dediğimiz edat, bağlaç, ünlem (ve, gibi, de, mi, için, ama, kadar, ki, ey); 6 tanesi ise fiildir (ol-, gel-, iste-, düşün-, git-, öl-). Yine bu 100 kelime içinde sadece 1 özel isim (Paris) kullanılmıştır.

Şiirlerde sık kullanılan ilk 100 kelime, 13397 kez tekrarlanmıştır. Bu tekrar şiirlerdeki toplam kelime sayısının (39892) %33,58'ini oluşturmaktadır. Elde edilen yüzdelik orana göre, şiirlerde sık kullanılan ilk 100 kelimeye ait sıklığın toplam kelimenin önemli bir bölümünü oluşturduğunu söylemek mümkündür.

İlyas Göz'ün hazırladığı Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü'nde sıklık çizelgeleri yapılan kelimeler kullanım sıklığına göre sıralanmıştır. (Göz, 2003: 213). Aşağıdaki tabloda İlyas Göz'ün kelime sıklığı listesinin ilk 20 kelimesi ile Ataoğlu Behramoğlu'nun şiirlerinde sık geçen ilk 20 kelime karşılaştırmalı verilmiştir:

Tablo 2. İlyas Göz'ün Kelime Sıklığı Listesindeki İlk 20 Kelime ile Ataol Behramoğlu'nun Şiirlerinde Sık Kullanılan İlk 20 Kelimenin Tablosu

	İlyas Göz	Behramoğlu'nun Tüm Şiirleri
Sıra	Kelime/Kullanım Sıklığı	Kelime/Kullanım Sıklığı
1.	bir/29286	bir/2011
2.	ve/22856	ve/1144
3.	olmak/20844	ben/395
4.	bu/15140	gibi/349
5.	için/6886	bu/333
6.	o/6421	şey/325
7.	ben/5819	de(bağlaç)/311
8.	demek/5419	o/251
9.	çok/5405	şiir/243
10.	yapmak/5189	mi/218
11.	ne/5098	gece/207
12.	gibi/4994	ne/206
13.	daha/4683	sen/204
14.	almak/4422	olmak/200
15.	var/4200	her/197
16.	kendi/4175	çocuk/187
17.	gelmek/4033	insan/173
18.	ile/3830	kendi/171
19.	vermek/3827	hayat/164
20.	ama/3668	gün/158

İlyas Göz'ün sıklık çizelgesindeki ilk 20 kelime ile Ataol Behramoğlu'nun sık kullandığı ilk 20 kelimedenden 9'unun ortak olduğu tespit edilmiştir. Geriye kalan 11 kelime şairin kavram dünyası ile ilgilidir, onu yansıtmaktadır.

1.3. Ataol Behramoğlu'nun Şiirlerindeki Kavramlarla İlgili Kelimeler

Zeynep Korkmaz, Gramer Terimleri Sözlüğü kitabında kavramı şu şekilde tanımlar: “Dünyadaki nesnelerin, durumların, hareketlerin ve tasavvurların dildeki

ifadesidir. Kavramın değeri, niteliği aynı dili konuşan kimselerce aşağı yukarı aynıdır: ekmek, su, susuzluk, tembellik, delikanlı, dörtnala, tutumlu vb.” (Korkmaz, 2010: 143) Bu açıklamadan hareketle Behramoğlu’nun şiirlerindeki kelimeleri uygun başlıklarla inceledik:

1.3.1. Zamanla İlgili Kelimeler

Zaman, her insanın, sanatçının, şairin iç içe olduğu; istem dışı ya da isteyerek varlığını kabul ettiği ; tanım ve izahatin pek de bir anlam ifade etmediği; kişiden kişiye, devirden devire farklılık gösteren bir kavramdır. Şairler, çoğu kez dünyayı ve yaşananları zaman kavramına bağlı verirler. Bazen zaman; saniye, dakika, saat, gün, ay, yıl, yüzyıl gibi klasik kelimelere bağlı ifade edilirken bazen de kişinin ruh hâlinin ifadesidir. Bu nedenle sanatçının zaman ifadesi; oldukça kişisel ve algısaldır.

Aşağıdaki tablo Behramoğlu’nun şiirlerindeki zamanla ilgili kelimelere aittir:

Tablo 3. Zamanla İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	Zaman ile İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
Zaman ile İlgili Kelime Sayısı	126	1,58
Zaman ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	1863	4,67
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Şiirlerde zaman ile ilgili 126 kelime kullanılmış, bu kelimeler 1863 kez tekrar edilmiştir. Zaman ile ilgili 126 kelimenin farklı kelime sayısı içindeki oranı %1,58 iken tekrar edilen kelimenin toplam kelime sayısı içindeki oranı %4,67’dir.

Behramoğlu’nun şiirlerinde en sık kullandığı zaman ile ilgili kavramların bazıları şöyledir: *gece* (207), *hayat* (164), *gün* (158), *zaman* (140), *sabah* (105), *sonra* (96), *şimdi* (83), *akşam* (66), *artık* (66), *yıl* (63), *yaşam* (61), *an* (52), *hep* (47), *ömür* (44), *sonsuz* (40), *önce* (38), *gençlik* (34), *hiç* (33), *sonunda* (27), *akşamüstü* (25).

“Gece”, edebiyatımızda sanatçılara ilham veren, acıların ortaya çıktığı, çok anlam ve çok duyguya sahip bir zaman ifadesidir. Behramoğlu da zaman kavramı olarak en sık bu kelimeyi kullanmıştır. Aşağıdaki şiirlerde “gece” kelimesinin farklı kullanımları görülmektedir:

“Ölümsüz ne var kahrolası evrende
 Limanda ikinci uykusuz adam elleri gemili
 Korsan şarkıları kadınlı bıçaklı *gecede*
 Bir duvar ördü ağlamadan” (BGM, 27)

“Yüzümdü. Irmağa dönülür
 Irmağa dönerdik *geceyle*
 Yüzümü ürküten *geceyle*
 Silahlar ve kuşlar çözülür
 Irmağa dönerdi hepsi de” (BGM, 39)

“Ey akşam, ey bir aşkın
 Başlaması ve bitmesi
 Ey turuncu akşam, bütün akşamların akşamı
 Ey mor akşam, dudaklarım gibi moraran
Gece evleri sardığında
 Ve bahçeleri
 Işıklar içinde kaçıp giden
 Bir tavşan gibi yalnızım” (BGM, 82)

“O zaman ne çok hastaydım
 Sevgilim! Ne çok hastaydım
Gece yarıları şehri dolaşırdım
 Cebimde taslak halinde bir intiharla” (BGM, 47)

Behramoğlu’nun şiirlerinde zaman algısı ruhunun yansımasıdır. Zaman kelimeleri çoğu şiirde umutsuzluk, çaresizlik, ölüm gibi kasvetli durumların işaretçisiyken bazen de mutluluk ve umuda eşlik eder:

“Ben ölürsem *akşamüstü* ölürüm
 Şehre simsiyah bir kar yağar
 Yollar kalbimle örtülür
 Parmaklarımın arasından
Gecenin geldiğini görürüm” (BGM, 132)

“Yitik *cumartesi*, boğuk *cumartesi*, ağladığım *cumartesi*

Pembe rüzgârların kırlardan inildeverek geçtiği

Uzun *cumartesi*, yitirdiğim her şey gibi sancılı

İpte sallanan çamaşırlar ve rüzgârda vuran kapı

Seni sevmeme, beni sevmene engel olan şeyler

Hayatımızdan koparılıp alınmış *cumartesiler*” (YÖBŞV, 119)

“*Geleceğe* doğru koşan bir tren

Taşırken beni *bugüne*

Çocukluk günlerimdeki gibi

Ağladım düşümde” (YÖBŞV, 145)

“*Zamanın* ahmakça yinelenişi

Aldatır gibi bizi

Gecenin gündüzün aptalca tekrarı

Sıradan bir sıradanlık

Bir şey değişmeliydi *artık*

Şunca zaman sonunda

Hayatı bunca kurcaladıktan

Doğayı irdeledikten *sonra*

Her şey yine apaynı değişen bir şey yok

Değişmeyen ölüm sadece

Ve budalaca bir yinelenme

Sözüm ona yenilenme

Hiçbir şey yenilenmiyor

Ölüm bile” (HUV, 17)

“*Hayatla* aramızdaki ilişki
 Bir çocukluk arkadaşıyla
 İlişki gibiydi
 Büyüdüm ben
 O *hep* aynı yaşta” (HUV, 25)

“*Eylül sabahının* serinliğini
 Yaprakların serinliğini
 Ciğerlerime dolduruyorum” (YÖBŞV, 12)

“*Hayatım* bir rüzgâr gibi akıp geçiyor, uğultulu bir rüzgâr gibi akıp
 geçiyor *hayatım*” (YÖBŞV, 27)

Behramoğlu toplumcu bir şairdir, bu nedenle şiirlerinde başka insanların gözüyle de zamanı tanımladığını görmek mümkündür:

“*Sabah* bütün güzelliklerin anasıdır
 Bizim *sabahımız* öyle değil
 Bizimki başımızın belasıdır
 ...
 Gitarın ağlayışı duyuldu mu
 Kırılırmış *sabahın* kadehi
 Bizim *sabahımız* öyle değil
 Önce acıktırır ağlatır bebeği” (KM, 163)

1.3.2. Yer ile İlgili Kelimeler

Mekân ya da yer, zamanla birlikte insan yaşamının vazgeçilmezi olur. Bir olayı anlatırken dahi mekân ve mekânlar, konunun temel unsurlarındandır. Behramoğlu’nun şiirlerine hakim olan ikinci kavram yerdir. İnsana, topluma, düşünceye kıymet veren sanatçı “organik şiir” tanımına ulaşmıştır. “Toplumcu ya da bireyci (ama her iki türde de “mekanik”) bir şiire karşı “organik” şiiri savunmalıyız. Nefes alan, bir yerleri acıyan, bağırان, gülümseyen, hayatın içinden çıkmış ve hayata dönen bir şiiri. Elbette seçimimiz “toplumcu organik”ten yanadır. Gönlümüz onu ister.” (Behramoğlu /

Demirtaş, 2011: 186) Bu düşüncesiyle şair, şiirlerinde sıkça gerçek yer kelimelerini kullanmıştır.

Şiirlerdeki yer ile ilgili kelimelerin tablosu şöyledir:

Tablo 4. Yer İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	Yer İle İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
Yer İle İlgili Kelime Sayısı	359	4,52
Yer İle İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	1500	3,76
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Şiirlerdeki yer ile ilgili 359 kelime, 1500 kez tekrar edilmiştir. Yer ile ilgili 359 kelime, farklı kelime sayısı içinde %4,52’lik bir paya sahipken yer ile ilgili tekrar edilen 1500 kelime, toplam kelime sayısı içinde %3,76’lık bir paya sahiptir.

Şiirlerde en sık kullanılan yer kelimeleri şunlardır: *dünya* (134), *yer* (96), *sokak* (66), *Paris* (60), *kent* (52), *oda* (52), *ora* (51), *yurt* (50), *şehir* (49), *ülke* (48), *ev* (48), *toprak* (37), *hapis* (30), *İstanbul* (27), *Türkiye* (27), *kahve* (24), *mezar* (19), *park* (17), *Tuna* (15), *Ayvazhacı* (15).

Şiirlerinde en sık kullandığı yer kelimesi “*Dünya*”dır:

DÜNYA

Dünya çocuk parkında unutulmuş

bir çocuğa benziyor

Dönüyor durmaksızın atlıkarıncada

Ve gitgide yaşlanıyor (ÖİK, 23)

“*Paris*” şiirlerinde en sık geçen şehir adıdır. “Güzel, ama yine de yaşamayan bir şeyler var sanki. Resim bile değil, tozlu, uyuklayan bir şey. Paris, hep bu duyguyu uyandırmıştır bende, nedense. İnsanı ezen taş binaların ağırlığı, ufuksuzluk... Belki bunlardır, bu duygunun nedeni. Uzun ve taş bulvarlar ve ardı arkası gelmek bilmeyen trafik.” (Behramoğlu, 2013: 41).

SONNET

Paris 'te evler cilalanmış gibidir
 Özellikle güneşli öğle sonlarında
Paris, ısınmış taşlıklarına
 Baygın, beyaz bir kadın gibi serilir...

Sonra ilk kıpırtılar, ilk insanlar
 Ve bu, bir akşam rüyasına dönüşecektir...
Paris, tuhaf, çapraşık, anlaşılmaz şehir,
Paris, kör, kalpsiz, canavar...

Ve Eyfel, ejderha gövdesinin üstünde
 Yumak kadar bir beyin taşır
 Bön, sersem gözleriyle yaklaşıp uzaklaşır...

İstersen yıkıl oraya, aşktan, ümitsizlikten,
 Bağır, çıldır, geber istersen...
 Bu şehir seni her an aşacaktır... (BGM, 138)

“Paris yağmuru üstüne Paris’i görmeden çok önce, Orta Anadolu kentindeki lise öğrenciliğimde yazmıştım.

‘Gerçeksiz Yaşam’ adlı şiirimde Seine nehrine kirli bir yağmur yağırdırıyordum.

O dize, büyük olasılıkla Attila İlhan’ın o yıllarda tutkuyla, şimdi de yine çok severek okuduğum şiirlerinin esintisiyledir.

Yıllar sonra Paris’i gördüğümde özellikle Seine nehri bende düş kırıklığı yaratmıştı.

Şairlerin kendilerini atarak yaşamlarına son verdikleri efsane nehir, pısrık pısrık akan bu karanlık su muydu?” (Behramoğlu, 2013: 267).

“Gözlerimi alıp *Paris* sokaklarına götürüyorum
Paris 'te eylül sabahlarını yaşıyorum
Seine nehrine kirli bir yağmur yağıyor
 Derken Picasso’nun gözlerinde akşam oluyor
Paris sokaklarında kahroluyorum” (BGM, 12)

Yurdun sesi olmak isteyen sanatçı; etrafına duyarlıdır. Memleket sevgisini ya da memleketinde yaşanan olumsuzlukları anlattığı şiirlerde yerle ilgili kelimeleri görmekteyiz:

“İnsan

vücudu gibi kadınının

tanımalı *yurdunu*.

Göllerini

ırmaklarını

Dağlarını

denizlerini

Kırlarını

Ormanlarını.

Savunmak için

onurunu onun.

Savunmak için

güzelliğini onun.

Savunmak için

özgürlüğünü onun.

Savunmak için

var olmaya

hakkını onun.” (YÖBŞV, 47)

“*Kayseri’nin Bakırdağı*

Bucağına bağlı bir köy

Ayvazhacı diye bir yer

Canlara *mezar* oldu vay

Ayvazhacı Ayvazhacı

Yürekte onulmaz acı” (YÖBŞV, 71)

“*Kirazlı Mescit Sokağı*

Bir *sokak*, yoksul *İstanbul*’dan

Aklımda bu dizeler

Geçtim bir ikindiüstü ordan” (YÖBŞV, 17)

“*Kadıköy*’den herhangi bir deniz

Tenहा bir tramvay *Şişli*’den

Samatya’dan belki *Sultanahmet*

İncir ağaçları anımsıyorum” (BGM, 19)

“*Yurduma* ait bir sesi geliştirmek

Bir *yurdum* olduğunu düşünmek

Bir *yurdum* var benim, *Türkiye*, alçakgönüllü, irice bir toprak

Çalışan bir adamın kalın, alçakgönüllü ellerine benziyor

İnsanlarımız hem iyi, hem kurnaz, hem tuhaf” (BGM, 92)

“*Nisandı, Antalya*’daydım

Bir yaz ki tanımlanmaz, eşsiz

Mavi duvaklı bir gelin gibiydi

Limon *bahçelerinden* bakınca *Akdeniz*” (YÖBŞV, 94)

Şiirlerde geçen “köprü, gar, istasyon, cadde, bulvar...” gibi kelimeler de şairin seyahatleri sırasında bulunduğu gerçek mekânlardır:

“*Viyana Batı Garı*’ndan

Sabah 8.30’da kalktı *Budapeşte* treni

hafifçe sarsılarak

Cebimde bir günlük *Macaristan* vizesi

Ve tek bir amacım var

Attila Jozsef’in *şehrinde*

bir köprüden *Tuna*’ya bakmak (AİK, 15)

Yaşamı boyunca pek çok ÷lkeye giden Behramoğlu'nun şiirlerinde birbirinden farklı ÷lke ve şehir isimleri geçmektedir:

LONDRA'DA

Kederden

Ölebilirdim *Londra'da*

Keder

Bu *kente* yakışmasa (KM, 53)

MAYAKOVSKİ GİBİ

Bakü'de ölebilirdim

İstanbul diye bir *kent* olmasa (KM, 64)

“Dün *Dipkarpaz'a* gittik

Lefkoşa-Salamis yolunda

Mesarya ovasını geçerek

Bir yanda *Beşparmak dağ dizisi*

Bir yanda *Troda*” (S, 32)

“*Prag'daki*

sevgilim,

Karlı gecelerde

anımsarım seni

Yağmurlar altında

dolaştığımız *Litvanya'yı*

“*Kanal*”ı

seyrederken

Bütün Slav

ve Slavak güzellikleri” (BGM, 12)

*EDITH PIAF ALANINDA**Edith Piaf alanında**Paris'in eski evleri**Edith Piaf alanında*

Gökyüzünün rengi mavi

Edith Piaf alanında

Aklıma türküler gelir

Edith Piaf alanında

İnsan âşık olabilir

Geçiyorum usulcana

Bir akşamüstü Eylül'de

Edith Piaf alanından

Yüreğim şiire gebe (YÖBŞV, 164)

1.3.3. Duygu ile İlgili Kelimeler

Şiiri düzyazıdan ayıran temel unsur, duygudur. Behramoğlu'nun kavram dünyasındaki duyguyla ilgili kelimelerin tablosu aşağıdaki gibidir:

Tablo 5. Duygu İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	Duygu ile İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
Duygu ile İlgili Kelime Sayısı	105	1,32
Duygu ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	1279	3,20
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Şiirlerdeki duygu ile ilgili 105 kelime, 1279 kez tekrar edilmiştir. Duygu ile ilgili 105 kelimenin farklı kelime sayısı içindeki payı %1,32 iken duygu ile ilgili tekrar edilen 1279 kelimenin toplam kelime sayısı içindeki payı %3,20'dir.

Duygu ile ilgili kelimelerden birkaçı sayılarıyla birlikte şunlardır: *aşk* (154), *yürek* (117), *güzel* (82), *duygu* (65), *hüzün* (61), *acı* (58), *sevgi* (53), *keder* (49), *sevinç*

(48), *düş* (41), *iyi* (40), *yalnızlık* (37), *mutluluk* (30), *rüya* (25), *özlem* (22), *üzgün* (21), *kederli* (16), *sevda* (14), *tutku* (11), *kötü* (10).

“Bir aşk ilişkisinde şairin sözcüklerden başka verecek neyi olabilir? Ya da sözcüklerinden daha değerli ne olabilir? Ve bu sözcükler yürekte ve dilde bir kazıyla, zamanın durmaksızın örttüğü duygu ışıltılarına belki daha gerçek ve dayanıklı bir yaşam kazandırmaktaysa... Mutluluğun, mutsuzluğun, bütün yaşantıların kaçınılmaz yok oluşuna karşı, tek avuntumuz, onlara sözcüklerle bir karşılık bulabilmektir. Böylece sözcüklerde yolculuğumuz başlar. Heyecan veren ama daha çok acı veren bir yolculuktur bu. Hangi sözcükleri bulmalıyız ki duygularımız zamana ve unutuşa karşı daha uzun ve kim bilir belki de ölümsüz bir yaşam kazansın? Şairin sözcüklerle yapmak istediği budur...” (Behramoğlu, 2007: 298) diyen şair, şiirlerindeki duygu kavramının ne ifade ettiğini açıklamıştır.

Duygu ile ilgili en sık tekrar edilen kelime “*aşk*”tır:

AŞK

Hayatın hızıyla yaşadık o *aşk*

Her şey bir anda başladı

Yaşandı

Ve bitti...

Yan yana gidip de bir süre

Ayrı yönlerde uzaklaşan

İki tren gibi... (YÖBŞV, 161)

AYRILAN

Aşk doğuran şey nedir;

O yakınlığı, iki can arasında?

Ve kopuş ne zaman başlar?

Ne zaman biter bir sevda?

Bir kurt gibi içten içe

Gelişip büyür çürüme

Bir an gelir ki aynı mekandasınızdır

Ayrı duygusal zamanlarda (YÖBŞV, 141)

AŞK

Aşkın öğretildiği bir okul yok

Ve yok yazıldığı bir defter

Bilgisi yürektedir

Yazısız tarihi: Hüzünler (OİK, 55)

“Sevgilimsin, arasına bir kâğıt koyup erteliyoruz *aşkı*

Otobüslerde ve trenlerde kaçamak yaşanan

Ve bedenlerimiz kana kana kanayamadan yan yana” (S, 9)

GÖRE

Gözlerimiz birbirine göre

Ellerimiz, dudaklarımız

Ve *aşk* bize göredir

Gece tam *aşka* göre

Rüzgâr geceye göre

Ve yağmur rüzgâra göredir

Öpüşlerimiz yağmura göre

Odamız, öpüşlerimize göre

Ve dünya odamıza göredir

Ve biz dünyaya göreyiz (S, 16)

Şairin hapisane yıllarında kızı için yazdığı şiirlerde duygu ile ilgili kelimelere sıkça rastlamaktayız:

GECEMİN ÜZGÜN ÇİÇEĞİ

Gecemin *üzgün* çiçeği sen, yavrum

Dargın yüzünü görebilsem, yavrum

Babalar daha çok görebilsin diyesin çocuklarını

Tutsaksam şimdi ve sana *hasretsem* yavrum (KM, 44)

“Nasıl anlatsam
 Ölesiye sıkıldığımı
 Nasıl anlatsam
Yalnızlığımı
 Bir gurbetten bir başka gurbete
 Taşırken beni trenler;
 Ve bir babanın
 Dizine yaslanmış
 Minik bir baş gördüğümde
 Gözyaşlarımı tutamadığımı...” (KM, 221)

Behramoğlu, annesinin vefatından bahseden şiirlerinde acısını kelimelere dökmüştür:

“Nasıl *acı* duyarsa bir mağara adamı, nasıl çıkarsa ölçüsüz
 haykırışlar gırtlğından
 Öyle bağırayım ben de, sonsuzlaşsın *yüreğim*, bütün insanlara
sevgiler taşıyacak kadar
 Ve öylesine güzelleşsin ki her şey, öylesine erisin ki yumuşak
 bir ııkta
 Öylesine bilgeleşeyim, öylesine *sevgiyle* dolsun ki kalbim,
 ölürken annemleşeyim” (YÖBŞV, 30)

DUYGU

Yıllardır bu *hüznü* yaşıyorum
Hasretim, nasıl da *hasretim*
 Annemin adımı seslenişine (YÖBŞV, 87)

Bazı şiirlere duygu kelimeleri hâkimdir:

GECE VAKTİ KİMDİR KAPIYI ÇALIP GELEN
 Gece vakti kimdir kapıyı çalıp gelen
 Yitirdiğim bir *mutluluk* mu

Habercisi mi gelecekteki bir *mutluluğun*

Gece vakti kimdir kapıyı çalıp gelen

İçimde bağırın *acılar* mı

Serseri, başıboş bir rüzgâr mı

Gece vakti kimdir kapıyı çalıp gelen

Ansızın çıkıp gelen bahar mı

Gece vakti kimdir kapıyı çalıp gelen

Yüreğim mi, damarlarımda hışırdayan kan mı

Bağırarak bu kansız evlerin suratına

Bağırarak bu kansız sokakların suratına

Bağırarak bu kansız insanların suratına

Bağırarak *yüreğimdeki* kanı

Gece vakti kimdir kapıyı çalıp gelen (YÖBŞV, 14)

1.3.4. Tabiat ile İlgili Kelimeler

Tabiat ile ilgili kelimelerin tablosu aşağıdaki gibidir:

Tablo 6. Tabiat İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	Tabiat ile İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
Tabiat ile İlgili Kelime Sayısı	68	0,85
Tabiat ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	1260	3,15
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Tabiat ile ilgili 68 kelime, 1260 kez tekrar edilmiştir. Tabiat ile ilgili 68 kelimenin farklı kelime sayısı içindeki oranı %0,85 iken tabiat ile ilgili tekrar edilen kelime sayısının toplam kelime sayısı içindeki oranı %3,15'tir.

Tabiat ile ilgili kelimelerin içine bitki, çiçek, sebze, meyve kelimeleri ile; hayvanlar ile ilgili kelimeler dahil edilmemiştir. Onları da dahil etseydik tabiat kelimeleri en fazla kullanılan kavram olacaktı. Bahsettiğimiz başlıkları ayrı ele almayı uygun gördük.

En sık kullanılan tabiat kelimelerinden bazıları şöyledir: *deniz* (100), *yaz* (85), *karanlık* (77), *su* (67), *yağmur* (65), *güneş* (62), *dağ* (57), *rüzgâr* (53), *kıyı* (50), *gökyüzü* (49), *yıldız* (47), *uçurum* (42), *ırmak* (41), *sıcak* (37), *gök* (32), *ilkbahar* (31), *soğuk* (26), *ışık* (27), *nehir* (25), *bahar* (24).

Şairler; hassasiyetleri yüksek insanlardır. Tabiat da bu hassas ruhun en iyi yansıtıcısıdır. Tarihin bilinen ilk şiir örneklerinden itibaren tabiat; hüznü, mutluluğu, umudu, pes etmemeyi, karamsarlığı vs. anlatır:

“*Deniz ve gökyüzü*
şiiri
deniz ve gökyüzü kadar
genişletiyor.” (YÖBŞV, 41)

“*Sabahleyin yağmur*
Kahverengi *kumlara* yağıyor
Öylesine
açılıyor ki rengi *denizin*
Gökyüzüyle
arasındaki fark siliniyor
Sadece
geniş
yumuşak
duman gibi
dişi
bir dalgalanış” (YÖBŞV, 49)

“*Bilinçaltımın uçurumlarını ve kayalarını* görüyorum bir *dere*
akıyor gençlik hayalleriyle annemin” (YÖBŞV, 3)

“kalbim!
 sen yoksun.
 sen tökezleyen bir şarkısın
 köpüre köpüre akan
 acıyla ve hüznle beslenen
 bir *ırmaksın*.” (BGM, 49)

“Yağmurlu, ıhlamur ağaçlı bir yolda
 kocaman, eflatun bir *güneş*
 tıkanırdı gırtlığımı
 onu karnıma sokardım.” (BGM, 61)

“*İlkbahar* ilk gençliğimdir
 Hüzünlerimdir *sonbahar*
 Sesim *kışa* mı yakışır
 Mezarları örterken *kar*” (ÖİK, 12)

“Kara gece gibi akıyordu *ırmak*
 Dibinde *uçurumun* kıvrılarak

Ona bir tepeden bakıyordum
 Ruhum onunla birlikte akarak

Göğsü kabarıyor alçalıyordu
 Soğuk *ayla* aydınlanarak

Nasıl da kendiyle doluydu sadece
 Nasıl da pervasız, çıplak

Şarkısı evrenin elemli şarkısıydı
 Özgürlüğe özlemli ve tutsak
 Gece *ırmağı*, kardeşi ruhumun
 Akıyordu sınırlarına çarparak” (YAG, 41)

“Şiiri bitirip bu kıpırtısız akşam *denizine* dalacağım birazdan
Ozanla şiiri arasındaki ilişki, *doğayla* insan arasındaki ilişki
Sonsuz sabırlı *doğa*, küçücük, sabırsız ömrüyle insan...” (YÖBŞV, 133)

“Gövdemi yakarken *güneş*
Yüzümü, kollarımı
Var olduğumu düşündüm
Güneş ve ben varız” (YÖBŞV, 137)

“Her şey şiirdir, uğultusu *rüzgârın*
Bir *ırmağa* usulcacık yağın *kar*
Her gece okunan bir dua çocuklukta
Gökyüzünde bölük bölük turnalar” (YÖBŞV, 91)

1.3.5. Aile, Akrabalık ve Unvan ile İlgili Kelimeler

Behramoğlu’nun şiirlerindeki aile, akrabalık ve unvan ile ilgili kelimelerin tablosu aşağıdaki gibidir:

Tablo 7. Aile, Akrabalık ve Unvan İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	Aile, Akrabalık ve Unvan ile İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
Aile, Akrabalık ve Unvan ile İlgili Kelime Sayısı	76	0,95
Aile, Akrabalık ve Unvan ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	1232	3,08
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Şiirlerde aile, akrabalık ve unvan ile ilgili 76 kelime; 1232 defa tekrar edilmiştir. Aile, akrabalık ve unvan ile ilgili 76 kelimenin farklı kelime içindeki payı, %0,95 iken aile, akrabalık ve unvan ile ilgili tekrar edilen 1232 kelimenin toplam kelime sayısı içindeki payı %3,08’dir.

Aile, akrabalık ve unvan ile ilgili en sık tekrarlanan kelimelerden bazıları şöyledir: *çocuk* (187), *insan* (173), *anne* (108), *kız* (106), *kadın* (90), *sevgili* (61), *adam*

(69), *baba* (59), *kardeş* (43), *dost* (41), *arkadaş* (39), *genç* (39), *kişi* (24), *bebek* (22), *erkek* (22), *ana* (21), *karı* (16), *yavru* (14), *delikanlı* (14), *koca* (11).

“Çocuk” en sık tekrarlanan kelimedir. Şair, bu kelimeyi hem kendi kızı hem de genel bir ifade olarak kullanmıştır. Şaire göre onlar, geleceğin mirasçısı ve saflığın, umudun temsilcisidir:

“Çocuğumla demir bir parmaklık konuldu aramıza
İki buçuk yaşındaki çocuğumla

Ulaşmak istedi bana çocuğum
Kafese çarpan bir kuş duygusuyla

Çocuğumla tel örgüler konuldu aramıza
Kalın tel örgüler iki sıra” (YÖBŞV, 108)

“Çoğumuz yetişkin yanlışlarıdır aslında
Katı, güvensiz, kibirli...
Çocuklar yaşar yanı başımızda
Gizlice koruyarak güzelim bir sevgiyi.” (YÖBŞV, 85)

“Seni düşündüğüm zaman
İçimde bir çocuk bahçesinin kapıları açılıyor
Dünyanın bütün çocukları doluyor içeri” (OİK, 9)

KÖREBE

Çocukluğumu arıyorum karanlıkta
Sesleniyor çocuğum:
“Buradayım baba...” (OİK, 50)

ÇOCUK-OKYANUS

Okyanus kıyısında bir çocuk
Duruyor bir su damlası gibi
Yüreği okyanus kadar büyük (OİK, 51)

ÇOCUK-SU

Bir *çocuğu* kucaklamak

Suyu kucaklamak gibidir

Su akar

Çocuk büyümektedir (OİK, 54)

“Biz gideceğiz *çocuklar* kalacak

Bakışlarında merak

Konuşacaklar

Ağızlarını hayatla doldurarak” (OİK, 13)

“*Kız*” kelimesini de çoğunlukla kendi kızı için kullanmıştır:

“*Kızım*, küçük pembe çiçeğim benim

Yavrum, güvercinim, bebeğim benim

Hepsinin üstünde, hepsinden önemlisi

En doğal, en insanca emeğim benim” (KM, 41)

“Bütün insanları dostun bil, kardeşin bil *kızım*

Sevincin ürünüdür insan, nefretin değil *kızım*” (KM, 43)

“İnsan ve yaşam sevgisinin, sanatsal yaratının temelinde yer alan düşünceler ve duygular olduğunu düşünüyorum. Yaşamı, varoluşu ciddiye almayan bir sanatçının (böyle bir sanatçı varsa) yapıtını ciddiye almak için ne gibi bir neden bulunabilir?” (Behramoğlu, 2012: 132) diyen sanatçının “*insan*” kelimesini 173 kez kullanması elbette kaçınılmazdır:

İnsanlar da

ülkelere benziyor

Sınırları var

yüzölçümleri...

Yasaları var

bayrakları

ilkeleri...
 Kimi dağlık bir arazidir
 Kimi kıraç
 Kimi bereketli...
 Kimi dardır
 kimi engin
 göz alabildiğine...
 Kiminin sınırından
 sıkı pasaport denetimiyle
 girilebilir...
 Elini kolunu
 sallayarak
 girersin
 kiminden içeri...
 Sonuçta
 ne küçümse
 insanları
 derim kızım
 Ne de önemse
 gereğinden çok...
 Ama
 anlamaya çalış;
 Nedir sınırlarının
 varabileceği
 son nokta;
 Nedir ve ne kadar
 genişleyebilir
 yüzölçümleri... (KM, 213-214)

“*İnsan* kendisinin rüyasıdır
 Geçerken bir uçtan bir uca ömrünü
 Yaşanılanlar anıya dönüştü mü
 Geriye bir rüyadan izler kalır” (OİK, 35)

“Oysa *insan* olabilmek
 Coğalabilmektir başkalarıyla
İnsansın, birinin canı yanarken
 Senin de canın acıyorsa” (S, 44)

Koşulsuz sevginin kaynağı “*anne*” sığınılacak bir limandır. Şiirlerde 108 kez kullanılmıştır:

“*Annem* yok artık, onun yüreğindeki ben de yokum, yani
Annemle tanımlanan ben de öldüm onunla” (YÖBŞV, 28)

“Unuttum, nasıldı *annemin* yüzü
 Unuttum, sesi nasıldı *annemin*.
 Gece bir örtü olsun anılardan
 Kara yüreğime örtüneyim.” (YÖBŞV, 86)

“*Annemli* babamlı o erken sabahlar
 Tüm yaşamımın belki en güzel şeyiydi
 Yatak örtülerinde sabah güneşi
 Ve sanki kardeşiniz olan eşyalar” (OİK, 31)

90 kez kullanılan “*kadın*” kelimesi, şiirlerde bazen şairin sevgilisi bazen toplumsal bir kimliktir:

“Bir bereket tanrıçası gibi geldin *kadınım*
 Vaadiyle yakın mutlulukların
 Uzak denizlerin çağırışıyla” (YAG, 9)

“Vagonlar kıpırdıyor ansızın
 Bir *kadın* bakıyor pencereden

Bir *kadın*, düşler içinde, dalgın
 Bir *kadın*, bakıyor beni görmeden

Vagonlar geçiyor birbiri ardına
Kadın ve tren yitiyor gözden” (YAG, 35)

“Paris. İlkbahar geliyor
 Suların durgun sabahına
 Kürklü bir *kadın* geçiyor” (YÖBŞV, 169)

“Bir *kadının* bana gelecek olması, bir rüzgârı geçerek
 Bir şarkıyı geçerek, saçlarının uçuşunda
 Bir *kadının* bana gelecek olması, bir ömrü geçerek” (YÖBŞV, 162)

“Bir *kadını* sesinden başlarım sevmeye
 Gözlerinin labirentinde
 Kaybolmadan önce” (OİK, 39)

Toplumun her kesiminden insan, Behramoğlu’nun şiirlerinde karşımıza çıkar:

“Yol üstünde *kadınlar*
 Oturmuş örgü örер
 Asmalı kahve önünde
 Çatık yüzlü *erkekler*

Fabrika dönüşü, yorgun bir kırıtmayla
 Geçer solgun giysili *kızlar*
 Kürtçe bir şeyler konuşur
 Köşe başlarında *delikanlılar*

Yüz yaşında bir hamal
 Yüz kiloyla didişir
 Minnacık *oğlanlar*

Çöplükte küfürleşir
 Konuşsam bu *bebelerle*
 Söyleyebileceğim ne var
 Naylon talaşı topluyor
 Kışın yakmak için bir *ihtiyar*” (YÖBŞV, 17)

1.3.6. İnsan Vücudu ile İlgili Kelimeler

İnsan, beden ve ruhun toplamıdır. Gözlerimizle görür, ellerimizle dokunur, kulaklarımızla işitir, dilimizle tadar, burnumuzla koklarız. Yalnız bunların hepsinin zihin ve ruhtaki ifadesi, değeri her sanatçı için aynı değildir. Behramoğlu’nun insan vücudu ile ilgili kelimelerinin tablosu aşağıdaki gibidir:

Tablo 8. İnsan Vücudu İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	İnsan Vücudu İle İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
İnsan Vücudu İle İlgili Kelime Sayısı	80	1,00
İnsan Vücudu İle İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	1015	2,54
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

İnsan vücudu ile ilgili 80 kelime, 1015 kez tekrar edilmiştir. İnsan vücudu ile ilgili 80 kelimenin farklı kelime sayısı içindeki payı %1,00 iken insan vücudu ile ilgili tekrar edilen 1015 kelimenin toplam kelime sayısı içindeki payı %2,54’tür.

İnsan vücudu ile ilgili en sık tekrar edilen kelimeler şöyledir: *el (141), göz (137), yüz (89), baş (58), kalp (56), akıl (47), kan (42), saç (40), can (30), ayak (27), kol (25), parmak (22), ağız (17), alın (17), gözyaşı (17), kulak (17), dudak (17), beden (16), boyun (16), gövde (16).*

Vücut ile ilgili kelimelerde genelde kişileştirme, benzetme, imge görülmektedir:

Uzanmış yatıyordum
 Yarı uyanık
 Yarı uykuda.
 Sol *elim*
 Yanımda

Hafif yumuk.
 Sağ *elim* başımda.
 Birden bir *el*
 Duyumsadım
 Sol *elimin*
 Boşluğunda;
 Senin *elin*
 Olabilirdi
 Annenin ya da.
 Demek ki özlem
 Sadece zihinle
 Algılanan
 Bir duygu değilmiş
 Diye düşündüm,
Eller de özlüyor
 Sevddiği *ellere*
 Dokunmayı
 Buluşmayı
 Sevddiği *ellerle*... (KM, 205)

“İçimde bir katran acılığı var
Başımda bir ağrı.
 Ancak senin *elin* dokunsa geçer
 İçimde bir katran acılığı var
 Zifır gibi bir keder” (KM, 192)

“Bir kır görünümü içtim *gözlerimle*
 Bebek *dişleri*, çocuk gülüşleri
 Her zaman yeni başlangıçlardı bana” (HUV, 9)

“Hayata uzun bir veda diye geçirdim içimden
 Ve aynada uzun uzun baktım *yüzüme*
Gözlerimi kaçırmaksızın uzun uzun baktım

Yorgun ve yakışıklı sabah *yüzüme*
 Çünkü bu hayata çalıştım ben, *yüzüme*, her şeyime
 Bakışlarımda bir anlam varsa bana aittir
Ellerim, bütün *bedenim* bana aittir
 Tanıştığım güneş, yıkandığım ırmaklar
 Derin ve tozlu yollar
 Öptüğüm *dudaklar* bana aittir
 Bu dünyayı kendi *gözlerimle* görmeyi öğrendim sonunda
Gözlerim bana aittir” (HUV, 7)

“Ağaçların arasından deniz
Kirpiklerin aralığından
 Mavi bir göz gibi ışıldıyor” (OİK, 20)

“Bir kadını *sesinden* başlarım sevmeye
Gözlerinin labirentinde
 Kaybolmadan önce” (OİK, 39)

Vücut kelimeleri bazen salt bir gözlem ürünüdür:

“Kara *saçları*
 sımsıkı taralı
 çatık *kaşlı*
 üniformalılar vardı çevresinde” (İA, 25)

“Bebeler uyudular
 Kıvrılıp karşı kanepede
 Gençlerin *yüzlerinde*, bakışlarında
 Umut ve kaygı karışımı kıpırtılar
 Bir yanıt arıyorlar
 Bir açıklama
 Biraz Boşnakça
 Biraz işaretle...

Nine

Taşlaşmış gibi oturuyor

Ve tek bir çizgi

Kıpırdamıyor *yüziinde*

Tren ilerliyor Macar ovalarında

Bebeler uyuyor

Siyah çoraplı *ayacıkları*

Birbirine değerek

Alınlarında sarışın bukleler

ve ter tanecikleri

Uyuyorlar iki ceylan

İki köpek yavrusu gibi..." (AİK, 33)

1.3.7. Tarih, Askerlik, Siyaset ve Hukuk ile İlgili Kelimeler

Behramoğlu hem şair hem fikir adamıdır. Şiirlerinin önemli bir bölümünde tarihî, siyasî, hukukî ve askerî kelimeler bulunmaktadır. Kendini, yaşadığı yeri, ülkesini, milletini anlattığı kadar dünyada kendi gibi düşünen, gören pek çok şairi, fikir adamını takip etmiş; onlardan etkilenmiştir. Doğan Hızlan, Behramoğlu için şu yorumu yapar: "Türkiye'nin bütün evrelerini yaşamış, bunun şiirini yazmıştır. Her zaman bir şairin, yazarın yaşadığı günlerin tanıklığını yapmasının örneğini vermiştir." (Behramoğlu, 2014: 8).

Aşağıdaki tablo; tarih, askerlik, siyaset ve hukuk ile ilgili kelimelere aittir:

Tablo 9. Tarih, Askerlik, Siyaset ve Hukuk İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	Tarih, Askerlik, Siyaset ve Hukuk ile İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
Tarih, Askerlik, Siyaset ve Hukuk ile İlgili Kelime Sayısı	273	3,44
Tarih, Askerlik, Siyaset ve Hukuk ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	515	1,29
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Tarih, askerlik, siyaset ve hukuk ile ilgili 273 kelime, 515 kez tekrar edilmiştir. Tarih, askerlik, siyaset ve hukuk ile ilgili 273 kelimenin farklı kelime sayısı içindeki payı %3,44 iken tarih, askerlik, siyaset ve hukuk ile ilgili tekrar edilen 515 kelimenin toplam kelime sayısı içindeki payı %1,29'dur.

Şiirlerdeki tarihî, siyasî, askerî, hukukî kelimelerden en sık kullanılanları şu şekildedir: *savaş* (64), *halk* (52), *asker* (35), *silah* (23), *düşman* (20), *kavga* (19), *kurşun* (19), *yurttaş* (17), *devrim* (15), *özgürlük* (14), *ordu* (14), *yiğit* (11), *kahraman* (9), *sürgün* (9), *tutsak* (8), *bayrak* (8), *top* (8), *cephe* (7), *emperyalizm* (7), *kapitalizm* (7).

Şair, şiirde ideoloji ile ilgili şunları söylemiştir: “TYT Davası savunmasında ‘Nazım Hikmet’in sanatı ile ideolojisi birbirinden ayrılmaz...’ dediğimde, bazı arkadaşlar şaşırmışlardı. Çünkü kimilerine göre, ‘Nazım’ın sanatçı kişiliği başka ideolojisi başka, biz onu sanatçı yanıyla andık vb...’ savunması geçerli bir savunmaydı. Bence sakat bir anlayıştır bu. Bir sanat yapıtının içerdiği düşünce ile o yapıtın sanatsal özellikleri, birbirinden ayrılmaz. (Mahkemede de bunu anlatmaya çalışmışım, şimdi söyleyeceklerimi...) Ayrılmaz fakat bir sanat yapıtındaki düşünce (ideoloji), bir siyasal bildirideki ideoloji değildir artık. Başka bir şeye dönüşmüştür, belki daha etkili bir şeye, ama başka bir şeye. Yani bir şiiri, bir siyasal bildiriye yargılar gibi yargılayamazsınız.” (Behramoğlu, 2012: 131).

Tarihî, siyasî, hukukî ve askerî kelimelerin yoğun şekilde kullanıldığı “Mustafa Suphi Destanı” için şair şöyle der: “Bir sanat yapıtı, bu destan çalışmasında olduğu gibi, somut tarihsel bilgilere, gerçeklere en büyük ölçüde dayanmış olsa da sonuçta onun başarısını sağlayacak olan şey, yarattığı bütünsel imgenin etkililiği, inandırıcılığıdır. Bu da edinilen bilgilerin sağlamlığına, çeşitli sanatsal yöntemlerin kullanılış başarısına ve sanıyorum ki hepsinin üstünde olarak yazarın içtenliğine bağımlı bir olgudur.” (Behramoğlu, 2008: 70).

Mustafa Suphi Destanı’ndan birkaç örnek:

“Ve Enver Paşa

başkomutan

ve damad-ı padişahi...

Göğsü kabark

bıyıkları

Wilhelm usulü

yukarı kalkık

ve benzi

belki az daha solgun

mutattan;

“*Sarıkamış Seferi*”nden

İstanbul’a döndüğünde;

geride

kar çöllerinde

Allahuekber

dağlarının

buz sahralarında

90.000

ölü vardı

90.000 can...

Tek *kurşun* atmadan

düşmana

tek *düşman* askeriyle

karşılaşmadan

donan

90.000 insan...” (KM, 117)

“Ekim 1918.

Osmanlı İmparatorluğu

bıraktı *silahı*.

İngiliz emperyalizmi

girdi Musul’a...

Ve boğmak için

Sovyet devrimini

Rusya’da

Çarlık amirali

Kolçak’a

uzattı elini.

Güneyde

General

Denikin'i besledi.

İttihat ve Terakki

feshetti kendi kendini

başbuğları bir Alman zırhlısına

binip kaçtılar.

Savaş sonrası

ekmek ve

merhamet dilenen

asker döküntüleriyle

doldu İstanbul.

Hasta

işsiz ve açtılar.” (KM, 133)

“Arkadaş

bir dakika dur

ve bak şu *Kızıl Yıldız* 'a.

O senin

kurtuluşunun

simgesidir...

Her kim taşıyor onu

Bil ki

kardeşindir

odur kara günleri

yıkacak olan...

Arkadaş seni

boyunduruk altında tutmak

özgürlüğünü

ve toprağını

elinden alarak

seni sonsuza dek

tutsaklaştırmak isteyenler

görünce *Kızıl Yıldız* 'ı

titrer...” (KM, 129)

Askerî, siyasî, hukukî ve tarihî kelimelerin geçtiği kimi şiirlerde eleştiri hâkimdir:

KAZ ADIMLARI

Kaz adımlarıyla

Yürüyor *askerler*

Alkışlıyor

Tribünler

“Yaşayın” diye

Haykırانlar var

Gözlerinden

Yaş akanlar

Marşlar çalıyor

Aynı tempoda

Sıkılıyor

Yumruklar havada

Gönderde *bayraklar*

Dalgalanıyor

Meşaleler

Yalazlanıyor

Kaz adımlarıyla

Yürüyor *askerler*

Duygulanıyor

İzleyenler

Kaz adımları

Ve duygu...

Oldukça tuhaf
Bir ilişki bu... (KM, 235)

TOPRAĞA DÜŞEN

Ona “Haydi
Savaşa” dediler
Başkaca bir şey
Söylemediler

Aldılar köyünden
Davulla, zurnayla
Geride üç çocuk
Bir eş ve bir ana

Eline bir *silah*
Tutuşturdular
Ve karşılaştı
Düşman ordular

Vurulup düştü
İlk *çatışmada*
Göğsünde bir oyuk
Üç delik alnında
“Ey bu topraklar için
Toprağa düşen”
Bir karış toprağın
Var mıydı yaşarken? (KM, 230)

“Küçücük bir
asker gördüm
Küçücük bir
nöbetçi
Komşu ülkenin

sınırını bekliyordu...

Soğuktan buz kesmiş
donup kalmış
oyuncak bir
kurşun *askere* benziyordu...

Bir ağlama duygusu
yükseldi içimde
böyle küçük ve
üşümüş
görünce onu...

Hey *askercik*!
diye seslenesim geldi
Hey kardeşçik!
Ne işin var
bu gece yarısında
Kıyısında
bu soğuk nehrin?
Küçücük omuzlarına
yüklenmiş de
Yazgısını
koca bir ülkenin..." (KM, 209)

1.3.8. Dil, Sanat ve Edebiyat ile İlgili Kelimeler

Behramoğlu'nun şiirlerindeki dil, sanat ve edebiyat ile ilgili kelimelerin tablosu aşağıdadır:

Tablo 10. Dil, Sanat ve Edebiyat İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	Dil, Sanat ve Edebiyat ile İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
Dil, Sanat ve Edebiyat ile İlgili Kelime Sayısı	75	0,94
Dil, Sanat ve Edebiyat ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	654	1,63
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Şiirlerde dil, sanat ve edebiyat ile ilgili kullanılan 75 kelime, 654 kez tekrar edilmiştir. Dil, sanat ve edebiyat ile ilgili 75 kelimenin farklı kelime sayısı içindeki payı %0,94 iken dil, sanat, ve edebiyat ile ilgili tekrar edilen 654 kelimenin toplam kelime sayısı içindeki payı %1,63'tür.

Şiirlerdeki dil, sanat ve edebiyat ile ilgili kelimelerden en sık kullanılanları şöyledir: *şiir* (243), *şarkı* (82), *türkü* (59), *sözcük* (49), *söz* (35), *dize* (27), *mektup* (16), *ağıt* (12), *resim* (11), *gazel* (10), *müzik* (8), *masal* (8), *hikâye* (7), *öykü* (6), *imge* (5), *Türkçe* (5), *lirik* (4), *mısra* (3), *epik* (3), *edebiyat* (2).

Şair, en sık “*şiir*” kelimesini kullanmıştır:

“Beni bir *şiire* gömün
Beni bir türküye gömün
Beni bir uçuruma” (S, 27)

“*Şiirle* aramdaki ilişki
Bir aşk ilişkisiydi eskiden
Güvenilmez
Fırtınalı
Gelgitli.” (HUV, 26)

“Şimdi *şiir*
Eski bir arkadaş gibidir
Tanıyoruz birbirimizi
Her zaman uzlaşmasak da
Hep dost kalarak.” (HUV, 26-27)

“*Şiiri* bulacağım, derin kuyusunu *şiirin*
Kızoğlankızlığına dokunacağım onun
Öpeceğim ışıklı gözlerinden” (YÖBŞV, 134)

“*Şiirlerimi* ezbere bilmeyeceğim artık
Unutacağım ezbere bildiklerimi de
Ezberleme yeteneğimi yitirmekteyim

Ve bu pek fazla umurumda da değil
 Kırları ezberlemem gerekirken
 Aklımda *şiiirler* kalması
 Yanlışlıktı belki” (HUV, 20)

“Hayata meydan okuyorum
 Henüz yazılmamış *şiiirlerimle*” (AİK, 43)

“*Şiiir* çalışırken
 Ruhum yıkanıyor
 Yağmurda yıkanan
 Taşlar gibi

Şiiir çalışırken
 Genişliyorum
 Ve hayat oluyorum
 Sanki” (OİK, 16)

“İlk kez çok uzun süre sonunda
 İçimde kıpırdadı *şiiir*
 Anladım ki *şiiirim*
 Bu vahşi yüceliği özlemektedir” (OİK, 10)

Sanata dair başka kelimelerin geçtiği *şiiir*lerden birkaç örnek de şöyledir:

“Moskova Üniversitesi’nin
 öğrenci yurdundaki odamda
Rus edebiyatı ve müzik
 kirpiklerime kadar
 ve özlem dolu *şiiirler*” (İA, 28)

“O kadar güzel bir yüzdü ki
Gelip geçici olamazdı
Ya da bir *resim*di çizilmiş yastığıma” (AİK, 59)

“Bir anne sesini anımsatan
Unutulmuş bir çocukluk *türküsü*
İçimde derin gökyüzünü
Usluca kımıldatan” (OİK, 56)

“Seni düşündüğüm zaman
Yalnızlık çeken *sözcükler*
Kol kola giriyor birden” (OİK, 9)

Şair, şiirlerinde çeşitli dil isimlerine de yer vermiştir:

“Yüreğim ipe sapa gelmez bir bahar göğü, *Türkçe* bir yürek kısaca” (BGM, 69)

“Kalorifer dumanları çıkıyor göğe, cebimde *Vietnamca şiir kitapları*” (BGM, 67)

“Uzaktan
Bütün *Kürtçe türküler* gibi
Yanık bir *türkü* gelirken” (BGM, 84)

“Uçak şimdi
Düşüyor”
Dedi yanımdaki.
Düşmenin bilmesem
İnmek olduğunu
Azericede
Herhalde o saat
Yüreğime inerdi. (KM, 60)

1.3.9. Araç-Gereç ve Nesne ile İlgili Kelimeler

Araç-gereç ve nesneler ile ilgili kelimelerin tablosu aşağıdaki gibidir:

Tablo 11. Araç-Gereç ve Nesne İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	Araç- Gereç ve Nesne ile İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
Araç- Gereç ve Nesne ile İlgili Kelime Sayısı	231	2,91
Araç- Gereç ve Nesne ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	517	1,29
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Şiirlerdeki araç-gereç ve nesne ile ilgili 231 kelime, 517 kez tekrar edilmiştir. Araç-gereç ve nesne ile ilgili 231 kelimenin farklı kelime sayısı içindeki payı %2,91 iken araç-gereç ve nesne ile ilgili tekrar edilen kelime sayısının toplam kelime sayısı içindeki payı %1,29'dur.

Araç-gereç ve nesne ile ilgili en sık kullanılan kelimeler şöyledir: *tren* (43), *kapı* (36), *kitap* (28), *fotoğraf* (19), *masa* (18), *yatak* (17), *ipek* (17), *demir* (12), *perde* (12), *cam* (11), *araba* (10), *kadife* (10), *gemi* (9), *gazete* (9), *otobüs* (9), *armağan* (8), *kadeh* (8), *radio* (8), *tel* (8), *ayna* (7).

En sık tekrar edilen “*tren*” kelimesi, Behramoğlu’nun hayatında dönem dönem kullandığı, seyahat ettiği bir araçtır. Şair, bu sözcüğü genellikle imgeli ve mecazlı kullanmıştır. Sanatçıların çoğunda görülen kaçış, mekâna sığamamak, gitme isteğinin ifadesi olmuştur:

“Yırtılan bir kadife pantolondur çocukluğum

Gri bir kent, bir otel odası

Annemiz, babamız, kaplıcalar

Hayatıma *trenler* o zaman girdi

Şiir girmemişken daha

Uzun, uykusuz gece yolculukları” (HUV, 11)

“Viyana Batı Garı’ndan
Sabah 8.30’da kalktı *Budapeşte treni*” (AİK, 15)

“Geleceğe doğru koşan bir *tren*
Taşırken beni bugüne
Çocukluk günlerimdeki gibi
Ağladım düşümde.” (YÖBŞV, 145)

“Pablo Neruda
Yirmisinde
Yazdığın aşk şiirlerini
Uzakta yurdumdan
Beni oradan oraya
Savuran *trenlerde* okudum.” (BGM, 145)

“Çıldırasıya
bir özlem
Günler ve Prag
ve *trenler*
Ve alıp beni
götüren keder.
Günleri zincire
vuruyorlar.” (BGM, 121)

Doğumumuzdan itibaren pek çok nesne ile haşır neşir oluruz. Kullandığımız ya da çevremizde var olan nesne, araç-gereç; hayatımızı kolaylaştırdığı gibi farklı anlam ve duyguları da ifade eder:

“Odalar ve sofalar kuşatmış beni
Sandalyeler, masalar, tabaklar
Gökyüzü kuşatmış beni içim daralıyor
Gelenekler, korkular, kuşkular” (BGM, 65)

“Sanki yarın ölecek gibiyim, birazdan polisler gelecek ya da
Gelip alacaklar *kitaplarımı, daktilomu, bu şiiri, sevgilimin
fotoğrafını* duvardan” (BGM, 70)

“İsmet, *tabut* sözünü kullandı şiirinde...
Şimdi bunu çoğaltmaya çalışacağım ben...
Çünkü *tabutlar, tabutlar, tabutlar* geçiyor gözlerimden...
Tabutlar, tabutlar giriyor düşlerime...” (BGM, 139)

“Kirli, bayat, karanlık
bir suyla dolu bir *kova*
olarak kalmıştım dünyada.” (BGM, 59)

TESBİH

Bir dost ve kardeş eliyle işlenmiş
Boncuktan bir *tesbih* armağan geldi bana
Göz nuru dökülmüş, özenilmiş,
İçten bir selam gibi insandan insana.

Değerini artıran bu *armağanın*
Bir hapishaneden bir başka hapishaneye gelmesiydi
Şiir de böyle bir şey olmalı diye düşündüm
En acımasız günde de savunabilmek inceliği. (YÖBŞV, 123)

“Bir öykü çeviriyordum Çehov’dan
Masamda bira bardağı
-Odam, kitaplarım, olağan dünyam-
Tül perdede ağustos ışınları” (YÖBŞV, 89)

“En güzel dizeyi buluyorum derken
Bozuyor düşümü bir *klakson* sesi
Aklımda hayatım üstüne düşünceler
Ve *pantolonumdaki yağ lekesi*” (YÖBŞV, 64)

“Bir okul çantası
 aldım sana
 Minik bir çanta
 Üstünde bir miki
 şirin mi şirin
 (Bugünlerde İstanbul’a
 gelecek bir dostla
 göndermek için)
 Sonra çantayı
 okşar gibi
 tutup kulpundan
 (Bıyık altından
 gülenlere
 aldırmadan.)
 Seninle el ele
 tutuşmuş da
 gezermiş gibi
 Dolaştım
 sokaklarını Paris’in” (KM, 222)

1.3.10. Kişi Adları ve İlgili Kelimeler

Şair, şiirlerinde farklı insan isimlerine yer verir. İnsan isimleri ile ilgili tablo aşağıdadır:

Tablo 12. Kişi Adları ve İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	Kişi Adları ile İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
Kişi Adları ile İlgili Kelime Sayısı	202	2,54
Kişi Adları ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	186	0,46
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Şiirlerde geçen 202 kişi adı, 186 kez tekrar edilmiştir. Kişi adları ile ilgili 202 kelimenin farklı kelime sayısı içindeki payı %2,54 iken kişi adları ile ilgili tekrar edilen 186 kelimenin toplam kelime sayısı içindeki payı %0,46'dır.

En sık tekrar edilen kişi isimleri şunlardır: *Mustafa Suphi* (23), *Attila Jozsef* (13), *Suphi* (9), *Çerkez Ali* (8), *Neruda* (7), *Nazım* (7), *Puşkin* (7), *Pablo Neruda* (7), *Straki Korakas* (7), *Edith Piaf* (6), *Nihat* (6), *Faik* (5), *General Denikin* (5), *Lenin* (5), *Allende* (4), *Abdullah* (4), *Çerkez Ahmet* (4), *Guevara* (4), *Hacı* (4), *Istrati* (4).

“11 Mayıs 1971 tarihinde, Paris’te, ‘Yeni Çağ’ dergisinde Mustafa Suphi’nin yaşamı ve eylemiyle ilgili küçük bir yazı okumuş, bu konuda bir destan yazılabileceğini düşünmüş ve hemen o gün o yazı üzerinde çalışmaya koyulmuştum. O tarihte Mustafa Suphi ile ilgili bilgilerim söz konusu yazıdaki genel bilgilerin ötesinde değildi. Destanın ilk dizelerini yazarken yıllarca sürecektir bir çalışmaya başlamış olduğumu doğrusu bilemezdim.” (Behramoğlu, 2008: 69) diyen şair, Mustafa Suphi Destanı’nı yazmıştır. Böylece üç bölümden oluşan uzun bir destan örneği vermiş ve şiirin kahramanı olan *Mustafa Suphi* ismini de sıklıkla kullanmıştır:

“*Mustafa Suphi*
Hukuk Mektebi’nin
İnce, çelebi gözlüklü
gülümser bir delikanlı...
Ve ateşli militanı
Meşrutiyetçi hareketin...” (KM, 91)

“Suphi, Paris’e vardığında
Komüncülerin kanı
kurumamıştı daha...” (KM, 92)

Mustafa Suphi Destanı, tarihî gerçeklerle örüldüğünden sıklıkla tarihî kişi ismi kullanılmıştır:

“*Binbaşı Enver*
Ve *Yüzbaşı*
Mustafa Kemal’in de bulunduğu

İttihat ve Terakki'ye bağlı
 Hareket Ordusu
 girerken İstanbul'a
 son birkaç yüzyılın
 imparatorluğun
 kaplayan
 bir kavgada
 belki de bir dönüm noktasıydı bu..." (KM, 98)

"Haziran 1914:
Avusturya Veliahdı
Arşidük Ferdinand'ın
 Sırbistan'da
 dökülen kanı
 oradan
 Almanya'ya sıçradı" (KM, 113)

Behramoğlu'nun kimi şiirlerinde ideoloji öne çıkar. Bu tür şiirlerde kendi gibi düşünen, yaşayan gerçek kişilerin isimleri sıkça geçer.

"*Salvadore Allende*
 Bir adam
 İnsanca aydınlık
 Ve sıcak
 Ve sanki Türkçe konuşsam
 Anlayacak" (İA, 30)

"Paris'te 68 ruhu
 diriydi hâlâ
 Ve Moskova henüz
 Lenin'in Moskova'sıydı" (İA, 26)

“Körlerin ve yetimlerin
 Türküsünü söylemek istiyorum
 Yavrusu ölmüş ananın
 Hastaların türküsünü söylemek istiyorum
 Hapiste yalnız bir adamın
 Sevgili bir yüreğin türküsünü söylemek istiyorum
 Kardeşimin, *Guevara*’nın” (BGM, 66)

“Bir bombayla canına kıyılan
 Çoğalmasını bilen biriydi
 Daha az *Uğur Mumcu*’yduk dün
 Daha çok *Uğur Mumcu*’yuz şimdi” (S, 44)

Edebiyatçılar, ressamalar, müzisyenler, felsefeciler de şiirlerde sıkça geçer:

“*Aragon*
 Gerçekten
 Kuyruklu yıldız gibidir.
 Kuyruğu
 O yürürken
 Ardı sıra giden
 Yüzlerce genç şair” (KM, 56)

SABİR’İN ANITI

Bağrııp çığışarak çocuklar
 Oynarken altında
 Bozmadan Doğulu sükûnetini
Koca Sabir
 Oturuyor
 Bir kayada (KM, 59)

NATEVAN ANITI'NA

Tam ortasında bir kentin
 Bir kadın şairin anıtı varsa
 Ve çocuk elleri
 Akıllı alnıyla
 Dünya güzeliyse bu kadın;
 Sırf onun şerefine bir gün
 Körkütük sarhoş olmaz da
 Ne yaparsın... (KM, 61)

“Seine nehrine kirli bir yağmur yağıyor
Picasso’nun gözlerinde boğuluyorum” (BGM, 12)

“Bir öykü çeviriyordum *Çehov*’dan
 Masamda bira bardağı
 -Odam, kitaplarım, olağan dünyam-
 Tül perdede ağustos ışınları” (YÖBŞV, 89)

“Karıştı *Nazım*’ın türkülerine
Brecht’in
 Aklından ve yüreğinden fışkıran türküler
 Sesiyle değil sadece
 Gözleriyle de
 Söylerken *Ilse Scheer*...” (YÖBŞV, 62)

“*Reich*’ı okuyorum: Hayatın anlamı hayatın kendisidir ve
 yaşamsal enerjisini gerçekleştirmelidir insan
Freud dincilerle ve her türlü ortodokslukla birleşmiştir” (YÖBŞV, 31)

“Mağusa’da
Namık Kemal’in kaldığı “zindan”ın
 Ve büsbütün önünde fotoğraf çektirdim” (S, 30)

“*Aleksandr Sergeyeviç Puşkin*
Bizim *Orhan Veli*’yi anımsatıyor
İkisi de genç, dokunaklı
Ve yaraları hâlâ kanıyor” (S, 39)

“*Çerkez Ali*’yle bir akşam
Göl kıyısı lokantada
Gürcü şarapları içtik
Mezemiz “çahohbili”ydi
Babası Kırımlı Tatar
Annesi İstanbullu Türk
Kökü derinlerde çınar
Şair dostum *Çerkez Ali*” (S, 41)

“Kunsthause’da *Miro* sergisini gezdim
Viyana’nın ünlü Sanat Evi’nde
Heykeller ve birkaç resim
Kadın ve kuş
Kuş ve kadın
Çocuk ve kuş
Sarılar yeşiller maviler
Öksede kuş” (AİK, 12)

“Çikolata kutularında *Mozart*
Klimt’in “Öpüş”ü bonbon kutularında” (AİK, 11)

“*Jozsef Attila*
Mezarın nerde
Bilmiyorum
Bilmek de istemem
Hoşlanmıyorum mezar ziyaretlerinden
Güç geliyor
aldanıp bir an

boşluğa dokunmak

Tek bir amacım var bu yolculukta

Senin şehrinde

Bir köprüden

Tuna'ya bakmak..." (AİK, 21)

Şiirlerde bazen de herhangi bir şekilde tanınan, bilinen kişi isminin dışındaki isimler de karşımıza çıkar:

"Simit satıcısı altı yaşındaki *Ali*

Büyüyüp film artisti olmayı düşlerdi

Zabıtanı kaçarken çiğnendi Mercedes

Renkli gazetelerde cesedi sergilendi" (KM, 35)

"*Erol* ülser

Nuri'nin

O zamandan dökülmüştü dişleri

Ağabeyi *Süreyya*

-Şoför bir dairede-

İnce, kibar çocuk

Veremden öldü.

Hacı kim bilir nerde

Kel Ahmet ya mezardadır

Ya hapiste." (BGM, 107)

1.3.11. Meslek ve Meşguliyet ile İlgili Kelimeler

"Yazacağım her şeyin hayatta bir karşılığı olsun istiyorum

Berber çıraklarının, kahvedeki garsonun, boyacıların

duygularını anlatmak istiyorum" (BGM, 154)

Meslek ve meşguliyet kelimeleri, bir toplumdaki sınıfları belki de en iyi ifade eden kavramlar grubundadır. Meslek isimlerinin kişi isimlerinin önünde bulunması ve kişinin gerçek ismi gibi algılanması da büyük ihtimalle bu yüzdendir. Ataol Behramoğlu, toplumdan bahseden, onu duyumsayan, toplumun gelişmesi için uğraşan,

aksayan yönlerini kendi bakış açısına göre ele alan bir sanatçıdır. Bireyleri anlatırken de sıkça kişilerin mesleklerini ya da meşguliyetlerini söyler.

Meslek ve meşguliyet ile ilgili kelimelerin tablosu aşağıdaki gibidir:

Tablo 13. Meslek ve Meşguliyet İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	Meslek ve Meşguliyet ile İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
Meslek ve Meşguliyet ile İlgili Kelime Sayısı	79	0,99
Meslek ve Meşguliyet ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	149	0,37
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Meslek ve meşguliyet ile ilgili 79 kelime, 149 kez tekrar edilmiştir. Meslek ve meşguliyet ile ilgili 79 kelimenin farklı kelime sayısı içindeki payı %0,99 iken meslek ve meşguliyetle ilgili tekrar edilen 149 kelimenin toplam kelime sayısı içindeki payı %0,37’dir.

Meslek ve meşguliyet ile ilgili en sık kullanılan kelimeler şunlardır: *şair* (48), *işçi* (26), *polis* (9), *öğretmen* (7), *ozan* (7), *cellat* (6), *öğrenci* (5), *usta* (4), *çöpçü* (4), *garson* (4), *kahpe* (4), *âşık* (3), *balıkçı* (3), *çırak* (3), *hamal* (3), *şoför* (3), *terzi* (3), *korsan* (3), *patron* (3), *aydın* (2).

En sık kullandığı meşguliyet ismi “*şair*”dir:

“Kudurmuş gibi yazmak geliyor içimden, açım anlıyor musun

Doktorlar buna ne derlerse desin

Kim en iyi bilebilir herhangi bir şeyi

Bir şeyi en iyi bilmek ne demektir” (BGM, 31)

“Ben mütevazî bir *şairim*, her şey coşkulandırıyor beni

Sanki ağlayacak ne var bakarken bir halk adamına” (BGM, 68)

“İlençliyorum bütün bireyci *şairleri*, hale gidiyorum portakal

almaya

İlençliyorum o laf kalabalıklarını, kurumuş yürekleri, bireyin
kurtuluşunu filan” (BGM, 69)

“Sesimi tartıyorum başlamak için yeni bir şarkıya
Kendime yeni *şairler* arıyorum şimdi, canım sıkılınca çekip gidiyorum” (BGM,
77)

“Her zaman acemi bir
Şair olmak
Tuhaf şey.
Belki güzel
Ama yorucu.” (BGM, 88)

“Otuz yaşında
İyi bir *şair* olmazsam
İntihar ederim
Diye düşünmüştüm
-İyi bir *şair*
Olup olmadığımı
Bilmiyorum daha-” (BGM, 97)

“Meczip bir *şair* sayın beni, tanık olmuş ve gördüklerini
anlatıyor, sayıklamalar, boğuk, tutkulu, ağlayan seslerle” (BGM, 153)

“Hiçbir *şairi* kıskanmıyorum ve hiçbir *şaire* özenmiyorum,
istiyorum ki kendi çırpınışları, kendi savruk aranışları
içinde bir disiplin yaratsın şiirim” (BGM, 155)

“Bütün *şairler* ölmüştür
Sonsuz bir deniz kıyısında
Sonsuz bir dinlenişler
Sayısız
Yaz gününün hatırasında

Ölümle kör ebe oynayarak
Birbirleriyle yarıştalar” (HUV, 39)

“Yaşarken de
Öldükten sonra da
Ölü ve suskun olmak
Bir *şaire* nasıl yakışır
Şair
Nasıl susabilir
Şiirsiz
Boşlukta
Kelimelerle oynarlarken” (HUV, 47)

“*Şairler* vardır
Ülkelerinin güneşi tutuşur şiirlerinde
Denizleri nefes alır...
Şairler vardır
Şiirlerinde bayrak gibi yükselir alanlarda
Ve halklarına
Ekmek ve su ve sevinç gibi gerekli...
Ah, o *şairler* gibi olabilsem ben de
Yetse sesim
Anlatmaya
Yaşadığımız bütün bu şeyleri...” (YÖBŞV, 113)

SORU

Çocukların öldürüldüğü korkunç bir dünya bu
Sevinci, insanca bir yaşamı savunmanın suç olduğu
Böyle bir dünyada nedir görevi şiirin
İşte *şairin* öncelikle yanıtlaması gereken soru (KM, 45)

Kimi şiirlerde meslek ve meşguliyet isimleri; eleştirel bir ifadeye sahiptir:

“Hacı
Bir *çöpçünün* kızıyla evlendi
Güzel, sıcak bir kızdı.
Çöpçü eve döndüğünde
Çöpçü değil

Kayınpederdi.
 Çöpçü şapkasını çıkarır
 Ve soğuktan
 Morarmış eliyle
 Kaşığını tutup
 Utangaç bir mutlulukla
 Çorbasını içerdi.” (BGM, 105)

“Bu gece on bir buçuk otobüsüyle İstanbul’a mı gitsem
 İntihar mı etsem, bir *toplum polisi* mi öldürsem yoksa...” (BGM, 79)

“Ah, nasıl da acı
 Böyle susup durmak
 Kötüler, *cellatlar* elinde
 Bunılırken güzelim halk
 Fabrikalar yanlış çalışırken
 Yanlış ekilirken toprak
 Ayak, olmuşken baş
 Baş, olmuşken ayak” (BGM, 66)

“*Hamallar, işsizler, ırgatlar*
 Yatıp kalkanlar köprü altında
 Erkek de bakımlı olmalıdır
 Özen göstermelidir tıraşına” (KM, 168)

1.3.12. Din ile İlgili Kelimeler

Dinle ilgili kelimelerin tablosu aşağıdadır:

Tablo 14. Din İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	Din ile İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
Din ile İlgili Kelime Sayısı	56	0,70
Din ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	281	0,70
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Dinle ilgili 56 kelime, 281 kez tekrar edilmiştir. Dinle ilgili 56 kelimenin farklı kelime sayısı içindeki payı %0,70 iken din ile ilgili tekrar edilen 281 kelimenin toplam kelime sayısı içindeki payı %0,70'tir.

Dinle ilgili en sık tekrar edilen kelimeler şöyledir: *ölüm* (87), *öl-* (46), *ölü* (30), *yazgı* (24), *ruh* (18), *tabut* (18), *Tanrı* (12), *Noel* (10), *Allah* (7), *şehit* (6), *dua* (5), *ölümsüz* (5), *evliya* (4), *kul* (4), *Müslüman* (4), *Tanrıça* (4), *inanç* (3), *kader* (3), *alinyazısı* (3), *dinci* (2).

Din ile ilgili en sık tekrar edilen “*ölüm*” kelimesi; diğer sık tekrar edilen *öl-* ve *ölü* kelimeleriyle bağlantılı olduğu için vereceğimiz örneklerde üçünü birlikte aldık. “*Ölüm*” kelimesi Behramoğlu için oldukça soyuttur. Şiirlerinden ölümden korkup ürktüğünü, ölüm karşısında çaresiz kaldığını, kendine ait ölüm tanımları geliştirdiğini anlayabilmekteyiz. Ayrıca “*ölüm*” kavramını çeşitli imgelerle gerçek anlamının tamamen dışında da kullandığını görmekteyiz:

“Yaşam ve *ölüm* akarken iç içe
Dönüşerek birbirlerine
Sonsuzca yok olacak bir ben miyim” (OİK, 33)

KHARON’UN KAYIĞI

Kharon’un kayığı
Melankoli ırmağı boyunca
Ölüleri taşır
Yaşam o ırmaktır
Ve kalbim
O kayıktır... (OİK, 62)

ÖLDÜĞÜMDE

Öldüğümde

-İçimde şarkı söyleyen çocuğa rağmen-
Ölmeyi de hak etmiş olmak isterim
Yaşamayı nasıl hak ettiysem

Cansız bedenimi hayal ettiğimde
Ona sadece
Merhamet değil
Saygı da duymak isterim
Bu ben'dim
Ve doğru yaşayabildim

Herhangi bir Tanrı'ya
Minnet ya da
Gereksinim duymaksızın
Kendim olmayı
Başarabildim (OİK, 18)

“Yüreği hüznle dolduran hayat
Güneşli bir nisan akşamında
Her şey *ölüp gidiyor* ve
Atıyla oynuyor komşumun çocuğu da” (BGM, 47)

“Bana bir sigara verin annem *öldü*
Bu sabah *öldü* beşe doğru sanırım
Allah Allah ne var şaşırarak canım
Annem *öldü* diyorum hepsi bu” (BGM, 37)

“Umutsuz olmamak gerektiğini biliyorum, bu acımasız gecede
Yazgı diye bir şey yok, içinde yaşadığımız toplum *öldürdü*
annemi
Çarpıntılarla hırpalanan yüreği dayanamayıp parçalandı sonunda

Şimdi toprak dolar gözlerine, artık istese de kımıldayamaz,
yokluk esir aldı onu” (YÖBŞV, 29)

“Ölümün derin sularına iniyorum
Unutuşun derin sularına” (YÖBŞV, 172)

Ataol Behramoğlu’nun şiirlerinde dinî kelimeler, bir inancın ürünü olarak kullanılmaz. “*Tanrı, Allah, Tanrıça, ruh, alınyazısı, yazgı, kader*” gibi kelimeler sadece kültür ögesi herhangi bir kelime gibi kullanılmıştır:

“Saçma olduğunu bildiğimiz halde gelişimizin
Hiçbirimiz bir *başka dünyaya* inanmadığımız hâlde
Durduk *mezarı* önünde annemin
Annem oradaymışçasına: babam, ben, Namık, Nihat, Defne” (YÖBŞV, 35)

“Bir bereket *tanrıçası* gibi geldin kadınım
Sepetinde peynir, ekmek ve suyla
Akdeniz gibi çırpınıyordu eteklerin
Gözlerinde tuz ve mavilikler” (YAG, 9)

“*Abdest alan*
Bir *dindar* kişi
Aşağıdan yukarı
Süzdü beni

Ne yıldızıymış
Bu hemşerim?
Her şey *Allah’tan*
Allah kerim” (KM, 242)

“Yağda cızırdayan balığı ve sarhoşu gördüm
“Ay yok ki... Nasıl görürüm onu...” diye mırıldanıyordu
Caminin avlusunda *Kadir geces*i *hutbesi* dinledim

“Okeye bir iki” diye bağınyordu kahvede biri” (BGM, 162)

“Demek bu göğü, doğayı, yıldızları

Kişinin *alinyazısını* o yarattı

Peki *İsa* 'yı *çarmiha* *geren* kim

Yusuf'u kuyuya kim attı” (BGM, 27)

“Ozanlık bana vergi, dünyaya baktım biraz

Benim en son sevgilim beni hiç özledin mi?

Yüreğimin sol yanı Köroğlu sağı Ayvaz

Göklerdeki babamız bizi korusun e mi” (BGM, 53)

1.3.13. Bitki, Çiçek, Meyve ve Sebze ile İlgili Kelimeler

Bitki, çiçek, meyve ve sebze ile ilgili kelimelere ait tablo şöyledir:

Tablo 15. Bitki, Çiçek, Meyve ve Sebze İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	Bitki, Çiçek, Meyve ve Sebze ile İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
Bitki, Çiçek, Meyve ve Sebze ile İlgili Kelime Sayısı	71	0,89
Bitki, Çiçek, Meyve ve Sebze ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	294	0,73
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Bitki, çiçek, meyve ve sebze ile ilgili 71 kelime, 294 kez tekrar edilmiştir. Bitki, çiçek, meyve ve sebze ile ilgili 71 kelime farklı kelime sayısı içinde %0,89 paya sahip iken bitki, çiçek, meyve ve sebze ile ilgili tekrar edilen 294 kelime toplam kelime sayısı içinde %0,73 paya sahiptir.

Bitki, çiçek, meyve ve sebze ile ilgili en sık tekrar edilen kelimeler şunlardır: *çiçek* (62), *kır* (43), *ağaç* (42), *yaprak* (29), *gül* (28), *ot* (14), *yeşil* (10), *çayır* (8), *elma* (6), *dal* (6), *zakkum* (6), *çimen* (5), *başak* (5), *ceviz* (4), *incir* (4), *karanfil* (4), *ayva* (3), *çınar* (3), *dut* (3), *fıdan* (3).

Bitki, çiçek, meyve, sebze ile ilgili kelimeler büyük oranda mecazlı ve imgelidir. Onlar, şairin “*çiçeği, gülü, ağacı, yaprağı, kırı...*”dır. Bunlar arasında en sık kullandığı kelime ise “*çiçek*”tir.

“Kazıyorum yeryüzünün yüreğini
Çiçekler fışkırıyor ve bir mayıs sabahı
 Kazıyorum aşkı
 Acılar fışkırıyor, söylenmemiş sözler (AİK, 43)

“Morarsın akasya *çiçekleri* ve yoğunlaşsın güller
 Geçmiş ve gelecek baharlara iyi ölümler” (AİK, 57)

“Uludağ’da gördüğümüz kardelenler
 Öncüleriydi ilkbaharın
 Çözülen kar yığınlarının
 İçinden fışkıran o deli *çiçekler*” (KM, 195)

“Bebekler *çiçeği* insanlığımızın
 Güllerin en hası, en goncası
 Sarışın bir ışık parçası kimi
 Kimi kapkara üzüm tanesi” (KM, 264)

“Bir kır *çiçeğinden* daha yalnızım
 Bir kır *çiçeği* olmak isterdim
 Issız bir dağ yamacında
 Bir kır *çiçeği* için
 Yalnızlık ürkütücü değildir.” (HUV, 14)

“*Çiçeklerin* derin rüyasını
 Bozamaz bir arının konusu bile
 Tıpkı öyle, bir yaz gününün
 Büyüsündeyiz seninle” (YAG, 11)

İkinci en sık kullandığı kelime “*kır*”dır. Bu kelime de şiirlerde sonsuzluk, özgürlük, mutluluk, anlamlarıyla karşımıza çıkar:

“Bir *kır* görünümü, gözlerimi kapattığımda
Sonsuz bir *kır* görünümü, sonsuzluk görünümü
Sonsuzluk benim için sabaha eşittir
Sabahın serinliğine, başlangıç olmasına” (HUV, 10)

“*Kırlarda*, çamurlu çayırlarda
İlkbaharda o çamurlu çayırlar
Otlar arasında su birikintileri
Bana hep biraz gizemli gelir” (HUV, 14)

“Ve ıssız *kırlar* girdi hayatıma
Uçsuz bucaksız
Bir sabah sonsuzluğunda
Sabahın boyaları
Üstündeydi daha
Sevinçten gözlerim yaşarıyordu
Sevinçten ve heyecandan
Beni o *kırlar*
Doğurmuştu sanki
Ve içinde
Kaybolduğum çayırlar” (HUV, 41-42)

Bitki, çiçek, meyve, sebze ile ilgili kelimelerin kullanıldığı birkaç örnek de şöyledir:

“Türkiye, üzgün yurdum, güzel yurdum
Boynu bükük *ay çiçeği*
Şiirin ve aşkın geleceği” (YÖBŞV, 80)

“Şu ağaç gibi olabilmek
Ciğerleri göğe açıp
Kökü yere salabilmek” (YÖBŞV, 132)

“Şaşırmak bana vergi, *elmaya* baktım biraz
Elmaya baktım biraz ve şaşırmadım valla
Bir *elma* bir insanı şaşırtabilir oysa
Şimdi herhalde kimse beni ciddiye almaz” (BGM, 53)

“Örneğin bir *tohum yeşerdi* ansızın
Büyüdü erkin ortamlarda bir *fidan*
Sonra bir rüzgâr esti, amanın
Silindi *tomurcuk* yaşamdan” (BGM, 27)

GÜLLER, MATEMATİK
Matematik bir yaz günü kadar güzeldir
Derin *güller* ve bir problem çözmek
Bir *gülün* dibindeki problem
Bir bardak su güzelliğindedir

Annemin gülüşü ve bir arka bahçe
Çocuk sesinin içindeki problem ve *gül*
Dünyanın bir yaz günü dönüşünde
Bir problem bir *güle* eşit gibidir (S, 14)

“Burjuvalar kocaman duvarlarla
Çevirmişler avlularını
Ama bir *kiraz ağacı* gördüm ki geçen gün
Dışarı uzatmıştı en *çiçekli dalını*” (KM, 15)

YALNIZ GÜL
Orada yalnız bir *gül* var
Kış soğukunda pembe

Yapyalnız bir *gül*

Ayaz gecede

Orada yalnız bir *gül* var

Bir kış bahçesinde

Bir *gül*, yapyalnız

Henüz sıcak bir kalp gibi

Soğumuş, ölü bir bedende (OİK, 14)

1.3.14. Renk ile İlgili Kelimeler

Renk ile ilgili kelimelerin tablosu şöyledir:

Tablo 16. Renk İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	Renk ile İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
Renk ile İlgili Kelime Sayısı	47	0,59
Renk ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	223	0,55
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Renk ile ilgili 47 kelime, 223 kez tekrar edilmiştir. Renk ile ilgili 47 kelimenin farklı kelime sayısı içindeki payı %0,59 iken renk ile ilgili tekrar edilen 223 kelimenin toplam kelime sayısı içindeki payı %0,55'tir.

Renk ile ilgili en sık tekrar edilen kelimelerden bazıları şunlardır: *mavi* (67), *beyaz* (38), *kara* (23), *renk* (15), *sarı* (10), *ak* (9), *sarışın* (8), *solgun* (8), *yeşil* (8), *gri* (8), *pembe* (7), *alacakaranlık* (4), *kapkara* (4), *simsiyah* (4), *renkli* (4), *mor* (4), *turuncu* (3), *masmavi* (3), *kül* (3), *eflatun* (3).

İnsanoğlu hem zihninde hem de konuşmada renklere kimi anlamlar yükler. Ataol Behramoğlu'nda da renk kelimeleri, sıklıkla duygu ifadesidir. En sık kullandığı renk “*mavi*”dir:

“Büyük ve *mavi* bir şey izlenimi var bende, gördüğüm filmlerden mi ne” (BGM, 70)

“Gökyüzü beni hep iyileştirir
Mavi sonsuzluğa eşittir
 Uçup giden, eriyen *mavilik*
 Bir bardakta eridiğinde
 Bu *mavilikten* geriye kalan nedir
 Tek bir şiir dizesi belki
 Eritilemeyecek olan” (HUV, 15)

“Dipkarpaz’da
 Deniz kırılğan *mavi*
 Usul usul kıpırtılı
 Göz alabildiğine uzanıyor” (S, 34)

“Derin *maviler*... Derin *maviler*
 Yıllardır gözümde tüter
 Güneşsiz ışıklerde geçer ömrüm
 Dört duvar, isli camlardır gördüğüm” (KM, 169)

“Gök sanki eriyecek *mavilikten*
 Çimenler uykulu ve sıcak
 Bir kadın geçiyor
 Çıplak ayaklarını yüreğime basarak” (KM, 28)

Renk ile ilgili kelimelerin geçtiği birkaç örnek de şöyledir:

“Uzun, kirli, *sarı*
 Bir sözcüğün parmakları

Sözcüklerin de
 Yazgıları var
 Ne kötü
 Ölüm sözcüğü olmaya tutsaklanmak

Ya da *kara*

Ya da *kirli-sari*” (YÖBŞV, 170)

“Taşra kentlerinde geçti çocukluğum

Akşamın o *gri* hüznü

Yakındır bu yüzden yüreğime” (YÖBŞV, 87)

“Her şeyin anlamı olan sevgi

Dünyanın *kadife çiçeği rengi*” (YÖBŞV, 138)

“Sepetine *eflatun* çiçekler doldurmuş

Mutluluğu bildik biçimlere sığmayan

Sarışın bir adam, *pembe* dişli bir kadın

Kuşlardır en gizli öpüşlerini duyan” (BGM, 28)

“Gözlerimi kapattığımda gördüğüm o manzara

Daha doğrusu, hiç unutmadığım

İçinde ırmak çağlıtlarını da taşıyordu

Kırmızı, mor, eflatun kır çiçeklerini

Ve özellikle *safran sarısı*” (HUV, 10)

“Ey akşam, *turuncu* ve *mor* akşam

Ey gökyüzü, ey benim

Gittikçe *esmerleşen* kalbim

Şimdi *beyaz* bir kızın

Yanında olmak için

Bazı çılgınlıklar yapabilirim.” (BGM, 83)

1.3.15. Hayvanlar ile İlgili Kelimeler

Hayvanlar ile ilgili kelimelerin tablosu şöyledir:

Tablo 17. Hayvanlar İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	Hayvanlar ile İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
Hayvanlar ile İlgili Kelime Sayısı	60	0,75
Hayvanlar ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	181	0,45
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Hayvanlarla ilgili 60 kelime, 181 kez tekrar edilmiştir. Hayvanlar ile ilgili 60 kelimenin farklı kelime sayısı içindeki payı %0,75 iken hayvanlar ile ilgili tekrar edilen 181 kelimenin toplam kelime sayısı içindeki payı %0,45'tir.

Hayvanlarla ilgili kelimelerden en sık kullanılanları şöyledir: *kuş* (50), *köpek* (17), *kurt* (14), *kanat* (13), *kelebek* (10), *kedi* (9), *güvercin* (9), *at* (8), *hayvan* (6), *inek* (6), *aslan* (5), *balık* (5), *böcek* (5), *kaz* (5), *yılan* (5), *sürü* (5), *martı* (5), *kurt (tahta kurdu, 4)*, *ceylan* (3), *canavar* (3).

Hayvanlarla ilgili kelimelerden en sık kullanılanı “*kuş*”tur:

“Sabah serinliği

Kapımda bir *kuş* cıvıldıyor

Cıvıldayan *kuş* mu

Sabahın kendisi mi” (ÖİK, 20)

“Bir *kuşu* dilinden hiç öpmedim

Belki bir gün öpebilirim

Belki bir gün rüzgâr olurum ben de

Eserim başakların üzerinden

Kalbim bir yaz gününe karışsın isterim

Bir *kuş* cıvıltısında doğmak için yeniden” (YAG, 15)

“Çocuğumla demir bir parmaklık konuldu aramıza

İki buçuk yaşındaki çocuğumla

Ulaşmak istedi bana çocuğum
Kafese çarpan bir *kuş* duygusuyla” (YÖBŞV, 108)

Hayvanlarla ilgili kelimeler, genellikle mecazlı ve benzetmeli kullanılır:

“Güzel kızları
Moskova’nın
Sıcak ve
Cesur bakışları kızları
Sincaplar gibi durmadan
Bir şeyler yiyorlar.” (BGM, 96)

“Bir çocuğun rüyasında bazen
Bulunur kaybolmuş bir bilya
Kiraz ağaçları sallanır
Güvercinler uçuşur havada” (BGM, 81)

“Gece evleri sardığında
Ve bahçeleri
Işıklar içinde kaçıp giden
Bir *tavşan* gibi yalnızım.” (BGM, 82)

AĞUSTOS KONUĞU

Odama bir an giren *uçucu bir böcek*
-Arıdan irice, kanatları renkli-
Dolaştı bir süre, *vızıldamadan*.
Sonra bulup yolunu pencerenin
Çıkıp gitti

Bir öykü çeviriyordum Çehov’dan
Masamda bira bardağı
-Odam, kitaplarım, olağan dünyam-
Tül perdede ağustos ışınları

Tanık oldu yaşamıma
Bu *uçucu böcek*, sadece bir an
Çıkıp gitti sonra
Tıpkı yaşamıma bir an katılan
Sonra yitip giden bir sevgili gibi (YÖBŞV, 89)

“Kahpe pusu kurdular
Kan uykuda vurdular
aysız gecede
Köpek ulur karanlığa
Kurt sevinir
Çakal güler *çakal* sesiyle” (YÖBŞV, 75)

“Çünkü hiçbir *kelebek*
Tek başına yaşamaz sevdasını
Severken hiçbir *böcek*
Hiçbir *kuş* yalnız değildir;
Ölümdür yaşanan tek başına,
Aşk iki kişiliktir.” (AİK, 56)

KÜBİST

Hamarat bir *kedi* geçiyor
 Bir *kedi* değil sanki
 Bir devinim ve renkleri geçiyor (ÖİK, 44)

SES

Şu *ari*
Bir ses olamaz mı
Havaya asılı (OİK, 45)

“ İşte yine ilkbahar yaklaşıyor
Aylak, başıboş, asi
İlkbahar *kırlangıç kanatlarında*

Kediler yeni aşklarına hazırlanıyor” (HUV, 30)

“Yaşadığım dünya adaletsizdi

Ahmaktı, bilinçsizdi

Farksızdı kör bir *kösteбекten*

Işık geçirmez bir karanlıkta

Kendi kuyusunda eşelenip duran” (HUV, 35)

“Ömrün kapanış saati çaldığında

Bir çocuk ağlayacak

Avuntusuz yalnızlığında

Bir çocuk *kelebeklerin* peşinde

Belki kendini anımsayacak

O kapanışta.” (HUV, 38)

“Bir umudun ilerleyişi, bir düşüncenin

tahta içinde bir *kurdun*, kumaş

içinde bir *güvenin*, aşkın içinde

kuşkunun, çocuğun içinde geleceğin” (S, 12)

“İşte özlem dolu bir şiir daha

Küçük kızım benim, *kertenkelebeğim*

İlkbahar kırlarından derlediğim

Bir demet çiçek gibi sunmak için sana...” (KM, 195)

1.3.16. Yiyecek-İçecek ile İlgili Kelimeler

Yiyecek-içecek ile ilgili kelimelerin tablosu şöyledir:

Tablo 18. Yiyecek-İçecek İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	Yiyecek- İçecek ile İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
Yiyecek- İçecek ile İlgili Kelime Sayısı	46	0,58
Yiyecek- İçecek ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	107	0,26
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Yiyecek-içecek ile ilgili 46 kelime, 107 kez tekrar edilmiştir. Yiyecek-içecek ile ilgili 46 kelimenin farklı kelime sayısı içindeki payı %0,58 iken yiyecek-içecek ile ilgili tekrar edilen 107 kelimenin toplam kelime sayısı içindeki payı %0,26’dır.

Yiyecek-içecek ile ilgili en sık tekrar edilen kelimeler şöyledir: *ekmek* (16), *tat* (15), *şarap* (10), *meşrubat* (10), *yemek* (7), *kırıntı* (7), *peynir* (4), *kahve* (4), *bira* (4), *ay* (3), *iki* (3), *süt* (3), *tuz* (3), *cin* (2), *cin-vermut* (2), *esrar* (2), *ıhlamur* (2), *meze* (2), *rakı* (2), *tatlı* (2).

Yiyecek-içecek ile ilgili kelimelerin kullanıldığı şiir örnekleri şöyledir:

“Cafe Havelka’da Musevi garson
İsmarladığım limonlu *ayı* getirdi” (AİK, 10)

“*Brandy* içtim bir küçük kahvede
Daha da yavaşlattım adımlarımı
Saygıyla, acelesiz
Girmek için
Adını taşıyan sokağa” (AİK, 23)

“Çerkez Ali’yle bir akşam
Göl kıyısı lokantada
Gürcü *şarapları* içtik
Mezemiz “*ahohbili*”ydi.” (S, 41)

“Çağım; *peynir*, *ekmek*, Mayakovski
Kan, gözyaşı
Umut, sancı” (BGM, 130)

Yine toplumsal eleştirilerini yaparken yiyecek-içecek kelimelerini araç olarak kullanır:

“Dünya gözünde karardı mı
Her şey içinden çıkılmaz oldu mu
Meşrubat iç

İşte mutluluk bu
 Çocuğun sıksa, öksürüklü
 Kocan gün günden yorgun
Meşrubat iç
 İn kaynağına mutluluğun” (KM, 167)

“Çöpçü şapkasını çıkarır
 Ve soğuktan
 Morarmış eliyle
 Kaşığını tutup
 Utangaç bir mutlulukla
Çorbasını içerdi.” (BGM, 105)

1.3.17. Sayı ile İlgili kelimeler

Sayı ile ilgili kelimelere ait tablo şöyledir:

Tablo 19. Sayı İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	Sayı ile İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
Sayı ile İlgili Kelime Sayısı	58	0,73
Sayı ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	277	0,69
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Sayı ile ilgili 58 kelime, 277 kez tekrar edilmiştir. Sayı ile ilgili 58 kelimenin farklı kelime sayısı içindeki payı %0,73 iken sayı ile ilgili tekrar edilen 277 kelimenin toplam kelime sayısı içindeki payı %0,69’dur.

Sayı ile ilgili en sık tekrar edilen kelimeler şöyledir: *ilk* (61), *iki* (55), *son* (43), *dört* (27), *binlerce* (14), *üç* (13), *bin* (11), *beş* (8), *on* (7), *ikinci* (6), *milyon* (5), *otuz* (5), *sayı* (5), *çifte* (4), *on beş* (4), *on bin* (4), *sekiz* (4), *yüzlerce* (4), *bin bir* (3), *kırk* (3).

“*ilk*” kelimesi sayı ile ilgili en sık tekrar eden kelimedir:

“*İlk* kez sensiz çıkıyorum Antalya yolculuğuna
 İçimde Antalya yolculuğuna *ilk* kez sensiz çıkmanın kederi var

Birlikte yaptığımız yolculukları düşünüyorum seninle
 Otobüsün camına vuran görüntünü
 Omuzuna yorgunca düşen başını
İlk kez sensiz çıkıyorum Antalya yolculuğuna” (YÖBŞV, 39)

Şairin sayısal ifadeleri en sık kullandığı şiir “Mustafa Suphi Destanı”dır:

“1916:

Somme Nehri

savaşları.

İlk kez tank kullanılması bir savaşta.

1.300.000

ölü ve yaralı

Almanya’ya

ekonomik kuşatma.

Verdun;

Alman yenilgisi...

Cihet-i Osmaniye:

Un, bulgur, fasulye

ve vagon simsarları

iaşe buhranı

ihtikar

Mısır’ı fethetme

hülyaları...

Kudüs

Mescid-i Aksa

Bahr-i Ahmer...

Cephelerde *üç milyon* asker...

Otuz yedi kat fırlamışken

ekmek fiyatı

Almanya'ya gönderilmekte
köylünün buğdayı..." (KM, 121)

1.3.18. Ulus ve Mensubiyet ile İlgili Kelimeler

Hayatı boyunca pek çok milleti, ırkı, insanı tanıma imkânı elde etmiş sanatçı; şiirlerinde de insanları tanımlarken onların uluslarını, mensup oldukları topluluğu ifade eder. Aşağıda ulus ve mensubiyet ile ilgili tablo verilmiştir:

Tablo 20. Ulus ve Mensubiyet İle İlgili Kelime Sayısı Tablosu

	Ulus ve Mensubiyet ile İlgili Kelimeler	
	Sayısal Değer	%
Ulus ve Mensubiyet ile İlgili Kelime Sayısı	51	0,64
Ulus ve Mensubiyet ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	121	0,30
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Ulus ve mensubiyet ile ilgili 51 kelime, 121 kez tekrar edilmiştir. Ulus ve mensubiyet ile ilgili 51 kelimenin farklı kelime sayısı içindeki payı %0,64 iken ulus ve mensubiyet ile ilgili tekrar edilen 121 kelimenin toplam kelime sayısı içindeki payı %0,30'dur.

Ulus ve mensubiyet ile ilgili en sık kullanılan kelimeler şunlardır: *Türk* (22), *Alman* (17), *Yunan* (14), *İngiliz* (11), *köylü* (11), *Fransız* (6), *İtalyan* (6), *Japon* (6), *Macar* (6), *Bolşevik* (6), *Rus* (5), *Osmanlı* (4), *taşralı* (4), *Avrupalı* (4), *Ermeni* (3), *Hırvat* (2), *Kırımlı* (2), *Laz* (2), *Şilili* (2), *Kıbrıslı* (2).

MİLLET VE ZAMLAR

Millet yararına imiş

Sırtımıza yüklenen yeni zamlar

Ya bilmiyorlar, zam nedir

Ya bizim *milletten* değil bu adamlar (KM, 34)

“Yurdumun insanları çocuklara benziyor

Çocukça bir şey var hepsinde

Lazları Ali Faik Cihan nasıl şaşırtıcı bir kavrayışla anlatırdı

Ölürken sanki ölmüyormuş gibi, ya da sanki bir filmde gibi
 ölen ve yürüsün diye kan davası silahlarını son nefeslerinde
 arkadaşlarına emanet eden;

Kürtler kurnazdı. Malazgirt'tekiler. Kendilerini hep ayrı
 tutuyorlardı

Yıllarca buna zorlanmışlar.

Orta Anadolu'nun topraksal gösterişsizliği, bozkırsal kıraçlığı
 ve bunun altındaki umulmaz mizah

Soyutluğun daniskası.

Egelileri iyice tanıyor muyum?

Epeyce uygarlaşmış oldukları söylenebilir; hayatlarında
 incirler, asmalar, Ege'ye ait başka bir şeyler var

Ege'nin sıcak uygarlığı

Cıva koyuluğundaki denizin

Koyu mavilikteki.” (BGM, 91)

“*Köylülerin* ne kadar nazlı olduklarını çok kişi bilmez aslında
 Şehirdekilerden çok daha kadınca bir şey vardır köy
 delikanlılarında

İnce bir şey. Başını bir ananın dizlerine koymak gibi. “Of
 anam, yandım” demek gibi bir incelik.” (BGM, 92)

“Elbette vardır bir diyeceği, bir haberi

Bir kaçağa çay sunan *Kürt* kadınlarının

Dağlar dilsizdir, yalçındır

Ama gün gelir bir diyeceği olur onların da

Ve dağlar, ıssız tarlalar başladı mı konuşmaya

Susmazlar bir daha, söz artık onlarındır” (BGM, 75)

“Ne anlatır *Yunan* şarkıları

Geceye dair, aşka dair

Ne anlatır *Yunan* şarkıları

Hayatımıza dair” (YÖBŞV, 59)

“Bir sabah Ateneum Müzesi’ndeki
Resimlere baktım sevgiyle
Bir gece bir tutam tütün sundum
Finlandiyalı bir işçiye” (YÖBŞV, 165)

SAĞ OL

Azerbaycanlı

Elbette çok yaşar

Günde adama

Yüz kez

“Sağ ol” diyorlar. (KM, 62)

“Dilencilerin akordeonları

Bir romantizm katıyor *Avrupalının* hayatına

Bu bana klasik müzik dinlemesini anımsattı

Nazilerin, toplu imhalar sırasında...” (KM, 16)

“Ah bir *Avrupalı* olabilsek

Ulaşıp çağdaş uygarlığa

Avrupa anla bizi

Sev bizi Avrupa” (KM, 181)

İNGİLİZ SINIR POLİSLERİ

Yılan gibi kibar

İngiliz sınır polisleri

soruyorlar:

“Niye geldin

Ne kadar kalacaksın?

Kaç paran var?” (KM, 49)

Yukarıda ayrı ayrı bölümler hâlinde incelenen kavramlarla ilgili kelimelerin karşılaştırmalı bir arada gösterildiği tablo aşağıda verilmiştir:

Tablo 21. Kavramlarla İlgili Kelime Sayısının Karşılaştırmalı Tablosu

	KAVRAMLARLA İLGİLİ KELİMELER	
	Sayısal Değer	%
İnsan Vücudu ile İlgili Kelime Sayısı	80	3,87
İnsan Vücudu ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	1015	8,70
Yer ile İlgili Kelime Sayısı	359	17,40
Yer ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	1500	12,87
Meslek ve Mesgüliyet ile İlgili Kelime Sayısı	79	3,82
Meslek ve Mesgüliyet ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	149	1,27
Aile, Akrabalık ve Unvan ile İlgili Kelime Sayısı	76	3,68
Aile, Akrabalık ve Unvan ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	1232	10,57
Renk ile İlgili Kelime Sayısı	47	2,27
Renk ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	223	1,91
Din ile İlgili Kelime Sayısı	56	2,71
Din ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	281	2,41
Hayvanlar ile İlgili Kelime Sayısı	60	2,90
Hayvanlar ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	181	1,55
Tabiat ile İlgili Kelime Sayısı	68	3,29
Tabiat ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	1260	10,81
Dil, Sanat ve Edebiyat ile İlgili Kelime Sayısı	75	3,63
Dil, Sanat ve Edebiyat ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	654	5,61
Tarih, Askerlik, Siyaset ve Hukuk ile İlgili Kelime Sayısı	273	13,23
Tarih, Askerlik, Siyaset ve Hukuk ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	515	4,41
Sayı ile İlgili Kelime Sayısı	58	2,81
Sayı ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	277	2,37
Zaman ile İlgili Kelime Sayısı	126	6,10
Zaman ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	1863	15,98
Kişi Adları ve İlgili Kelime Sayısı	202	9,79
Kişi Adları ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	186	1,59
Araç- Gereç ve Nesneler ile İlgili Kelime Sayısı	231	11,19
Araç- Gereç ve Nesneler ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	517	4,43
Yiyecek- İçecek ile İlgili Kelime Sayısı	46	2,22
Yiyecek- İçecek ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	107	0,91
Ulus ve Mensubiyet ile İlgili Kelime Sayısı	51	2,47
Ulus ve Mensubiyet ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	121	1,03
Bitki, Çiçek, Meyve ve Sebze ile İlgili Kelime Sayısı	71	3,44
Bitki, Çiçek, Meyve ve Sebze ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	294	2,52
Duygu ile İlgili Kelime Sayısı	105	5,08
Duygu ile İlgili Tekrar Edilen Kelime Sayısı	1279	10,97
Kelime Sayısı	2063	100
Tekrarlanan Kelime Sayısı	11654	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	

Bu tabloda kavramlarla ilgili kelime sayısı ve kavramlarla ilgili tekrar edilen kelime sayısından yola çıkılarak tüm kavramlar kendi içinde değerlendirilmiştir. Kavramla ilgili çalışma yapılan toplam kelime sayısı 13717'dir. Kavramla ilgili 2063 kelime, 11654 tekrara sahiptir. Şiirlerde belirlediğimiz kavram başlıklarının herhangi birine ait olmayan kelime sayısı, 26175'tir. Fiil, fiilimsi, zamir, edat, bağlaç, ünlem olan çoğu kelime, belirlenen başlıkların dışında kalmıştır.

Kavramla ilgili 2063 kelimenin yüzdelik dilimlerine göre çoktan aza sıralanışı şöyledir: Yer ile İlgili Kelimeler (%17,40); Tarih, Askerlik, Siyaset ve Hukuk ile İlgili Kelimeler (%13,23); Araç-Gereç ve Nesne ile İlgili Kelimeler (%11,19); Kişi Adları ve İlgili Kelimeler (%9,79); Zaman ile İlgili Kelimeler (%6,10); Duygu ile İlgili Kelimeler (%5,08); İnsan vücudu ile İlgili Kelimeler (%3,87); Meslek ve Meşguliyet ile İlgili Kelimeler (%3,82); Aile, Akrabalık ve Unvan ile İlgili Kelimeler (%3,68); Dil, Sanat ve Edebiyat ile İlgili Kelimeler (%3,63); Bitki, Çiçek, Meyve ve Sebze ile İlgili Kelimeler (%3,44); Tabiat ile İlgili Kelimeler (%3,29); Hayvanlar ile İlgili Kelimeler (%2,90); Sayı ile İlgili Kelimeler (%2,81); Din ile İlgili Kelimeler (%2,71); Ulus ve Mensubiyet ile İlgili Kelimeler (%2,47); Renk ile İlgili Kelimeler (%2,27); Yiyecek-İçecek ile İlgili Kelimeler (%2,22).

Kavramla ilgili tekrar edilen 11654 kelimenin yüzdelik dilimlerine göre çoktan aza sıralanışı ise şöyledir: Zaman ile İlgili Kelimeler (%15,98); Yer ile İlgili Kelimeler (%12,87); Duygu ile İlgili Kelimeler (%10,97); Tabiat ile İlgili Kelimeler (%10,81); Aile, Akrabalık ve Unvan ile İlgili Kelimeler (%10,57); İnsan Vücudu ile İlgili Kelimeler (%8,70); Dil, Sanat ve Edebiyat ile İlgili Kelimeler (%5,61); Araç-Gereç ve Nesne ile İlgili Kelimeler (%4,43); Tarih, Askerlik, Siyaset ve Hukuk ile İlgili Kelimeler (%4,41); Bitki, Çiçek, Meyve ve Sebze ile İlgili Kelimeler (%2,52); Din ile İlgili Kelimeler (%2,41); Sayı ile İlgili Kelimeler (%2,37); Renk ile İlgili Kelimeler (%1,91); Hayvanlar ile İlgili Kelimeler (%1,55); Meslek ve Meşguliyet ile İlgili Kelimeler (%1,27); Ulus ve Mensubiyet ile İlgili Kelimeler (%1,03); Yiyecek-İçecek ile İlgili Kelimeler (%0,91).

1.4. Ataol Behramoğlu'nun Şiirlerinde Kelime Türleri

1.4.1. İsimler

“Adlar, evrendeki canlı cansız bütün varlıkları, insan tasavvurundaki somut ve soyut bütün kavramları, tek tek ya da tür olarak karşılayan sözlerdir.” (Korkmaz, 2017:

229) İsim, Behramoğlu'nun şiirlerinde en sık kullandığı türdür. Aşağıdaki tablo şiirlerdeki isimlere aittir:

Tablo 22. İsim Sayısı Tablosu

	İSİMLER	
	Sayısal Değer	%
İsim Sayısı	3420	43,12
Tekrar Edilen İsim Sayısı	10876	27,26
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Şiirlerde geçen 3420 isim, 10876 kez tekrar edilmiştir. Bu 3420 ismin farklı kelime sayısı içindeki payı %43,12 iken tekrar edilen 10876 ismin toplam kelime sayısı içindeki payı %27,26'dır.

1.4.1.1. Somut İsimler

Somut isimlerle ilgili tablo şu şekildedir:

Tablo 23. Somut İsim Sayısı Tablosu

	SOMUT İSİMLER	
	Sayısal Değer	%
Somut İsim Sayısı	1463	18,44
Tekrar Edilen Somut İsim Sayısı	5920	14,84
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Şiirlerde geçen 1463 somut isim, 5920 kez tekrar edilmiştir. Somut isim sayısının farklı kelime sayısı içindeki payı %18,44 iken tekrar edilen somut isim sayısının toplam kelime sayısı içindeki payı %14,84'tür.

En sık kullandığı somut isimler şunlardır: *şiir* (219), *insan* (159), *çocuk* (41), *gece* (96), *anne* (98), *dünya* (84), *savaş* (60), *deniz* (78), *göz* (84), *ses* (67), *yurt* (48), *halk* (50), *el* (66), *yağmur* (47), *sabah* (50), *kız* (98), *kadın* (70), *sokak* (49), *güneş* (44), *şehir* (42).

“Akşamüstü bir *kahvede*
Bira içtim birkaç *bardak*
Gazeteden yoruldukça
 Gelip geçene bakarak

Kahvenin müşterileri
 İçerdeydi daha fazla
 Camlı *terasta* idim ben
 Çıkıntı yapan *sokağa*

Sevimsiz bir *kocakarı*
Torununu azarladı
 Bir *köpek* geldi *içerden*
Camdan dışarıya baktı” (YÖBŞV, 175)

1.4.1.2. Soyut İsimler

Şiir başlı başına duygunun ifadesi olsa da her şairin kullandığı soyut kelimenin oranı farklıdır. Aslında şiirde somut ve soyut isim ayrımı yapmak, oldukça zordur. Çünkü kelimenin şairin zihninde somut ya da soyut olduğunu bilmenin imkânı yoktur. Bu bölümdeki kelimeleri belirlemek bizi zorlasa da şiirin anlamından yola çıkarak büyük oranda soyut isimleri bulduk.

Soyut isimlere ait tablo şöyledir:

Tablo 24. Soyut İsim Sayısı Tablosu

	SOYUT İSİMLER	
	Sayısal Değer	%
Soyut İsim Sayısı	1352	17,04
Tekrar Edilen Soyut İsim Sayısı	4188	10,49
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

1352 soyut isim, 4188 defa tekrar edilmiştir. 1352 soyut ismin farklı kelime sayısı içindeki payı %17,04 iken tekrar edilen soyut isim sayısının toplam kelime sayısı içindeki payı %10,49’dur.

Şiirlerde en sık kullanılan soyut kelimeler şunlardır: *hayat* (165), *aşk* (152), *iç* (126), *yürek* (107), *zaman* (60), *yaşam* (56), *ölüm* (82), *duygu* (59), *hüzün* (50), *sevgi* (45), *sevinç* (42), *umut* (35), *akıl* (47), *kalp* (57), *şarkı* (51), *düş* (41), *acı* (54), *çocukluk* (48), *uçurum* (37), *yalnızlık* (38).

“Ellerimi alıp Afrika gecelerine götürüyorum
Isınsın istiyorum *düşüncelerim* sımsıcak öykülerde
Merdivenlere çıkıyorum *merdivenlerden* iniyorum
Bir *sayı* yazıyorum bir başka sayıyla çarpıyorum
Sonra bir başka *sayıya* bölüyorum
Isınsın istiyorum *düşüncelerim* sımsıcak öykülerde
Ellerimi alıp Afrika gecelerine götürüyorum” (BGM, 12)

“Gece yarıları çıkıp gitmişimdir bir yerlerden sıkılarak
Dünyanın nasıl yuvarlak olduğunu keşfetmeye
Kendimi keşfetmeye çıkıp gitmişimdir
Delice yürüyerek, *ayaklarım* kanayasıya
Ben her *yerimi* kanatarak yaşadım bu dünyada
Onun için uzun *vedalaşmaya hakkım* var
Hayata uzun *vedaya*
Çünkü olanca sesimle ona *şarkılar* söyledim
Bir *kır görünümünü* içtim gözlerimle
Bebek dişleri, çocuk gülüşleri
Her zaman yeni *başlangıçlardı* bana” (HUV, 9)

1.4.1.3. Özel İsimler

Aşağıdaki tablo, şiirlerdeki özel isimlere aittir:

Tablo 25. Özel İsim Sayısı Tablosu

	ÖZEL İSİMLER	
	Sayısal Değer	%
Özel İsim Sayısı	605	7,62
Tekrar Edilen Özel İsim Sayısı	768	1,92
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Şiirlerdeki 605 özel isim, 768 kez tekrar edilmiştir. 605 özel ismin farklı kelime sayısı içindeki payı %7,62 iken 768 özel isim tekrarının toplam kelime sayısı içindeki payı %1,92’dir.

Şairin en sık kullandığı özel isimler şunlardır: *Paris (60)*, *Mustafa Suphi (31)*, *İstanbul (27)*, *Türkiye (27)*, *Türk (22)*, *Alman (17)*, *Tuna (15)*, *Ayvazhacı (15)*, *Yunan (14)*, *Pablo Neruda (14)*, *Attila Jozsef (13)*.

“*Viyana Batı Garı*’ndan

Sabah 8.30’da kalktı *Budapeşte* treni

hafifçe sarsılarak

Cebimde bir günlük *Macaristan* vizesi

Ve tek bir amacım var

Attila Jozsef’in şehrinde

bir köprüden *Tuna*’ya bakmak” (AİK, 15)

“*Kayseri*’nin *Bakırdağı*

Bucağına bağlı bir köy

Ayvazhacı diye bir yer

Canlara mezar oldu vay

Ayvazhacı Ayvazhacı

Yürekte onulmaz acı” (YÖBŞV, 71)

Yukarıda ayrı ayrı bölümler halinde incelenen isimlerin karşılaştırmalı olarak bir arada gösterildiği tablo aşağıda verilmiştir:

Tablo 26. Somut, Soyut, Özel İsim Sayısının Karşılaştırmalı Tablosu

	İSİMLER	
	Sayısal Değer	%
Somut İsim Sayısı	1463	42,77
Tekrar Edilen Somut İsim Sayısı	5920	54,43
Soyut İsim Sayısı	1352	39,53
Tekrar Edilen Soyut İsim Sayısı	4188	38,50
Özel İsim Sayısı	605	17,69
Tekrar Edilen Özel İsim Sayısı	768	7,06
İsim Sayısı	3420	100
Tekrar Edilen İsim Sayısı	10876	100

Tabloya göre 3420 isim, 10876 kez tekrar edilmiştir.

İsim sayısı içindeki isimlerin çoktan aza yüzdellik sıralanışı şu şekildedir: Somut İsim (%42,77), Soyut İsim (%39,53), Özel İsim (%17,69).

Tekrar edilen isimlerin toplam tekrar edilen isim sayısı içindeki yüzdellik sıralanışı ise çoktan aza şöyledir: Tekrar Edilen Somut İsim (%54,43), Tekrar Edilen Soyut İsim (%38,50), Tekrar Edilen Özel İsim (%7,06).

1.4.2. Sıfatlar

“Sıfatlar, vasıf ve belirtme isimleridir. Nesnelerin çeşit çeşit vasıfları, çeşit çeşit belirtileri vardır. İşte sıfatlar bu vasıfların ve belirtilerin isimleridir. Demek ki sıfatlar nesneleri vasıflandırma ve belirtme suretiyle karşılayan kelimelerdir.” (Ergin, 1992: 244) Behramoğlu’nun şiirlerindeki sıfatların tablosu aşağıdadır:

Tablo 27. Sıfat Sayısı Tablosu

	SIFATLAR	
	Sayısal Değer	%
Sıfat Sayısı	1054	13,28
Tekrar Edilen Sıfat Sayısı	4875	12,22
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Şiirlerde 1054 sıfat, 4875 kez tekrar edilmiştir. Sıfat sayısının farklı kelime sayısı içindeki oranı %13,28 iken tekrar edilen sıfat sayısının toplam kelime sayısı içindeki oranı %12,22'dir.

Aşağıdaki tabloda ise sıfatlara ait alt başlıkların tüm sıfatlar içindeki yüzdelerini detaylı bir şekilde görmek mümkündür:

Tablo 28. Sıfat Türleri Sayısının Karşılaştırmalı Tablosu

	SIFATLAR	
	Sayısal Değer	%
Niteleme Sıfatı Sayısı	924	87,66
Tekrar Edilen Niteleme Sıfatı Sayısı	1513	31,03
Sayı Sıfatı Sayısı	80	7,59
Tekrar Edilen Sayı Sıfatı Sayısı	395	8,10
Belirsizlik Sıfatı Sayısı	32	3,03
Tekrar Edilen Belirsizlik Sıfatı Sayısı	2463	50,52
İşaret Sıfatı Sayısı	13	1,23
Tekrar Edilen İşaret Sıfatı Sayısı	479	9,82
Soru Sıfatı Sayısı	5	0,47
Tekrar Edilen Soru Sıfatı Sayısı	25	0,51
Sıfat Sayısı	1054	100
Tekrar Edilen Sıfat Sayısı	4875	100

Şiirlerdeki sıfat sayısı, toplam sıfat sayısı içinde çoktan aza yüzdellik dilimlerine göre şu şekilde sıralanmıştır: Niteleme Sıfatı (%87,66), Sayı Sıfatı (%7,59), Belirsizlik Sıfatı (%3,03), İşaret Sıfatı (%1,23), Soru Sıfatı (%0,47).

Şiirlerdeki tekrar edilen sıfat sayısı ise, toplam tekrar edilen sıfat sayısı içinde çoktan aza yüzdellik dilimlerine göre şu şekilde sıralanmıştır: Tekrar Edilen Belirsizlik Sıfatı (%50,52), Tekrar Edilen Niteleme Sıfatı (%31,03), Tekrar Edilen İşaret Sıfatı (%9,82), Tekrar Edilen Sayı Sıfatı (%8,10), Tekrar Edilen Soru Sıfatı (%0,51).

En sık tekrar edilen sıfat, belirsizlik sıfatıdır. Belirsizlik sıfatları içinde ise en sık “bir” tekrar edilmiştir. Bu kelime, 1904 kez kullanılmıştır:

ÇOCUKLUĞUM

Çocukluğum bu kadar *bir* şey aslında
Taşlar arasında yeşeren otlar
Ve *bir* tavuk tüyü

Çocukluğum bu kadar *bir* şey aslında
Biraz sevinç, biraz keder
Biraz yalnızlık ve büyü

Çocukluğum bu kadar *bir* şey aslında
Biraz güneş, biraz gökyüzü
Tamamlamak için o türküyü (YÖBŞV, 88)

“Beni *bir* kedere gömün
Beni *bir* rüyaya gömün
Beni *bir* unutuşa

Beni *bir* geceye gömün
Beni *bir* yıldıza gömün
Beni *bir* dağ yoluna

Beni *bir* şiire gömün
Beni *bir* türküyeye gömün
Beni *bir* uçuruma” (S, 27)

İkinci en sık tekrar edilen, niteleme sıfatıdır. Niteleme sıfatlarından en sık kullanılanlar şöyledir: *yeni* (62), *uzak* (29), *küçük* (47), *üzgün* (14), *sonsuz* (35), *karanlık* (27), *büyük* (48), *uzun* (39), *mavi* (22), *ıssız* (24), *aynı* (47), *derin* (46), *güzel* (53), *eski* (25).

Niteleme sıfatlarının yoğun kullanıldığı bir örnek:

“Çınar ağaçlarıyla doluydu dünya
Desenli yapraklarıyla

Dut ağaçlarıyla doluydu dünya
Gölgeli avlularda
 Ben kalbimin peşi sıra gidiyorken
Tozlu yollarla doluydu dünya
Güneşli, tozlu yollarla
 Fotoğraflar çektiyorduk
 Gözlerimiz kısık
 Üstümüzde *afili* ceketler
Naylon kızlarla doluydu dünya
Bigudili ve
Briyantınli saçlarla” (HUV, 52)

İşaret sıfatlarının sayısı dilimizde fazla değildir. Şiirlerde en sık kullanılanları ise şunlardır: *bu*(256), *o* (169), *şu* (38).

“*Bu* aşk burada biter ve ben çekip giderim
 Yüreğimde bir çocuk cebimde bir revolver
Bu aşk burada biter iyi günler sevgilim
 Ve ben çekip giderim bir nehir akıp gider” (BGM, 55)

Sayı sıfatının da tekrarına şiirlerde sıkça rastlarız. En sık tekrarlanan sayı sıfatları şunlardır: *bir* (107), *ilk* (61), *iki* (40), *son* (34), *tek* (30), *dört* (27).

“Ey sokaklarında yıllarca dolaştığım
 İçinde *ilk* aşkıyı yaşadığım küçük şehir
 Umutsuz akşamlarımda sesini duyduğum lir
 Sihrinde *ilk* acıyı tattığım” (BGM, 9)

Soru sıfatlarının çeşitliliği dilimizde azdır. Bu nedenle Behramoğlu’nun şiirlerinde de “*hangi, kaç, kaçınıcı, nasıl, ne*” soru sıfatları yalnızca 25 kez tekrar edilmiştir.

1.4.3. Zamirler

Şiirlerde geçen zamirlerin tablosu şöyledir:

Tablo 29. Zamir Sayısı Tablosu

	ZAMİRLER	
	Sayısal Değer	%
Zamir Sayısı	39	0,49
Tekrar Edilen Zamir Sayısı	2147	5,38
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Dilimizde zamir olan kelimelerin sayısı az çok bellidir. Behramoğlu da şiirlerinde 39 farklı zamir kullanmıştır. Bu zamirler 2147 kez tekrar edilmiştir. Şiirlerde geçen 39 zaminin farklı kelime sayısı içindeki oranı %0,49 iken tekrar edilen 2147 zaminin toplam kelime sayısı içindeki oranı %5,38’dir.

Aşağıdaki tabloda ise zamir türleri kendi içinde karşılaştırmalı verilmiştir:

Tablo 30. Zamir Türleri Sayısının Karşılaştırmalı Tablosu

	ZAMİRLER	
	Sayısal Değer	%
İşaret Zamiri Sayısı	12	30,76
Tekrar Edilen İşaret Zamiri Sayısı	279	12,99
Belirsizlik Zamiri Sayısı	13	33,33
Tekrar Edilen Belirsizlik Zamiri Sayısı	580	27,01
Kişi Zamiri Sayısı	6	15,38
Tekrar Edilen Kişi Zamiri Sayısı	797	37,12
Soru Zamiri Sayısı	7	17,94
Tekrar Edilen Soru Zamiri Sayısı	321	14,95
Dönüşlülük Zamiri Sayısı	1	2,56
Tekrar Edilen Dönüşlülük Zamiri Sayısı	170	7,91
Zamir Sayısı	39	100
Tekrar Edilen Zamir Sayısı	2147	100

Zamirleri, tablodan hareketle çoktan aza yüzdelik dilimlerine göre şöyle sıralayabiliriz: Belirsizlik Zamiri (%33,33), İşaret Zamiri (%30,76), Soru Zamiri (%17,94), Kişi Zamiri (%15,38), Dönüşlülük Zamiri (%2,56).

Tekrar edilen zamirleri ise tablodan hareketle çoktan aza yüzdellik dilimlerine göre şöyle sıralayabiliriz: Tekrar Edilen Kişi Zamiri (%37,12), Tekrar Edilen Belirsizlik Zamiri (%27,01), Tekrar Edilen Soru Zamiri (%14,95), Tekrar Edilen İşaret Zamiri (%12,99), Tekrar Edilen Dönüşlülük Zamiri (%7,91).

En sık tekrar edilen zamir türü, kişi zamiridir. Aşağıdaki tablo kişi zamirlerine aittir:

Tablo 31. Kişi Zamiri Sayısı Tablosu

	KİŞİ ZAMİRLERİ	
	Sayısal Değer	%
1. Tekil Kişi/Ben	1	16,66
Tekrar Edilen 1. Tekil Kişi Zamiri Sayısı	394	49,43
2. Tekil Kişi/Sen	1	16,66
Tekrar Edilen 2. Tekil Kişi Zamiri Sayısı	203	25,47
3. Tekil Kişi/O	1	16,66
Tekrar Edilen 3. Tekil Kişi Zamiri Sayısı	70	8,78
1. Çoğul Kişi/Biz	1	16,66
Tekrar Edilen 1. Çoğul Kişi Zamiri Sayısı	86	10,79
2. Çoğul Kişi/Siz	1	16,66
Tekrar Edilen 2. Çoğul Kişi Zamiri Sayısı	15	1,88
3. Çoğul Kişi/Onlar	1	16,66
Tekrar Edilen 3. Çoğul Kişi Zamiri Sayısı	29	3,63
Kişi Zamirleri	6	100
Tekrar Edilen Kişi Zamiri Sayısı	797	100

Tekrar Edilen Kişi zamirlerini, tablodan hareketle çoktan aza yüzdellik dilimlerine göre şöyle sıralayabiliriz: Ben (%49,43), Sen (%25,47), Biz (%10,79), O (%8,78), Onlar (%3,63), Siz (%1,58).

Kişi zamirleri içinde en sık tekrarlanan “ben” kelimesidir. Bunun sebebi sanatçıların “ben”i anlatma eğilimidir. Her ne kadar Behramoğlu, toplumcu kimliğiyle öne çıksa da şairliğin olmazsa olmazı “ben”in düşüncesi ve duyguları şiirde sıkça görülür:

THESEUS'UN GEMİSİ

Atina kralı Theseus'un
 Parçaları durmaksızın yenilenen
 Gemisine benziyor
 İnsan yaşamı uzadıkça:
Ben hangi benim?
Ben dediğim kim?
Ben miyim hala? (OİK, 63)

“Hangisi gerçekte yaşadıklarımın
 Hangisi düştü kim bilebilir
 Sokaklar *beni* kabul etmiyor
Ben onların içinden geçerken
 Geçen biriyim sadece
 Şehirler *beni* kabul etmiyor
 Kendi durağan varoluşlarında
Ben sadece ve ancak bir yabancıyım” (HUV, 31)

“Kendi” dönüşlülük zamiri de aslında “ben” zamirini destekler. Şiirlerde 170 kez tekrar edilmiştir:

“İnsan *kendini* ne sanıyor
 Sevmek yeteneğine sahip diye
 Ve acı çekmek yeteneğine
 Özlemek yeteneğine sahip diye
 Ve öleceğinin bilincine
 İnsan *kendini* ne sanıyor
Ben kendimi ne sanıyorum”

1.4.4. Zarflar

“Zarflar fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum, azlık-çokluk bildirme, pekiştirme

ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözlerdir.” (Korkmaz 2017: 427)

Aşağıdaki tablo şiirlerde geçen zarflara aittir:

Tablo 32. Zarf Sayısı Tablosu

	ZARFLAR	
	Sayısal Değer	%
Zarf Sayısı	674	8,49
Tekrar Edilen Zarf Sayısı	2039	5,11
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Şiirlerdeki 674 zarf, 2039 kez tekrar edilmiştir. 674 zarfın farklı kelime sayısı içindeki oranı %8,49 iken tekrar edilen 2039 zarfın toplam kelime sayısı içindeki oranı %5,11’dir.

Şiirlerde en sık kullandığı zarfların bazıları şöyledir: *daha* (99), *en* (71), *çok* (78), *nasıl* (69), *zaman* (72), *şimdi* (77), *sonra* (42), *sabah* (28), *önce* (27), *hep* (43), *gün* (57), *gece* (60), *artık* (60), *an* (36), *sanki* (60), *sadece* (49), *yeniden* (57), *belki* (82), *sonsuzca* (22), *usulca* (21).

Aşağıdaki tabloda zarf çeşitleri karşılaştırmalı verilmiştir:

Tablo 33. Zarf Türleri Sayısının Karşılaştırmalı Tablosu

	ZARFLAR	
	Sayısal Değer	%
Durum Zarfı Sayısı	531	78,78
Tekrar Edilen Durum Zarfı Sayısı	873	42,81
Zaman Zarfı Sayısı	110	16,32
Tekrar Edilen Zaman Zarfı Sayısı	710	34,82
Ölçü Zarfı Sayısı	25	3,70
Tekrar Edilen Ölçü Zarfı Sayısı	329	16,13
Yer-Yön Zarfı Sayısı	2	0,29
Tekrar Edilen Yer-Yön Zarfı Sayısı	4	0,19
Soru Zarfı Sayısı	6	0,89
Tekrar Edilen Soru Zarfı Sayısı	123	6,03
Zarf Sayısı	674	100
Tekrar Edilen Zarf Sayısı	2039	100

Tablodan hareketle zarfları çoktan aza yüzdellik dilimlerine göre şöyle sıralayabiliriz: Durum Zarfı (%78,78), Zaman Zarfı (%16,32), Ölçü Zarfı (%3,70), Soru Zarfı (%0,89), Yer-Yön Zarfı (%0,29).

Tablodan hareketle tekrar edilen zarfları ise çoktan aza yüzdellik dilimlerine göre şöyle sıralayabiliriz: Tekrar Edilen Durum Zarfı (%42,81), Tekrar Edilen Zaman Zarfı (%34,82), Tekrar Edilen Ölçü Zarfı (%16,13), Tekrar Edilen Soru Zarfı (%6,03), Tekrar Edilen Yer-Yön Zarfı (%0,19).

Eylemleri sıkça kullanan Behramoğlu'nun eylemin durumunu bildiren zarfı da sıkça kullandığı görülür:

“Bir çocuğu yetim bırakan gün
Akranlarından da yoksun kılar onu
Dolaşır *boynu bükük, başı önde, gözü yaşlı*
Çaresiz başvurur babasının arkadaşlarına
Rastgele sarılır onun bunun eteğine
Şarap tasını uzatsa bile acıyan biri
Islatır şarap dudağını, dokunmaz damağına” (KM, 198)

İkinci en sık kullandığı zarf, zaman zarfıdır:

“*Eylül başlarında* bir cumartesi sabahı
Lodos titretiyor ağaçları
Yağmur *geceden* yıkamış çiçekleri” (YÖBŞV, 120)

1.4.5. Fiiller

“İş, davranış; olumlu veya olumsuz olarak çekimli durumda zaman kavramı taşıyan veya zaman kavramı ile birlikte kişi kavramı veren kelime, eylem.” (TDK, 2011: 873-874) Fiil, çoğu zaman günlük konuşmalarda bile asıl anlatılmak istenenin toplandığı temel kelimedir. Ataol Behramoğlu'nun şiirlerindeki fiillerin tablosu şöyledir:

Tablo 34. Fiil Sayısı Tablosu

	FİİLLER	
	Sayısal Değer	%
Fiil Sayısı	943	11,89
Tekrar Edilen Fiil Sayısı	3310	8,29
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Şiirlerde geçen 943 fiil, 3310 kez tekrar edilmiştir. 943 fiilin farklı kelime sayısı içindeki oranı %11,89 iken tekrar edilen 3310 fiilin toplam kelime sayısı içindeki oranı %8,29'dur.

En sık kullanılan fiiller şunlardır: *sev-* (41), *ağla-* (23), *öl-* (46), *iste-* (113), *git-* (59), *anlat-* (35), *gel-* (114), *gör-* (37), *düşün-* (100), *ol-* (200), *oku-* (25), *öp-* (17), *söyle-* (31), *uyu-* (31), *unut-* (26), *yaşa-* (44).

Fiillerin sıkça yer aldığı birkaç örnek şöyledir:

İSTEK

Bu tanımlanmışlık beni *üzüyor*

Başka tanımlara ulaşmak *istiyorum*

Uçurumlarla uçurumlaşmak

Rüzgarla rüzgarlaşmak *istiyorum*

Soyunup giysilerimden

Bir çakıl taşına dönüşmek *istiyorum*

Ben bu deniz kıyısına *sığmıyorum*

Beni *avutamıyor* bu orman

Yaşayıp durduğum yaşamdan

Bir başka yaşam çıkarmak *istiyorum*

Bu yinelenen şey beni *üzüyor*

Onu alıp başka bir şey yapmak *istiyorum* (OİK, 19)

“Uyuyamadım bütün gece
 Kah dalgaların sesi *irkiltti* beni
 kah gıcırdayan pencere.
 Dalar gibi olduğumda da
 düşümde seni *gördüm* hep.
 Aynı yerlerdeydik
 ama birlikte değildik.
 Karşılaştığımızda da
 bana yalanlar *söyledin* yine.
 Uyuyamadım bütün gece
 duygulardan
 düşüncelerden.
 Ölmüş anamı *düşündüm*.
 Güzel babamı *düşündüm*.
 Arkadaşlarımı *düşündüm*.
 Uyuyamadım bütün gece.
 Kah umutlar *üşüştü*
 kah sevinçler
 Kah hüznler *üşüştü* yüreğime.” (YÖBŞV, 44)

1.4.6. Fiilimsiler

Zeynep Korkmaz fiilimsi için “çekimsiz fiil” terimini kullanır ve şu tanımı yapar: “Fiil kök ve gövdelerinden belirli eklerle türetilen ancak, şahıs ekleri alarak çekime girmedikleri için, yargı bildirmeyen, dolayısıyla da bitmemiş fiil niteliğinde olan fiillerdir.” (Korkmaz 2017: 747)

Şiirlerde geçen fiilimsilerin tablosu aşağıdadır:

Tablo 35. Fiilimsi Sayısı Tablosu

	FİİLİMSİLER	
	Sayısal Değer	%
Fiilimsi Sayısı	1688	21,28
Tekrar Edilen Fiilimsi Sayısı	2071	5,19
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Şiirlerdeki 1688 fiilimsi, 2071 kez tekrar edilmiştir. 1688 fiilimsinin farklı kelime sayısı içindeki oranı %21,28 iken tekrar edilen 2071 fiilimsinin toplam kelime sayısı içindeki oranı %5,19'dur.

Şiirlerde en sık tekrar edilen fiilimsilerden birkaçı şöyledir: *yaşadığı* (27), *yaşamak* (16), *unutuş* (7), *tanıdığım* (16), *tanımak* (6), *uçmak* (5), *söylemek* (22), *söylediği* (10), *söyleyen* (9), *öpüş* (9), *olan* (78), *olduğu* (58), *olma* (30), *olarak* (28), *olmak* (24), *olup* (10), *boğulmak* (9), *boğulan* (8), *düşünmek* (9), *düşündüğü* (8).

Aşağıdaki tabloda fiilimsiler, alt başlıklarıyla karşılaştırmalı verilmiştir:

Tablo 36. Fiilimsi Türleri Sayısının Karşılaştırmalı Tablosu

	FİİLİMSİLER	
	Sayısal Değer	%
Zarf-Fiil Sayısı	493	29,20
Tekrar Edilen Zarf-Fiil Sayısı	451	21,77
Sıfat-Fiil Sayısı	737	43,66
Tekrar Edilen Sıfat-Fiil Sayısı	970	46,83
İsim-Fiil Sayısı	458	27,13
Tekrar Edilen İsim-Fiil Sayısı	650	31,38
Fiilimsi Sayısı	1688	100
Tekrar Edilen Fiilimsi Sayısı	2071	100

Tablodan hareketle fiilimsileri çoktan aza yüzdelik dilimlerine göre şu şekilde sıralayabiliriz: Sıfat-Fiil (%43,66), Zarf-Fiil (%29,20), İsim-Fiil (%27,13).

Yine tablodan hareketle tekrar edilen fiilimsileri çoktan aza yüzdelik dilimlerine göre şu şekilde sıralayabiliriz: Tekrar Edilen Sıfat-Fiil (%46,83), Tekrar Edilen İsim-Fiil (%31,38), Tekrar Edilen Zarf-Fiil (%21,77).

Şiirlerden fiilimsilerin sıkça kullanıldığı birkaç örnek şöyledir:

“Kendi ruhum için, kendi rüzgarım için, kendi kederlerim için
Herkesi *bekleyen* geceden payıma *düşen* için
Bir arka odada müzik *dinlerken*, akşamın ruhunu *dinlerken*
Usul akşamı, balkonda askerler gibi *dizilmiş* minderler
Ölümün hareketsizliği, ölü doğa, yıldızların hareketsizliği
Ama yıldızların ölü *olmadığını* biliyorum

Bir arka odada müzik *dinlerken*, yeniden kendimi *ararken*” (S, 12)

“Tersinden *okumayı* severim

Çocukken arka camından otomobillerin

Geride *kalan* yollara *bakmayı* severdim

Gittikçe küçülen nesneler

Ve buna karşılık

Gittikçe genişleyen ufuk

Bugün de *yapmayı sevdiğim* şeydir

Nesnelerin *küçülüp*

Ufkun *genişlediğini* görmek” (HUV, 16)

1.4.7. Edatlar

Şiirlerde geçen edatlarla ilgili tablo şöyledir:

Tablo 37. Edat Sayısı Tablosu

	EDATLAR	
	Sayısal Değer	%
Edat Sayısı	26	0,32
Tekrar Edilen Edat Sayısı	690	1,72
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Şiirlerdeki 26 edat, 690 kez tekrar edilmiştir. 26 edatın farklı kelime sayısı içindeki oranı %0,32 iken tekrar edilen 690 edatın toplam kelime sayısı içindeki oranı %1,72’dir.

En sık tekrar edilen bazı edatlar şöyledir: *gibi* (349), *için* (99), *kadar* (94), *-den sonra* (27), *-e doğru* (29), *-e karşı* (22), *-e göre* (15), *-e ait* (12), *-den başka* (10), *-den önce* (12).

Edatların sık kullanıldığı bazı şiir örnekleri:

GÖRE

Gözlerimiz birbirine *göre*

Ellerimiz, dudaklarımız

Ve aşk bize *göredir*

Gece tam aşka *göre*

Rüzgar geceye *göre*

Ve yağmur rüzgara *göredir*

Öpüşlerimiz yağmura *göre*

Odamız öpüşlerimize *göre*

Ve dünya odamıza *göredir*

Ve biz dünyaya *göreyiz* (S, 16)

ÇOCUĞUM, SIMSICAK UYUMAKTASIN ŞİMDİ SEN

Çocuğum, sımsıcak uyumaktasın şimdi sen

Tülden ve sevinçten bir ırmaktasın şimdi sen

Bir dağ suyu *gibi*, kayalar içinden fışkıran

Göklere, denizlere *doğru* büyümektesin şimdi sen (KM,40)

1.4.8. Bağlaçlar

Şiirlerde geçen bağlaçlara ait tablo aşağıdadır:

Tablo 38. Bağlaç Sayısı Tablosu

	BAĞLAÇLAR	
	Sayısal Değer	%
Bağlaç Sayısı	49	0,61
Tekrar Edilen Bağlaç Sayısı	1968	4,93
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Şiirlerdeki 49 bağlaç, 1968 kez tekrar edilmiştir. 49 bağlacın farklı kelime sayısı içindeki oranı %0,61 iken tekrar edilen 1968 bağlacın toplam kelime sayısı içindeki oranı %4,93'tür.

En sık tekrar edilen bağlaçlar şunlardır: *ve* (1144), *ama* (97), *de* (311), *bile* (26), *ki* (87).

Bağlaçların sık kullanıldığı bazı örnekler:

“Ortodoks

hüznü

Ve “Tütün”ü

okurken

Ve Fuçığı.

Kanımızla

yazılmıştır

hayatın destanı

Toprakta

dudaklarımızın

izi var.

Ve donup kaldığımız

cephelerde

buruşuk

mektuplar

ve yerlerine

ulaşmamış.

Savaş

ve keder

ve şiirler

Korkunç bir

aşk özlemi.” (BGM, 123)

1.4.9. Ünlemler

“Bir duyuyu, bir dileği canlı bir şekilde ve bazen tek başına anlatmaya ve bir kimseye seslenmeye yarayan kelimelere ünlem adını veriyoruz.” (Banguoğlu, 1998: 396).

Şiirlerde geçen ünlemlere ait tablo şöyledir:

Tablo 39. Ünlem Sayısı Tablosu

	ÜNLEMLER	
	Sayısal Değer	%
Ünlem Sayısı	33	0,41
Tekrar Edilen Ünlem Sayısı	175	0,43
Farklı Kelime Sayısı	7931	100
Toplam Kelime Sayısı	39892	100

Şiirlerdeki 33 ünlem, 175 kez tekrar edilmiştir. 33 ünlemin farklı kelime sayısı içindeki oranı %0,41 iken tekrar edilen 175 ünlemin toplam kelime sayısı içindeki oranı %0,43'tür.

Ünlemlerin geçtiği şiir örnekleri:

“Ey sokaklarında yıllarca avare dolaştığım
İçinde ilk aşkımı yaşadığım küçük şehir
Umutsuz akşamlarımda sesini duyduğum lir
Sihrinde ilk acıyı tattığım” (BGM, 9)

“Ah o güzelim bahar akşamları
Kahredici gerçekler ötesinde kalan mutluluk
Günbegün anılarca uzaklaşan ufuk
Yöremde duyulmayan leylak kokuları” (BGM, 10)

Yukarıda ayrı ayrı bölümler halinde verilmiş kelime türlerinin kendi içinde karşılaştırmalı tablosu şöyledir:

Tablo 40. Kelime Türleri Sayısının Karşılaştırmalı Tablosu

	KELİME TÜRLERİ	
	Sayısal Değer	%
İsim Sayısı	3420	43,14
Tekrar Edilen İsim Sayısı	10876	38,63
Sıfat Sayısı	1054	13,29
Tekrar Edilen Sıfat Sayısı	4875	17,31
Zamir Sayısı	39	0,49
Tekrar Edilen Zamir Sayısı	2147	7,62
Zarf Sayısı	674	8,50
Tekrar Edilen Zarf Sayısı	2039	7,24
Fiil Sayısı	943	11,89
Tekrar Edilen Fiil Sayısı	3310	11,75
Fiilimsi Sayısı	1688	21,29
Tekrar Edilen Fiilimsi Sayısı	2071	7,35
Edat Sayısı	26	0,32
Tekrar Edilen Edat Sayısı	690	2,45
Bağlaç Sayısı	49	0,61
Tekrar Edilen Bağlaç Sayısı	1968	6,99
Ünlem Sayısı	33	0,41
Tekrar Edilen Ünlem Sayısı	175	0,62
Kelime Türü Sayısı	7926	100
Tekrar Edilen Kelime Türü Sayısı	28151	100

Tablodan hareketle kelime türleri sayısı yüzdelik dilimlerine göre çoktan aza şöyle sıralanmıştır: İsim (%43,14), Fiilimsi (%21,29), Sıfat (%13,29), Fiil (%11,89), Zarf (%8,50), Bağlaç (%0,61), Zamir (%0,49), Ünlem (%0,41), Edat (%0,32).

Tablodan hareketle tekrar edilen kelime türleri sayısı ise yüzdelik dilimlerine göre çoktan aza şöyle sıralanmıştır: Tekrar Edilen İsim (%38,63), Tekrar Edilen Sıfat (%17,31), Tekrar Edilen Fiil (%11,75), Tekrar Edilen Zamir (%7,62), Tekrar Edilen Fiilimsi (%7,35), Tekrar Edilen Zarf (%7,24), Tekrar Edilen Bağlaç (%6,99), Tekrar Edilen Edat (%2,45), Tekrar Edilen Ünlem (%0,62).

1.5. Ataol Behramoğlu'nun Şiirlerinde Kelime Kökeni

Bir dilde temel unsur kelimedir. Kelimelerin belirli bir kökeni vardır. Köken, “Eş kaynaklı bütün türemiş sözlerin yapısında bulunan, anlamlı ve daha küçük öğelere

ayrılmayan kök sözdür. Kökler, dillerin ve dil ailelerinin oluşma çağlarından kalma ve çoğu, bütün dillerde tek heceli olan yapılardır.” (Karaağaç, 2013: 565).

Bir dilin söz varlığında farklı kökenlere ait kelimeler bulunur. Bu kelimelerin dile girmesi ve yerleşmesi farklı nedenlerledir. Dilin hangi kelimeyi, nasıl bir ihtiyaçtan ne zaman kabul ettiğini belirlemek zordur.

Profesör Doktor Ahmet Buran, yabancı unsurların Türkçeye girme sebepleriyle ilgili şunları söyler: “Sosyal hayattaki köklü değişiklikler, din ve medeniyet dairesi değişiklikleri, tercüme faaliyetleri, alfabe değişikliği, geri kalmışlık, dil bilinci eksikliği, yabancı dille eğitim ve çok coğrafya değiştirmek.” (Buran, 2008: 165-168).

Ataol Behramoğlu’nun şiirlerindeki kelimeler köken bakımından incelenmiş, özel isimlerin köken incelemesinde tam ve doğru sonuç vermeyeceği düşünüldüğünden, özel isimler incelemeye dahil edilmemiştir.

Aşağıdaki tablo köken bakımından incelenen kelimelere aittir:

Tablo 41. Kelime Kökeni Sayısal Tablosu

	KELİME KÖKENLERİ	
	Sayısal Değer	%
Türkçe Kökenli Kelime Sayısı	29768	77,28
Arapça Kökenli Kelime Sayısı	5582	14,49
Farsça Kökenli Kelime Sayısı	1629	4,22
Fransızca Kökenli Kelime Sayısı	631	1,63
Rumca Kökenli Kelime Sayısı	160	0,41
Arapça+Türkçe Kökenli Kelime Sayısı	219	0,56
Türkçe+Farsça Kökenli Kelime Sayısı	256	0,66
İtalyanca Kökenli Kelime Sayısı	49	0,12
İspanyolca Kökenli Kelime Sayısı	17	0,04
Söğdca Kökenli Kelime Sayısı	55	0,14
Arapça+Farsça Kökenli Kelime Sayısı	82	0,21
Diğer(Almanca, İngilizce, Latince, Çince, Bulgarca, Rusça, Macarca, Moğolca, Sırpça, Arapça+Arapça, Farsça+Arapça, Bulgarca+Türkçe, Farsça+Farsça, Fransızca+Türkçe) Kökenli Kelime Sayısı	71	0,18
Özel İsimsiz Toplam Kelime Sayısı	38519	100

Tabloda net bir biçimde görüldüğü gibi şairin şiirlerinde kullandığı kelimelerin %77,28'i Türkçe kökenlidir. İkinci sırada %14,49'luk dilimle Arapça kökenli, üçüncü sırada ise %4,22'lik payla Farsça kökenli kelimeleri görmekteyiz.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ATAOL BEHRAMOĞLU'NUN ŞİİRLERİNDE ÖNE ÇIKAN DİĞER UNSURLAR

Birinci bölümde şairin şiirlerinde kullandığı kelimeleri kavram, tür ve köken bakımından incelemiştik. Şiirlerde bunun dışında öne çıkan dört başlığı da ayrı bir bölüm olarak vermeyi uygun gördük.

2.1. Deyimler

“Gerçek anlamından farklı bir anlam taşıyan ve çekici bir anlatım özelliğine sahip olan kelime veya kelime grubu.” (Korkmaz, 2010: 66)

Ataol Behramoğlu şiirlerinde 131 deyim kullanmıştır:

“Çok sevdim bir zamanlar, seviyorum yine de
Alıp başımı gitmeyi yollar boyunca
Seyretmek bir bozkır akşamının camından bir otobüsün
Masal şehirlerini geçerken hızla

Çok sevdim bir zamanlar, seviyorum yine de
Ürpertili, sımsıcak tenini kadınların
Salmak serin sulara gövdemi
Düşüp gitmek peşine şiirin ve aşkın” (YÖBŞV, 129)

“Tütün dizerim, zeytin devşiririm
Başım döner, kararır gözlerim

Derin maviler... Derin maviler...
Yıllardır *gözümde tüter*
Kurşun işlerim, demir eritirim
Çeliğe terimle su veririm

Derin maviler... Derin maviler...
Yıllardır *gözümde tüter...*” (KM, 170)

“Yürüdüm
Gorki Caddesi boyunca.
Bir yanım
Yalnızlık
Ve hüzün tiryakisi.
Bir yanım
Gemi azıya almaya hazır
Bir hayat çılgını.” (BGM, 99)

“Ölümü
Kandırabilir miyiz
Olur a
Getirip bir punduna” (HUV, 48)

UĞUR’A AĞIT DEĞİL, ÖVGÜ
Günümüzde insan olmanın
Çok ağır bedeli var
Ya parçası olacaksın alçaklığın
Ya seni parçalarlar

Oysa insan olmak
Çoğalabilmektir başkalarıyla
İnsansın, birinin *canı yanarken*
Senin de *canın acıyorsa*

Bir bombayla *canına kıyılan*
Çoğalmasını bilen biriydi
Daha az Uğur Mumcu’yduk dün
Daha çok Uğur Mumcu’yuz şimdi (S, 44)

2.2. Atasözleri

“Anonim özellik taşıyan, atalardan kaldığı kabul edilen ve toplumun yüzyıllar boyunca geçirdiği gözlem ve denemelerden, ortak düşünce, tutum ve davranışlarıyla dünya görüşünden oluşan, genel kural niteliğindeki kısa, özlü, kalıplaşmış söz.” (Korkmaz 2010: 27)

Behramoğlu’nun şiirlerinde 14 atasözü bulunmaktadır:

İYİ BİR YURTTAŞ KİMDİR?

İyi bir yurttaş kimdir

Gemisini kurtaran kaptan mı?

Pusulayı şaşırıp

Karaya oturtan mı?

İyi bir yurttaş kimdir

Köprüyü geçmek için

Ayıya dayı diyen mi?

Ayıya dayı dememek için

Köprüyü geçmeyen mi?

İyi bir yurttaş kimdir

Ayağını yorganına göre uzatan mı?

Yorganı uzun olup

Kendi kısa kalan mı?

İyi bir yurttaş kimdir

Ata binen mi, kılıç kuşanan mı?

İyi bir yurttaş kimdir

Kerem gibi yanan mı?

İyi bir yurttaş kimdir

Vakitsiz ötüp başı kesilen mi?

İyi bir yurttaş kimdir

Ötmeyip sesi kesilen mi?

İyi bir yurttaş kimdir
Sürüden ayrılıp kurda yem olan mı?
 İyi bir yurttaş kimdir
 Kurda yem olmamak için
 Sürüde kalan mı?

İyi bir yurttaş kimdir
 Bilen var mı? (KM, 185-186)

Deyim ve atasözlerinin birlikte kullanıldığı bir şiir örneği de şöyledir:

SAYIN MUHBİR YURTTAŞIN TÜRKÜSÜ

Yurt sevgisi *kök salmış* yüreğime bir kere
 Tipi bozuk şu herifin dur hele

Bir yolunu bulup *defterini dürmeli*
 En yakın karakola bildirmeli

Ülkeyi kurtaracak bunlar akıllarınca
 Sen önce kendini kurtarsana

İşi verenle işçisi bir olur mu
Hiç beş parmağın beşi bir olur mu

Ne can güvenliği var ne kazanç güvenliği
 Ne büyük saygısı var ne küçüğe sevgi

Çanlarına ot tıkamalı beklemeden
Yılanın başı ezilmeli küçükken

Yurt sevgisi kök salmış yüreğime bir kere
 Tipi bozuk şu herifin dur hele (KM, 176)

2.3. İkilemeler

“Aralarında belli bir ses düzeni bulunan, biçim ve anlamca birbiriyle ilişkili olan, aynı, yakın ya da zıt anlamlı iki veya daha çok kelimenin bir tek kelime gibi anlam göstermek üzere yan yana gelmesi ile oluşturulan kelime grubu.” (Korkmaz, 2010: 123).

Şiirlerde 97 zarf, 28 isim, 26 sıfat görevli toplam 151 ikileme kullanılmıştır:

“*Gece gündüz dolaşırım tenhalarda menhalarda*

Benim annem güzel annem beni koyver

Sağ yanımda bir sızı var, sol yanımda yandım aman altıpatlar

Bu dert beni verem eder

Eğri büğrü bakar oldum boyunbağı takar oldum şaşkın oldum

sakar oldum” (BGM, 56)

2.4. Kitap, Dergi, Gazete, Eser İsimleri; Yabancı Cümleler ve Alıntılar

Ataol Behramoğlu’nun şiirlerinden dahi çok okuyan, farklı dillerde eserleri takip eden, sanata kıymet veren bir sanatçı olduğu anlaşılır.

BELLUM OMNIUM CONTRA OMNES

“İnsan insanın

Kurdudur” diyor

Bir düşünür

Ve ekliyor:

“Bellum omnium contra omnes”

Yani

Yatkındır savaşa

Birbiriyle herkes

... (KM, 251)

“ ...

Ve 1912 sonbaharında

başladı

1. Balkan Savaşı...

Her cephede inanılmaz yıkım

ölümcül yenilgi...

Darülmuallimin

ve Mekteb-i Sultani

iktisat bilimi öğretmeni

Mustafa Suphi

bir kitap çevirdi:

“Toplumsal Bilim Nedir?”

Bir kitap yazdı:

“Uygarlaştırma Görevi...”

O günün diliyle

“Vazife-i Temdin...” (KM, 102)

Jozsef Attila

Şehrindeyim işte

Az ötede adını taşıyan sokak

Ve aklımda senden dizelerle...

“Flora”

“Şiir Sanatı”

“Varoşlarda Gece” (AİK, 27)

“Yeni Türkü”

Şili halkının

yüreğinden kopan

türkülerin toplamıydı...

Halkın oğlu

Victor Jara

dokununca

tellerine

gitarın

dolaştı ezgiler

madenlerde

işliklerde

varoşlarda

tarlalarda (İA, 36)

DESAPERİCİDOS

“Senyör Videla... Ta... ta... ta... ta...”

Güpegündüz ya da karanlıkta...

Bir sokak, bir çocuk, bir afiş...

“Kurşunlarla delik deşik edilmiş...”

Kimliksiz cesetler, bir çukurda bulunan...

“Rejime karşı olduğundan kuşkulanılan...”

Tüm kamu malları özelleştirilmelidir...

“Bazı karşı çıkışlar olabilir...”

Senyör futbol, Arjantin birası, sosis...

“Plakasız arabalar, gizli polis...”

“Yere yat! Kımıldamadan bekle!”

Ateş! Her kımıltıya... makineli tüfekle...

“Günlük yaşamda belirli bir rahatlık...”

Turizm patlaması beklenebilir artık...

Arjantin tangosu, neon ışıkları, dolar...

Gerektikçe yenilenen Videla’lar...

Ve artık yüzlerden keder silinmiyor...

Ve hiçbir yitik geriye dönmüyor... (YÖBŞV, 111-112)

SONUÇ

Ataol Behramoğlu'nun şiirlerinde kelime dünyası incelenmiş ve şu sonuçlar elde edilmiştir:

1. Ataol Behramoğlu'nun şiirlerinde kullandığı 39892 kelimenin 7931'i farklı, 31961'i ise tekrar edilen kelime sayısıdır. 7931 farklı kelime, toplam kelimenin %19,88'ini oluşturmaktadır. 31961 tekrar ise %80,11 oranındadır.

Ataol Behramoğlu şiir gibi bir türde farklı kelime sayısının fazlalığıyla dikkat çekmektedir. Farklı kelime sayısı, şairin zihin haritasını, bilgisini ve bu bilgiyi kullanma gücünü ortaya koymuştur.

2. Şairin şiirlerinde sık kullandığı ilk 100 kelime belirlenmiş, bu yüz kelimenin dokuzunun yardımcı kelime dediğimiz edat, bağlaç, ünlem (ve, gibi, de, mi, için, ama, kadar, ki, ey); altısının fiil (ol-, gel-, iste-, düşün-, git-, öl-) olduğu tespit edilmiştir. Bu kelimeler içinde yalnızca bir özel isim (Paris) kullanıldığı görülmüştür.

Şiirlerde sık kullanılan ilk 100 kelime, 13397 kez tekrar edilmiştir. Bu tekrar şiirlerdeki toplam kelime sayısının %33,58'ini oluşturmaktadır. Buna göre ilk 100 kelimeye ait sıklığın toplam kelimenin önemli bir bölümünü oluşturduğunu söylemek mümkündür.

3. Şiirlerdeki 39892 kelime, anlamsal yönden ele alınarak incelenmiş, inceleme sonucunda on sekiz kavram başlığı oluşturulmuştur. Belirlenen başlıklara uygun 2063'ü farklı 11654'ü tekrar edilen olmak üzere kavramla ilgili toplam 13717 kelime tespit edilmiştir. Kavram başlıklarının herhangi birine uygun olmayan kelime sayısı 26175'tir.

Buna göre kavramla ilgili 2063 farklı kelimenin yüzdelik dilimlerine göre çoktan aza sıralanışı şöyledir: Yer ile İlgili Kelimeler (%17,40); Tarih, Askerlik, Siyaset ve Hukuk ile İlgili Kelimeler (%13,23); Araç-Gereç ve Nesne ile İlgili Kelimeler (%11,19); Kişi Adları ve İlgili Kelimeler (%9,79); Zaman ile İlgili Kelimeler (%6,10); Duygu ile İlgili Kelimeler (%5,08); İnsan Vücudu ile İlgili Kelimeler (%3,87); Meslek ve Meşguliyet ile İlgili Kelimeler (%3,82); Aile, Akrabalık ve Unvan ile İlgili Kelimeler (%3,68); Dil, Sanat ve Edebiyat ile İlgili Kelimeler (%3,63); Bitki, Çiçek, Meyve ve Sebze ile İlgili Kelimeler (%3,44); Tabiat ile İlgili Kelimeler (%3,29); Hayvanlar ile İlgili Kelimeler (%2,90); Sayı ile İlgili Kelimeler (%2,81); Din ile İlgili Kelimeler (%2,71); Ulus ve Mensubiyet ile İlgili Kelimeler (%2,47); Renk ile İlgili Kelimeler (%2,27), Yiyecek-İçecek ile İlgili Kelimeler (%2,22).

Kavramla ilgili tekrar edilen 11654 kelimenin yüzdelik dilimlerine göre çoktan aza sıralanışı ise şöyledir: Zaman ile İlgili Kelimeler (%15,98); Yer ile İlgili Kelimeler (%12,87); Duygu ile İlgili Kelimeler (%10,97); Tabiat ile İlgili Kelimeler (%10,81); Aile, Akralalık, ve Unvan ile İlgili Kelimeler (%10,57); İnsan Vücudu ile İlgili Kelimeler (%8,70); Dil, Sanat ve Edebiyat ile İlgili Kelimeler (%5,61); Araç-Gereç ve Nesne ile İlgili Kelimeler (%4,43); Tarih, Askerlik, Siyaset ve Hukuk ile İlgili Kelimeler (%4,41); Bitki, Çiçek, Meyve ve Sebze ile İlgili Kelimeler (%2,52); Din ile İlgili Kelimeler (%2,41); Sayı ile İlgili Kelimeler (%2,37); Renk ile İlgili Kelimeler (%1,91); Hayvanlar ile İlgili Kelimeler (%1,55); Meslek ve Meşguliyet ile İlgili Kelimeler (%1,27); Ulus ve Mensubiyet ile İlgili Kelimeler (%1,03); Yiyecek-İçecek ile İlgili Kelimeler (%0,91).

Kavramlara göre farklı ve tekrar edilen kelimeler, şairi tanıyabilmek için yol gösterici olabilmektedir. En sık tekrar edilen kavram “zaman”dır. Şair; üzüntüsünü, sevincini, ölüm karşısındaki acizliğini, vb. duyguları zaman kelimeleriyle netleştirmiştir. Dilimizin bize öğrettiği zaman kavramlarını, kendi zaman anlamını yükleyip kullanmıştır.

İkinci en sık tekrar ettiği kavram, “mekân” yani yerdir. Şiirlerde gerçek mekânların yanında imgeleşmiş mekânlar da karşımıza çıkmaktadır. Ülke, şehir, gezilip görülen yerler, hapishane, oda, kafe, vb. kelimelere sıkça rastlanmaktadır. Şairin mekâna sığamama, kaçma isteği de göze çarpmaktadır.

Duygu ile ilgili kelimeler, üçüncü en sık tekrarlanandır. Şiirin duygu ürünü olduğunu düşünecek olursak bu olağan bir sonuçtur. Şairin duygu kelimelerinin fazla olması şiirlerindeki genel havanın duygusal olduğunu göstermektedir.

Kavramlarla ilgili kelime tekrarının toplamı içindeki yüzdesi %10,81 olan tabiat kelimelerini de şair sıkça kullanır. Dünya ve Türk edebiyatında da tabiat kelimelerini sıkça kullanma eğilimi olsa da bu sıklık şair ile ilgili bilgi edinmemizi sağlar. Şiirlerdeki tabiat, şairin tabiatıdır. Tabiat, onu tanımlamak, onun duygularına tercüman olmak için vardır.

Ataol Behramoğlu’nun; aile, akrabalık, unvan kelimeleri arasında yakın çevresinden kişileri ifade eden kelimeler olduğu gibi genel ifadeye sahip kelimeler de bulunmaktadır. Onun şiirlerindeki aile, akrabalık, unvan kelimeleri çok yakından tanıdığı sevgilisi, kızı, annesi, babası olabileceği gibi tanımadığı, sadece gözlemlediği

bir kişi de olabilir. Ona göre “insan” değerlidir fakat sistemler ve bilgisizliği yüzünden kendini ve hayatı anlayamamaktadır.

Yaşamayı seven, hayatın her anını dolu dolu yaşayarak ve düşünerek geçiren şair, duyu organlarıyla ilgili ayrıntılara yer verir. İnsan vücudu ile ilgili tekrar ettiği kelimelerin sayısı bu nedenle fazladır. Hayatı görür, koklar, duyar, tadar ve ona dokunur.

Ataol Behramoğlu’nun vazgeçilmezi “sanat”tır. Edebiyat, şiir, müzik, resim vb. hayatının her döneminde var olmuştur. Sadece kendi ülkesinin sanat ve sanatçısını değil, başka milletlerin de sanat ve sanatçısını bilir. “Şiir” kelimesini de sık kullanan şair, şiire verdiği önemi hissettirir.

Araç-gereç ve nesneler içinde şairin gitme, uzaklaşma ihtiyacını karşılayan kelime “tren”dir. Şair, Avrupa’daki yıllarında ya da seyahatlerinde araçları sıklıkla kullanır. Araçlar, onu ya umuda ya da umutsuzluğa götürür. Şiirlerdeki masa, sandalye, bardak, kapı vb. hayatının bir parçasıdır. Bu nesnelere şairin yüklediği anlamı keşfetmek oldukça zordur. Nesneler kimi zaman oldukça imgeseldir.

Tarih, askerlik, siyaset, hukuk kelimeleri düşüncelerini ifade etmesi bakımından önemlidir. Şair, şiirde ideolojinin var olduğunu kabul edip şiirdeki ideolojinin sanatsal olduğunu söyler. Ataol Behramoğlu, her dönemde fikirlerini korkusuzca söylemiş, kimi şiirlerini sırf ideolojik yazmıştır. Nazım Hikmet, Pablo Neruda, Vladimir Mayakovski, Yannis Ritsos gibi sanatçılardan da ideolojiyi şiirde kullanmaları bakımından etkilenmiştir. Toplumcu gerçekçi şair, sadece duyguya değil hak, adalet, hukuk gibi kavramlara da önem verdiğini kelime sıklıklarında göstermektedir. Mustafa Suphi Destanı; şairin kullandığı tarihî, siyasî, askerî, hukukî kelimelerin sıklığı bakımından dikkat çekicidir.

Ataol Behramoğlu’nun şiirlerinden herhangi bir dini yüceltmediği anlaşılmaktadır. Dinî kelimeler, bir inancın savunucusu olmasıyla ilgili değil, kültürel bir öge, dil unsuru olarak kullanılır.

“Mavi”, şairin en sık kullandığı renktir. Özgürlüğü, gökyüzünü, umudu, hayata bağlılığı ifadede pek çok şair ve yazar tarafından kullanılan bu renk, Behramoğlu gibi özgürlüğüne düşkün bir şairin de elbette vazgeçilmezi olmuştur. Ayrıca şair, farklı renk isimleriyle de dikkat çeker. “kirli-sarı, kireç aklığı, kadife karası, safran sarısı, şeytan alası” kullandığı bazı renk kelimeleridir.

Sayı ile ilgili kavramların şiirlerde kullanılışı şairin, kimi şiirlerinde tarihî gerçeklerden, yaşananlardan faydalanmasıyla ilgilidir.

Ulus ve mensubiyet kelimeleri, şairin farklı kültürlerle iletişimde olduğunu, hümanist yönünü gözler önüne serdiği gibi kültür birikimiyle ilgili de bilgi verir.

4. Kelime türleri sayısı, yüzdelik dilimlerine göre çoktan aza şöyle sıralanmıştır: İsim (%43,14), Fiilimsi (%21,29), Sıfat (%13,29), Fiil (%11,89), Zarf (%8,50), Bağlaç (%0,61), Zamir (%0,49), Ünlem (%0,41), Edat (%0,32).

Tekrar edilen kelime türleri sayısı ise yüzdelik dilimlerine göre çoktan aza şöyle sıralanmıştır: Tekrar Edilen İsim (%38,63), Tekrar Edilen Sıfat (%17,31), Tekrar Edilen Fiil (%11,75), Tekrar Edilen Zamir (%7,62), Tekrar Edilen Fiilimsi (%7,35), Tekrar Edilen Zarf (%7,24), Tekrar Edilen Bağlaç (%6,99), Tekrar Edilen Edat (%2,45), Tekrar Edilen Ünlem (%0,62).

Şair en sık isim türündeki sözcükleri tekrar etmiştir. İsimler; kelime türleri bölümünde soyut, somut ve özel isim başlıklarıyla değerlendirilmiştir. İnsan, şehir, ülke, dil, din, ırk, vb. özel isimlerin sıkça kullanılması; şairin tanıdığı insan ve sanatçı sayısı ile ayrıca gördüğü, gezdiği yerlerin fazlalığıyla ilgilidir. Somut isimler, soyut isimlerden fazla kullanılmıştır.

Sıfatlar, isimlerin özelliklerini belirten ya da niteleyen kelime türü olduklarından şair, isimlerden sonra en sık sıfatları tekrar etmiştir. Gördükleri ve yaşadıklarından etkilenen şairin şiirleri de kullanılan sıfatlarla canlı, tasvirici, öyküleyicidir.

Şairin gerek bedeni gerek zihni hareket hâlinde. Eylemlerin bu denli fazla oluşu, şiire nefes aldırılmıştır. Olaylar, eylem ve eylemsilerle tamamlanıp yaşanan bir hâle dönüşmüştür.

5. Atol Behramoğlu, şiirlerinde %77,28 oranında Türkçe kökenli; %14,49 oranında Arapça kökenli; %4,22 oranında ise Farsça kökenli kelime kullanmıştır. Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin diğer kökenlere sahip kelimelerden fazla oluşu, dilimizin geçirdiği tarihî aşamalarla ilgilidir. Şairin anlatımına Türkçe kökenli kelimeler hâkimdir.

Şair, dilimize yerleşmiş yabancı kökenli sözcüklerle ilgili olumsuz bir bakış açısına sahip değildir, onları kullanmakta bir sakınca görmez: “Biz, çeşitli halksal kültürlerle yoğrulmuş bir tarih ve coğrafya bölgesindeyiz. Dilimize çeşitli dillerden gelen sözcükler, kavramlar var. Bunlar sadece anlam bakımından değil, ses bakımından

da dilimizi zenginleştiriyorlar. Bu bakımdan, sözcük seçiminde rahat olmalıyız diye düşünüyorum.” (Behramoğlu/Demirtaş, 2011: 80)

6. Ataol Behramoğlu, şiirlerde deyim ve atasözlerinden faydalanmıştır. Halk şiirine önem veren şair; deyimleri, atasözlerini bilinçli kullanmıştır. “Halk şiiri konusu, şiirimizin (hem genelde hem bizim özelimizde) en temel önemde konularından biri. Sorun öykünme değil, bunu biliyoruz. Yararlanma da değil sadece. Dönüştürme, yorumlama, bir üst düzeye yükseltme (sözcükler-deyimler-kavramlar-ritmik özellikler vb.) bakımlarından. O kaynağa daha sık daha çok bakmamız gerekiyor. Sadece şiire değil; halk masallarına, halkın konuşma diline (söz dizimine-deyimlerine)...” (Behramoğlu/Demirtaş, 2011: 178)

7. Şair, şiirlerinde edebî eser ve gazete isimleri ile, yabancı cümle ve sözler de kullanmıştır. Bu durum; şiirde çok da alışıl gelmiş bir durum değildir, şiire öğreticilik katmıştır.

KELİME LİSTESİ

A

abanmak

abdest almak

Abdullah

Abdülhâmid-i Sâni

acı

acı çekmek

acıktırmak

acımak

acımasız

acıtmak

açıklama

açıklamak

açıklayabilmek

açılma

açılmak

açış

açmak

ada

adalet

adaletsizlik

adam

adama

adamak

adım

afiş

Afrika

Afrika Kıtası

ağ

ağabey

ağaç

ağırlaşmak

ağıt

ağız

ağlama

ağlamak

ağlanabilmek

ağlatabilmek

ağlayış

ağrımak

ağustos

ah

Ahmet

Ahmet Samim

ahtapot

aile

ait

ajan

ajanlık

ak

akasya

akbaba

akçe

Akdeniz

akerdeon

Akhisar

akıl

akıp gitmek

akış

akıtılma

akıtmak

akma

akmak

akraba

Aksu

akşam

akşamüstü

akvaryum

al

ala

Alaaddin

alaca

alacakaranlık

alamamak

alan

Alanya

Alatini Köşkü

alaturka

alay etmek

albay

Albay İsmet

Albay Refet

Albert Aynştayn

Albert Camus

albüm

alçalmak

aldanış

aldanmak

aldatmak

aldırmamak

Aleksandr Puşkin

alfabe

alın	ana baba	araç
alınmak	Anadolu	arada bir
alinyazısı	anayasa	Aragon
alıp başını gitmek	anayurt	aralık
alışmak	andırmak	aramak
alıştırmak	Andri Constantino	aramamak
Ali	anılmak	aranış
Ali Faik Cihan	anımsama	araştırma
Ali Rıza Bey	anımsamak	araştırmak
alkışlamak	anımsanmak	arayış
alkışlanmak	anımsatmak	arazi
Allah	anımsayış	Arefe
Allah Allah	Ankara	arınma
Allah u Taalâ	anlama	arınmak
Allahuekber Dağları	anlamak	Arife
Alliance Française	anlamamak	Arjantin
alma	anlamalı anlamalı	arkadaş
almak	anlaşılmak	arkadaşlık
Alman	anlaşılmamak	armağan
Almanya	anlaşma	Arnavutluk
Alp Dağları	anlatabilmek	Arşidük Ferdinand
alt etmek	anlatılmamak	artık
altı	anlatma	artırmak
altın	anlatmak	artist
altıpatlar	anlayamamak	artmak
alyuvar	anlayış	arzu
ama	anne	asansör
aman	ansızın	asıvermek
amca	Ant Dağları	asker
Amerikalı	Antalya	askeri
amiral	antant	aslan
an	Apollinaire	aslında
ana	araba	asma

asmak	ay (ünlem)	B
astar	ayacık	baba
Asya	ayak	baba oğul
aşağı	ayak uydurmak	Babeuf
aşağı yukarı	ayaklanma	Bâb-ı Ali
aşağılanmak	ayaklanmak	bacak
aşık	ayaz	bacı
aşılama	ayçiçeği	Bafra
aşk	Aydın	bağ
aşma	aydın	bağdaşmak
aşmak	aydınlanma	Bağdat
at	aydınlanmak	bağımsızlık
Ataol Behramoğlu	aydınlatmak	bağır
atasözü	aydınlığa aydınlığa	bağırmak
Ateneum Müzesi	ay	bağışlamak
atılmak	ayıklamak	bağlamak
atış	ayırt etmek	bahar
atıvermek	ayna	bahçe
Atina	ayrılma	Bahr-i Ahmer
atmak	ayrılmak	Bahr-i Cedid Vapuru
atölye	Ayşe	Bakırdağı
Attila Jozsef	ayva	bakış
avlu	Ayvalık	bakışma
Avrupa	Ayvaz	bakışmak
Avrupa Oteli	Ayvazhacı	bakkal
Avrupalı	azalma	bakma
Avşa	azalmak	bakmak
avuç	azar azar	bakmamak
Avustralya	azarlamak	bakraç
Avusturya Veliahtı	Azerbaycan	Bakü
avutamamak	Azerbaycanlı	balçık
avutma	Azerice	balık
ay		balıkçı

balıklama	Batı	bembeyaz
Balkanlar	batmak	ben
balkon	Baudelaire	beniz
Baltık	Bauman	benzemek
bamya	bay	benzeşmek
bank	bayan	benzetme
bant	bayılmak	berber
bardak	bayır	beri
barışçıl	bayrak	Berlin
Barselona	Bayrampaşa Cezaevi	beslemek
basmak	bazen	beş
bastırılmak	bebe	beşik
bastırmak	bebek	Beşiktaş
baş	bedava	Beşiktaşlı
baş döndürmek	beden	Beşparmak Dağları
başak	Bedri Rahmi	beyaz
başarabilmek	Bedri Usta	Beyazıt
başarmak	beğenmek	beygir
başbakan	bekçi	beyin
Başbakan Lloyd	bekleme	bıçak
başbuğ	beklemek	bıkmak
başka	beklenebilmek	bırakıp gitmek
başkaldırı	beklenememek	bırakma
başkaldırma	bekleyiş	bırakmak
başkan	bel	bırakmamak
başkent	Belgrat	bıyık
başkomutan	belirlenme	biber
başlama	belirlenmek	biçilemek
başlamak	belki	biçmek
başparmak	bellek	bidon
başvurmak	bellemek	bildiri
başyazar	belletmek	bildirmek
bataklık	belli belirsiz	bile

bilebilmek	Biser Oteli	boş vermek
bilek	bisküvi	boy
bilemek	bitebilmek	boya
bilgeleşmek	bitirme	boyacı
bilinme	bitirmek	boyun
bilinmek	bitiştirmek	boyun büküş
bilme	bitme	boyun eğmek
bilmek	bitmek	boyunca
bilmemek	bitmemek	bozkır
bilya	biz	bozmak
bina	Boğaz	bozulmak
Binbaşı Enver	boğaz	böcek
binbir	boğaz boğaza	böğürtlen
binlerce	boğazlanmak	bölge
binmek	boğazlaşma	bölmek
bir bir	boğma	bölük bölük
bira	boğmak	bölünmek
birader	boğulma	böyle
birahane	boğulmak	brandy
birbiri	Bolşevik	Brecht
birden	Bolşevik Devrim	Breslau
birer birer	Bolşevizm	bu
birey	bomba	bucak
bireyci	bombalamak	Budapeşte
bireysellik	bonbon	bugün
biri	boncuk	buğday
birikmek	bordo	buğu
biriktirmek	Bosna	buğulanmak
birleşme	Bosna Hersek	Buhara
birleşmek	Bosnalı	bulamak
birleştirmek	boşaltmak	bulanıklaşmak
birlik	boşanmak	Bulgar Prensiği
birlikte	Boşnakça	Bulgaristan

bulgur	büyüleyici	ceket
bulmak	büyüme	cellat
bulmamak	büyümek	cemre
bulunmak	büyütmek	cenin
buluşma	Byzantium	Cennet
buluşmak		cephane
buluşulmak	C	cephe
bulut	cadde	ceviz
bulvar	cadı	Ceyhan
bunalınmak	cafe	ceylan
bunalmak	cahil	cıvıldamak
bura	Calais	cızırdama
Burgaz	cam	ciddileşmek
Burgaz Ada	cam güzeli	ciddiye almamak
burjuva	camı	cigara
burjuvazi	can	ciğer
burkmak	Can Ağbi	Cihâd-ı Ekber
burkulmak	can almak	cihanbâni
Bursa	can atmak	Cihet-i Osmaniye
burun	can çekişme	cin
burun buruna	can vermek	cin-vermut
burun çekmek	canavar	civa
buz	caneriği	civan
buzağı	canı acımak	civeiv
bükme	canı sıkılmak	Comedie
bürokrasi	canı yanmak	coşku
bürünmek	canım	coşkulandırmak
bütün bütüne	canına kıymak	Cuma
bütünleşmek	canlanmak	Cumartesi
Büyük Asya	cansız	cunta
Büyük Millet Meclisi	cariye	cüce
Büyük Ratno Adası	casus	cümle
Büyükada	Cehennem	

Ç

çağ
 çağırış
 çağırmaq
 çağla
 çahohbili
 çakal
 çakı
 çakıl
 çakmak
 çalı
 çalışma
 çalışmak
 çalkalanmak
 çalma
 çalmak
 çamaşır
 çamur
 çan
 Çankaya
 çanta
 Çar
 çark
 çarmıha girmek
 çarpa çarpa
 çarpışmak
 çarpma
 çarpmaq
 çarşaf
 çarşı
 çatı
 çatışma
 çatlamak

çatmak
 çay
 çaydanlık
 çayır
 Çe Gevara
 Çehov
 çeki taşı
 çekilmek
 çekiş
 çekme
 çekmek
 çekmemek
 çektirme
 çelebi
 çelenk
 çelik
 çelmelemek
 çene
 çerçeve
 Çerkez
 Çerkez Ahmet
 Çerkez Ali
 Çerkez Ethem
 Çerkezlik
 çeşitleme
 Çeşme
 çevirmek
 çığ
 çığlık çığlığa
 çığlık çığlık
 çıkabilmek
 çıkarılmak
 çıkarma

çıkarmak
 çıkarmamak
 çıkıp gitmek
 çıkış
 çıkıvermek
 çıkma
 çıkmak
 çıldırabilmek
 çıldırma
 çıldırmak
 çınar
 çingirak
 çirak
 çırpınış
 çırpınmak
 çiburek
 çiçek
 çiçekçi
 çift
 çiftçi
 çifte
 çiğ
 çiğdem
 çiğnemek
 çiğnenmek
 çiklet
 çikolata
 çil
 çimen
 çingene
 çiselemek
 çizilmek
 çizmek

çoban	dağlamak	Defne
Çobanyıldızı	dair	defter
çocuk	daire	değişme
çoğala çoğala	dakika	değişmek
çoğalabilmek	daktilo	değiştirebilmek
çoğalma	dal	değiştirir
çoğalmak	dalga	değiştirme
çoğaltma	dalgakıran	değmek
çoğaltmak	dalgalanış	dek
çoğu	dalgalanmak	Dekart
çoluk çocuk	dalmak	dekor
çorba	dam	Deli Hamit
çökmek	damak	delik deşik
çöküş	damar	delikanlı
çöl	damat	delirmek
çöp	damla	delmek
çöpçü	damlaya damlaya	demek
çöplük	Danko	dememek
çözmek	dans	demir
çözölmek	darağacı	demir atmak
çözölüş	daralmak	demirci
çukur	darbe	Demirci Mehmet
çullanmak	darbuka	demiryolu
çünkü	Darülmualimin	demokrasi
çürüme	dava	demokratik
çürümek	davranma	deneme
çürütme	davul	denemek
	dayamak	denenmek
<u>D</u>	dayanışma	denetlemek
dA	dayanmamak	deniz
dağ	dayı	denizci
dağılmak	debbağ	denizkabağı
dağıtmak	debelenmek	denmek

dere	Dilber Andromakhe	dizginlemek
derin	dile gelmek	dizilme
derinleşmek	dilemek	dizilmek
derme çatma	dilenci	dizmek
Dersaadet	dili dolaşmak	doğa
dert	dilinde tüy bitmek	doğma
derviş	dilsiz	doğmak
destan	Dimitrov	Doğu
desteklemek	din	Doğulu
deşilmek	dinamit	doğurmak
deşme	dinci	Dohany
deterjan	dindar	dok
Deutsch Bank Berlin	dindirmek	doktor
devam etmek	dinleme	doku
devir	dinlemek	dokumak
devirmek	dinleniş	dokunma
devlet	dinlenmek	dokunmak
devrilmek	dinmek	dokunmamak
devrim	dipçik	dokunuş
devrimci	Dipkarpaz	dolap
devrimcilik	diremek	dolar
devşirilmek	direnış	dolaşmak
devşirmek	direnme	doldurabilmek
deyiş	diriliş	doldurmak
dey vermek	dirilmek	dolma
dışışleri	dirsek	Dolmabahçe
dibe vurmak	diş	dolmakalem
didişme	dişi	dolunay
didişmek	Divan-ı Ali	domino
dikmek	diyememek	donanmak
diktatör	diz	donatılmak
diktatörlük	dize	donatmak
dil	dizecik	dost

dostça	durma	Dylan Thomas
dostluk	durmak	
dökmek	durmamak	E
dökülme	duruş	ebedi
dökülmek	dut	edebiyat
dönek	duvar	edilmek
dönme	duygu	edinmek
dönmek	duygulanmak	ediş
dönülmek	duymak	Edith Piaf
dönüş	duyulmak	efendi
dönüşmek	duyumsamak	eflatun
dönüştürmek	duyurabilmek	Ege
dönüştürülmek	duyurma	Egeli
dört	duyurmak	egemen
dövmek	düdük	eğer
dövülmek	düğümlemek	eğilmek
dövüşme	dün	eğiş
dövüşmek	Dünya	eğlendirmek
dövüşülmek	dürmek	Ehremen
Drama Köprüsü	dürtüklemek	ejderha
Drang Nach Osten	dürüst	ekilmek
dua	düş	ekim
dua etmek	düşlemek	eklemek
dudak	düşman	eklenme
duman	düşme	eklenmek
durabilmek	düşmek	ekmek
durak	düşündürmek	el
duramamak	düşünme	el ele
durduramamak	düşünmek	el kol
durdurma	düşünmemek	el sallamak
durdurmak	düşürmek	elbise
durdurulmak	Düyun-u Umumiye	elden ele
durdurulmamak	düzeltme	eldiven

ele geçirmek	eskimek	fallus
ele vermek	eskimemek	fark etmek
elma	esmek	farkında olmak
elmacık	esmer	farklı olmak
emekçi	esnemek	fasulye
emekdaş	esrar	faşist
emperyalist	estirmek	faşizm
emperyalizm	eşek	Fatih Camisi
en	eşelenip durmak	Fatma
engel olmak	eşitlenmek	fayton
engellemek	eşya	fazla
enternasyonalist	et	fenner
Enver Paşa	Ethem	Feriköy
epik	etme	feshetmek
er	etmek	fesleğen
Erdal	ev	feslikan
ergen	evlendirmek	fethetme
erguvan	evlenmek	fıçı
erik	evliya	findık
erimek	ey	fırça
eritmek	Eyfel	fırın
erkek	eylem	fırlama
erken	eylül	fırlatış
ermek	ezberleme	fırlatmak
Ermeni	ezberlemek	fırtına
Ermiş Vasili	ezilmek	fıstık
Erol	eziyet etmek	fışkırmak
erteleme		fışkırtmak
ertelemek	<u>F</u>	fidan
Erzurum	fabrika	fiil
esir almak	fahişe	fil (satranç)
eskici	Faik	file
eskime	fakat	film

filo	gecekondulu	George Bouzerait
Fin	gecikmek	gerçekleşme
Fin Körfezi	geçilmek	gerçekleştirmek
Finlandiya Garı	geçilmemek	gerçeküstücü
Finlandiyalı	geçirme	gerdeğe koymak
Flaman	geçirmek	gerek kalmak
fotoğraf	geçit	gerekmek
Française	geçmek	geri
Fransa	geçmemek	geriletmek
Fransız	geçmiş	gerilla
Fransızca	Gedikpaşa	germek
Freud	gelecek	getirilmek
Fuçik	gelin	getirmek
fundalık	gelincik	getirtilmek
fülüt	geliş	getirtmek
G	gelişmek	gezinmek
Galatya	geliştirmek	gezmek
gar	gelme	gıcıklanmak
garaj	gelmek	gırtlak
gardiyan	gelmemek	Gide
garp	gem	gidilmek
garson	gemi	Giresun
gaz odası	genco	girilebilmek
Gazanfer Bilge	genç	girilmek
gazel	genç yaşlı	Girit
gazete	gençlik	girmek
gazino	genelev	Girne
gebe	general	gitar
gebermek	General Denikin	gitme
gece	General Von Sanders	gitmek
gece gündüz	genişlemek	gitmemek
gecekondulu	genişletmek	giyme
	genişleyebilmek	giymek

gizleme	görüşmek	gülüşmek
gizlemek	götürmek	gümbür gümbür
gizlenmek	götürmemek	gün
gizli gizli	gövde	günah
Goeben	göz	gündüz
gonca	göz nuru dökmek	gündüz gece
Gorki Caddesi	gözbebeği	güneş
göçmek	gözden düşmek	Güney
göğüs	göze almak	Güney Amerika
gök	gözetlemek	Güney Amerikalı
Göksel	gözetmek	Güney Anadolu
gökyüzü	gözkapağı	günlük
göl	gözlemek	Gürcistan
gölge	gözlük	Gürcü
gölgelenmek	gözü yaşarmak	gürlemek
gömlek	gözyaşı	güve
gömmek	grev	güven duymak
gömülme	grevci	güven vermek
gönderilmek	gri	güvenmek
gönderilmemek	Guevara	güvercin
göndermek	gurbetçi	güvercinlik
göre	gurur	güverte
göresi gelmek	gücenmek	güvey
Göring	güç gelmek	güz
görme	gül	güzel
görmek	güldürmek	güzelim
görmemek	gülesi gelmek	güzelleşmek
görülme	gülme	güzellik
görülme	gülmek	
görünme	gülümsemek	H
görünmek	gülümseyiş	ha
görüntülemek	gülünebilmek	Hacı
görüş	gülüş	haç

hafiflemek	hatta	henüz
hafta	hava	hep
hafta sonu	havaalanı	hepsi
hâlâ	havalanmak	herif
halı	Havelka	herkes
Haliç	havlu	hesabı kapanmak
Halife-i Seniyye	havuz	hesaplaşma
halk	hayal	hesaplaşmak
hamal	hayali	Hesiodes
hançer	hayat	heves
hanedan	hayatına girmek	hey
hangi	haydi	heyecan
hanım	hayır	heyecanlandırmak
hapis	hayırlı uğurlu	heykel
hapsetmek	haykırabilmek	hıçkırmak
Harbiye Nazırı	haykırış	hınç
harcanma	haykırmak	hır gür
harcayabilmek	hayran bırakmak	hırçınlaşmak
harç	Hayrettin	Hırvat
harekât	hayvan	Hırvatistan
Hareket Ordusu	Hayyam	hışırdamak
harikulâde	haz	hızlanmak
harita	hazır olmak	hiç
harlanmak	hazırlamak	hiç değilse
Harlem	hazırlanmak	hiç kimse
Hasan	hazırlıklı olmak	hiçbir
Hasan Fehmi	hazin	hikaye
hasret	haziran	hissetmek
hasta oluş	Hektor	hizmet etmek
hastane	Helsinki	hizmetçi
haşmetmeap	hem	Hollanda
hatırlama	Hemingway	Homeros
hatırlamak	hemşeri	hoparlör

hoplaya zıplaya	ırmak	ıflah olmamak
horoz	ısınmak	iğrenmek
hoş	ısırgan oto	ihanet etmek
hoş gelmek	ısıtma	ihracatçı
hoşlanmak	ısıtmak	İhsan Paşa
hoşnutsuz	ıslanmak	ihtilal
hörelenmek	ıslatmak	ihtiyar
hukuk	ısmarlamak	iki
humanite	Ispartalı Ali	ikinci
hutbe	Istrati	İkinci Dünya Savaşı
huzur	ışık	ikindi üstü
hücre	ışıl ışıl	ikiz
hükmetmek	ışılamak	İkiz Kilise
hüküm	ışıldamak	iktidar
hükümet	ışıldatmak	iktisatçı
hükümlü	ışımak	ilahi
hülya		ilan edilmek
hülyalı	İ	ilençlemek
Hürriyet ve İtilaf Fırkası	İbikus	ilerlemek
Hüseyin Hilmi	iblis	ilerleyiş
hüzün	icat olunmak	iletmek
hüzünlendirmek	iç geçirmek	ilgili
hüzünlenmek	iç içe	ilişkin
hüzünlü	iççekiş	ilk
Hz. Yusuf	içilmek	ilkbahar
	için	ilkokul
I	içinden geçirmek	ilkyaz
I. Balkan Savaşı	içki	İlse Scheer
I. Dünya Savaşı	içlenmek	imge
ıhlamur	içme	imparator
II. Meşrutiyet	içmek	imparatoriçe
II. Wilhelm	içten içe	imparatorluk
ırgat	içtenlik	imzalamak

in	İstanbul	İzmir
inanç	İstanbulu	
inanmak	istasyon	J
inanmamak	istek	jandarma
incelemek	istemek	Japon
inci	istememek	Jean Jaures
incir	isyan	Joan
incitmek	işaretlemek	Jose Marti
indirmek	işçi	Joures
inek	işe yaramak	Jöntürkler
İngiliz	işgal	
İngilizce	işgencehane	K
İngiltere	işitmek	kab
inip çıkmak	işitmemek	kabarmak
iniş	işleme	Kâbil
inlemek	işlemek	kabul etme
inmek	işletmek	kaç
insan	işlik	kaçmak
insan insan	işte	kadar
insansever	İtalya	kadeh
intihar etmek	İtalyan	kader
ipek	ithalatçı	Kadıköy
iplik	İttihat ve Terakki	kadın
irkilmek	iyi	kadın erkek
irkiltmek	iyi gelmek	kadınlı bıçaklı
is pas	iyileşmek	kadife
İsa	iyileştirme	kadife karası
iskambil	iyileştirmek	Kadir Gecesi
iskele	iyilik	kafa
İslam	iyimser	kafes
İsmet	izci	Kafir Türk
İspanya	izin vermek	Kafka
İspanyolca	izlemek	Kafkasya

kağıt	kana kana	karanlık
kah	Kanal	karar vermek
kahpe	kanamak	karargah
kahraman	kanamamak	kararmak
kahramanlık	kanarya	karartmak
kahrolmak	kanat	kardelen
kahvaltı	kanat germek	kardeş
kahve	kanatmak	kargacık burgacık
kahverengi	kanepe	karı
kalbini kazanmak	kanıtlayabilmek	karın
kaldırılmak	kapamak	karınca
kaldırım	kapanmak	karışma
kaldırmak	kapatılmak	karışmak
Kale	kapatmak	karıştırmak
kale (satranç)	kapı	karmak
Kale Meydanı	kapılmak	karpuz
Kaleiçi	kapitalizm	Kars
kalem	kapkara	karşı
kalfa	kaplamak	karşı koymak
Kalina	kaplan	karşılaşma
kalker	kaplanmak	karşılaşmak
kalkınma	kaplumbağa	karşılık
kalkmak	kapmak	karşın
kalma	kaptan	kartal
kalmak	kaptırmak	karton
kalmamak	kar	kartpostal
kalorifer	kara	kas
kalp	Kara Nehir	kasaba
Kaluga	kara tahta	kasabalı
kamçı	Karadeniz	kasaplık
kamp	karakol	kaset
kamyon	karamela	kasık
kan	karanfil	kasım

kasket	kaz	kılık değiştirmek
kaç	kazanabilmek	kımıldamak
Kaşgar	kazandırmak	kımıldamamak
katar katar	kazanmak	kımıldanmak
katedral	kazılmak	kıpırdamak
katılma	kazma	kıpırdanmak
katılmak	kazmak	kıpkızıl
katil	keçi	kır
katlanmak	keder	kır (renk)
katlanmamak	kederli	kırdırılmak
katmak	kedi	kırık dökük
kavak	kefen	kırılğan
kavga	Kel Ahmet	kırılmak
kavrama	kelebek	Kırım
kavramak	Keloğlan	Kırımlı
kavranılma	keman	kırıntı
kavrayış	kemik	kırıp dökme
kavrulmak	kendi	kırış kırış
kavuniçi	kendi kendine	kırıtma
kaya	kenef	kırıtmak
kaybolmak	kent	kırk
kaybolup gitmek	Kerenski	kırk bin
kaygı	Kerlsın	kırk bir
kaygılı	kertenkele	kırlangıç
kayık	kertenkelebek	kırmak
kayın	kesilmek	kırmızı
kayınpeder	kesmek	kıskanmak
kayıp gitmek	keşfetme	kıskanmamak
kayısı	keşfetmek	kış
kaymak	Kıbrıs	kışkırtma
kaynamak	Kıbrıslı	kışkırtmak
kaypaklaşmak	kılıç	Kışlık Saray
Kayseri	kılıf	kıvırmak

kıvrıla kıvrıla	kitapçı	korkak
kıvrılış	klakson	korkmak
kıvrılmak	koca	korku
kıyı	Koca Yusuf	korkunç
kız	kocakarı	Kornilov
kızak	koğuş	koro
kızarmak	koklama	korsan
kızıl	koklamak	koruluk
Kızıl Muhafız	kokmak	korumak
Kızıl Ordu	kol	koşmak
Kızıl Sultan	kol kola	kova
Kızıl Yıldız	Kolçak	kovboy
Kızılırmak	Kolombiya	kovulma
Kızıllar	komamak	koyabilmek
ki	komşu	koymak
kibir	komuta	koyun
kilise	komutan	koyun (beden)
kilitlemek	komüncü	koyvermek
kim	Komünist	kömür
kimi	Komünist Manifesto	köpek
kimse	konmak	köprü
kin	konsol	köpük
kir pas	konuk	köpüre köpüre
kiraz	konulmak	kör kör
Kirazlı Mescit Sokağı	konuşamamak	kör olmak
kireç	konuşma	Koroğlu
kireç aklığı	konuşmak	köstebek
kiremit	konuşulmamak	kötü
kirletmek	koparılmak	köy
kirli-sarı	koparmak	köylü
kirpik	kopmak	kral
kişi	kopuş	kraliçe
kitap	koridor	Kraliçe Victoria

Kronştad	kurtarmak	külrengi
kucaklamak	kurtuluş	küpe
kucaklanabilmek	kurulamak	kürek
kucaklaşma	kurulmak	Kürt
kucaklaşmak	kurultay	Kürtçe
Kudüs	kurumak	küskün
kul	kurumamak	küsmek
kulaç atmak	kurutmak	kütüphane
kulak	kurutulma	Kyrenia
kulak çınlatmak	kusmak	
kulak vermek	kuş	<u>L</u>
kule	Kuşadası	labirent
kullanılma	kuşatma	lamba
kullanış	kuşatmak	Latin Amerika
kullanma	kuşku	lavabo
kullanmak	kutlamak	layık olmak
kulübe	kutlanmak	Laz
kum	Kutsal Savaş	Lefkoşa
kumaş	Kutsal Topraklar	Lehistan
kumsal	kutu	Leipzig
kundak	Kuvay-i Milliye	Lenin
kundakçı	Kuvâ-yi Seyyâre	Lenince
kundura	kuyu	Leningrad
Kunsthause	Kuzey	Lermontov
kurbağa	kübist	Lesbonlu
kurban olmak	Küçük Asya	leş
kurdela	küçük küçük	levha
kurma	küçülmek	leylak
kurmak	küçümsemek	liberal
kurmay	küfe	liman
kursak	küfürleşmek	limon
kurşun	kül	lir
kurt	külâh	lira

lirik	Makno	mekik dokumak
Litvanya	Malazgirt	Mekteb-i Sultani
Lodos	Maltepe Askeri Cezaevi	mektup
lokanta	Manastır	melankoli
lokma	Manchester	melankolik
Londra	mandolin	Melbourne
Lorca	mangal	melek
lord	Manş	Melek Filsan
loş	Mareşal Fevzi Çakmak	meltem
<u>M</u>	Maria Faranturi	meme
Macar	marş	Memet
Macaristan	martı	memleket
madalya	masa	Memnune Hanım
madde	masal	memur
maden	maske	memurluk
madenci	masmavi	Menekşe
Madrid	masum	merak
mağara	masumluk	merak etmek
Mağusa	matbaacı	merak merak
mahalle	Mathilde Neruda	meraklı
mahcup	mavi	merdiven
mahkemeci	Mayakovski	merhamet
mahkum edilmek	mayalanmak	Merkantil Bank R.T.
mahkum olmak	mayıs	merkez
Mahmut Şevket Paşa	mazlum	mermer
mahvetmek	mecaz	mermi
mahvolmak	mecazi	mersin
mahzun	Meclis-i Mebusan	mertçe
Majestenin Hükümeti	meczip	Mesarya Ovası
Makedon	Medeni Hukuk	Mescid-i Aksa
makinali	mefkure	meşrubat
makinist	Mehmetçik	Meşrutiyet
	mekan	Meşrutiyet Hükümeti

Meşrutiyetçi
 metal
 Metin Altıok
 metro
 mevsim
 meydan okumak
 meyhane
 meyve
 mezar
 mezarlık
 meze
 Mezopotamya
 mırıldanmak
 Mısır
 mısra
 mışıl mışıl
 mızıka
 mi
 mide
 Midillili
 midye
 miğfer
 Milev
 militan
 militarizm
 millet
 Milli Meşrutiyet Fırkası
 milyarder
 milyon
 milyoner
 milyonlarca
 mimoza
 minder

minibüs
 minnet
 minyatür
 miras kalmak
 Miro
 mitralyöz
 mizah
 mo (inek sesi)
 monte edilmek
 mor
 morarmak
 morg
 Moskova
 Moskova Üniversitesi
 motor
 Mozart
 mösyö
 Mösyö Delcasse
 mucize
 muhabir
 muhalif
 Muhammet
 muharip
 mum
 murada ermek
 Murat
 Musevi
 muska
 musluk
 Mustafa Kemal
 Mustafa Suphi
 Musul
 mutlaka

mutlu etmek
 mutlu olma
 mutlu olmak
 mutluluk
 mutsuz
 mücadele
 mücevher
 mühür
 mürekkep
 Müslüman
 müşavir
 müthiş
N
 Nadya
 naftalin
 nal
 Namık
 Namık Kemal
 namlu
 nar
 nasıl
 Natevan
 Nathanel
 naylon
 Nazım
 Nazi
 nazlanmak
 Nazlı Eray
 ne
 ne de olsa
 ne kadar
 ne zaman

Necmiye

neden

nefis

nefret

nehir

Nejat

nere

nergis

neşesiz

Nihat

nisan

nişan almak

niye

Noel

nokta

not etmek

Notre-Dame

nöbet

nöbetçi

Nuri

Ö

o

ocak

oda

Odesa

odun

oğlan

oğul

Ohri Gölü

okey

okşamak

okul

okuma

okumak

okuyamamak

okyanus

olabilme

olabilmek

olamamak

olgunlaştırmak

olma

olmak

olmamak

oluş

oluşma

oluşmak

oluşturmak

omuz

omuz omuza

omuzdaş

on

on beş

On sekizinci yüzyıl

onarılmak

Onegin

onlar

ora

oradan oraya

ordu

Orhan Veli

orospu

Orta Anadolu

Orta Avrupa

Ortaçağ

ortanca

Ortodoks

Ortodoksluk

Osman

Osmanlı

Osmanlı İmparatorluğu

ot

otel

otlak

otobüs

otomobil

oturma

otuz

otuzbeşbin

ova

oynama

oynamak

oysa

oyun

oyuncu

ozan

Ö

ödenmek

ödetmek

öfkelenmek

öğle

öğle sonrası

öğrenci

öğrenilmek

öğrenmek

öğretmek

öğretmen

ökçe

öksüz	örtünmek	parçalanmak
öldürme	öte	pardesü
öldürmek	ötmemek	Pardi Pehlivan
öldürülmek	ötüş	parfüm
öldürülmemek	öykü	parıldamak
ölebilmek	öyleyse	Paris
ölme	özelleştirilmek	park
ölmek	özellikle	park etmek
ölmeme	özen göstermek	parlak
ölmemek	özenilmek	parlamak
ölü	özenmemek	parlamento
ölüm	özgür	parmak
ölümsüz	özgürlük	parmaklık
ölümsüzleştirmek	özlem	parti
ölümüne ölümüne	özlemek	partizan
Ömer Reis	özleyiş	pasaj
ömür	P	pasaport
önce	Pablo Neruda	Pasifik
önder	pabuç	pasta
önemsemek	padişah	pastırma
öpme	paket	paşa
öpmek	paklamak	patates
öpülebilmek	palto	patlama
öpülmek	pamuk	patlamak
öpüş	pancur	patlamamak
öpüşmek	Panislamizm	patron
örgüt	pantolon	paylaşma
örgütleme	Pantürkizm	paylaşmak
örgütlenme	papatya	Pazar
örmek	papaz	pazarlanmak
örneğin	para	Pazartesi
örtmek	parçalamak	peki
örtülmek		pekiştirilmek

pembe
perdahlamak
perde
peri
Petersburglu
Petlyura
Petöfi
Petrograd
peynir
pırıl pırıl
pırlanta
pırr
Picasso
pikap
Pir Sultan
pirinç
pişirmek
pişman olmak
pişmanlık
piyes
plak
plastik
polis
politika
politikacı
pompalı
portakal
Portekizli
Prag
prenses
problem çözmek
proletarya
propaganda

Protestan
Prusya
Pugaçov
punduna getirmek
pus
pusula
Puşkin
Putilov

Q

Quartier Latin

R

radyo
rağbet göstermek
rağmen
rahat vermek
rahim
rakı
ranza
rastlamak
rastlanmak
ray
Reich
reis
rejim
rençber
rengarenk
renk
renkli
renksiz
resim
ressam

revolver
rıhtım
Rize
robot
roman
romancı
romantik
romantizm
rotatif
Rousseau
rozet
rönesans
ruh
Ruhi Su
Rumeli Hisarı
Rumen
Rus
Rusya
rüya
rüzgar
rüzgargülü
rüzgarlaşmak

S

saat
saatli bomba
sabah
sabah sabah
sabır
sabırlı
sabırsız
Sabiha
Sabir

sabretme	saltanat	sarmak
sabretmek	Salvadore Allende	sarraı
sabun	Samanyolu	sarsılma
saç	Samatya	sarsılmak
saçma	Samos	Sartre
saçma sapan	sanat	satıcı
saçmak	sanat evi	satılmak
sadece	sanatçı	satma
sadrazam	sancak	satmak
Sadrazam Damat Ferit	sancımak	satranç
saf tutma	sandal	Sava
safran sarısı	sandalye	savaş
sağ olmak	sandviç	savaşçı
sağılmak	saniye	savaşmak
sağlamak	sanki	savcı
sahi	sanmak	savmak
sahne	sanmamak	savrulmak
sahra	Santiago	savunma
Sait Faik	Santiago Stadyumu	savunmak
saka kuşu	santim santim	savurmak
sakal	Sapho	savuruş
sakatlanmak	saptama	sayfa
sakin	sararma	saygı
saklamak	sararmak	saygı duymak
saklanmak	saray	sayı
Salamis	sarhoş	sayıklama
salıncak	sarı	sayılmak
salınış	Sarı Nehir	sayılmamak
salınmak	Sarıkamış	saymak
sallamak	Sarıkamış Seferi	secde
sallanmak	sarılma	seçmek
salmak	sarılmak	sedef
salon	sarışın	sedir

sefer	sevdalanış	sızım sızım
seğirmek	sevgi	sızlamak
sehpa	sevgili	sigara
Seine	sevilmek	silah
sekiz	sevinç	silahlanmak
sekreter	sevinçli	silinme
sel	sevindirmek	silinmek
Selahattin Türbesi	sevinmek	silmek
selam götürmek	sevişme	simit
Selanik	sevişmek	Simonides
selvi	sevme	simsiyah
Semra	sevmek	sincap
semt	sevmemek	sindirmek
sen	Sevres Andlaşması	sinek
senaryo	seyrelmek	sinema
sendelemek	seyretmek	sinir
sendikacı	sezilmek	sinmek
senfoni	sezmek	Sinop
senfonik	sıcak	sinsi sinsi
Senmişel	sıcak sıcak	Sion Dağı
senyör	sıçramak	Sipahi
sepet	sığınmak	sis
serbest kalmak	sığmak	Sivas
sergi	sığmamak	Sivastopol
sergilenmek	sıkı durmak	siyah
serilmek	sıkılaştırmak	siyasal
serinlik	sıkılmak	siz
serpiştirmek	sıkışmak	Slav
serpmek	sıkıyönetim	Slavak
serseri	sınıf	Slovenya
sesleniş	Sırbistan	soba
seslenmek	sırt	sofa
sevda	sırtlan	Sofya

soğan	söndürme	Sultanahmet
soğuk	söndürmek	suluboya
sokak	sönmek	Suna
sokmak	sövülmek	sunmak
sokulmak	söyleme	sunulmak
solgun	söylemek	surat
sollamak	söylememek	Suriye
solmak	söylenebilmek	susmak
soluk almak	söylenmek	susmamak
soluk soluğa	söyleşmek	susturmak
solumak	söyletmemek	susuş
Somme	söylev	sümbül
somun	söyleyebilmek	Sümeyra
somutlanmak	söz	süngü
son	söz etmek	sürdürmek
sonbahar	söz gelimi	süre
sonnet	sözcük	sürebilmek
sonra	sözlük	Süreyya
sonradan görme	sözüm ona	sürgün
sonsuz	sperm	sürgünlük
sonsuzlaşmak	spiker	sürmek
sonsuzlaştırmak	stadyum	sürmemek
sonsuzluk	Stephan	sürü
sonuçlanmak	Straki Korakas	sürüklemek
sopa	Struga	sürüp gitmek
sorma	su	süs balığı
sormak	Suavi	süt
sis	suçlamak	sütbeyaz
sosyalist	suçlanmak	Sütbeyaz köyü
sosyalizm	suçlu	süzme
söğüt	sulamak	süzülmek
sökün etmek	sulanmak	Sydney
sömürgecilik	sultan	

S

şafak
Şafak
şahin
şair
şakak
şakımak
Şandor Petöfi Sokağı
şapka
şarap
şarapnel
şarkı
şarkıcı
şaşırmak
şaşırmamak
şaşırtabilmek
şaşmak
şehir
şehit
Şekspir
şen şakrak
şeriat
Şerif Hüseyin
şey
şeyh
şeyhülislam
şeytan
şeytan alası
şımarmak
şiir
Şili
Şilili
şimdi

şişe
şişmek
şive
şoför
şşşş
şu
şubat
Şubert
şura
şurda burda

T

tabak
tabanca
tablo
tabur
tabut
taç yaprak
tahrip edilmek
taht
tahta
taka
takdis etmek
takla atmak
takmak
takvim
talaş
tamamlamak
tamamlayabilmek
tamirhane
tangırtılamak
tango
tanıdık gelmek

tanık olmak
tanım
tanıma
tanımak
tanımamak
tanımlamak
tanımlanmak
tanışmak
tanıtmak
tank
Tanrı
Tanrıça
Tanrısal
tapınmak
taranmak
tarla
tartışmak
tartmak
tas
tasalanmak
tasalı
tasarlamak
taş
taşım
taşımak
taşınmak
taşmak
Taşnaksityun
taşra
taşralı
tat
Tatar
tatlı

tatmak	ter	Topal Ulviye
tavanarası	teras	toparlamak
taverna	terk edilmek	Topçu İsmail Hakkı
tavşan	terlemek	toplama
tavuk	terör	toplamak
tavuskuşu	tersin tersin	toplanmak
tayfa	terzi	toprak
tayyare	tesbih	Toros
tebeşir	teslim olmak	torun
tedirgin	testi	Trablusgarp
tedirgin etmek	teşrif etmek	Trabzon
tek tek	tetiklemek	Trafalgar
Tekirdağ	Tevrat	tramvay
tekmelemek	teyp	tren
tekmelenmek	teyze	tuğla
tekne	tezgah	Tumanyan
tel	Thales	Tuna
telaş	Thames	turist
telaş telaş	Theodorakis	turna
telaşlı telaşlı	Theseus	turuncu
telefon	tıkamak	tutamamak
telefon etmek	tıkanmak	tutku
televizyon	tıkırdamak	tutkulu
telli duvaklı	tıpkı	tutmak
temizlemek	tırmanmak	tutsak
temizlenmek	tırnak	tutsaklanmak
temmuz	titreme	tutsaklaştırmak
ten	titremek	tutsaklık
teneke	titretmek	tutturmak
tenha menha	tiyatro	tutuklanmak
tentürdiyot	TKP Kurultayı	tutuklu
tepe	tohum	tutunmak
tepeden tırnağa	top	tutuş

tutuşmak
 tutuşturmak
 tuval
 tuz
 tuzak kurmak
 tüfek
 tükenme
 tükenmek
 tüketmek
 tül
 tümce
 tünel
 Türk
 Türk II. Nikola
 Türk İşçi Korosu
 Türkçe
 Türkistan
 Türkiye
 Türkiyece
 Türkiyeli
 türkü
 türkücü
 tütme
 tütsü
 tütün
 tüy
 tüy gibi hafifletmek
 TV

U

uçak
 uçma
 uçmak

uçucu
 uçurmak
 uçurum
 uçurumlaşmak
 uçuş
 uğramamak
 Uğur Mumcu
 ulanmak
 ulaşma
 ulaşmak
 ulaşmamak
 ulaştırma
 ulaştırmak
 Uludağ
 ulumak
 ummak
 umut
 umut etmek
 umutlu
 umutsuz
 umutsuzluk
 un ufak edilmek
 unutmak
 unutmamak
 unutulmak
 unutulmamak
 unutulmuş
 unutuş
 Ural
 usandırmak
 usanmak
 usta

usul usul
 utanmak
 Utsa
 uyandırmak
 uyanış
 uyanma
 uyanmak
 uydurmak
 uygarlık
 uyuklamak
 uyumak
 uyumamak
 uyutmak
 uyuyakalmak
 Uzakdoğu
 uzaklaşmak
 uzaklaştırma
 uzaktan uzağa
 uzamak
 uzanış
 uzanmak
 uzatmak
 uzay
 uzlaşmak
 uzun uzun

Ü

üç
 Üçüncü Dünya
 ülke
 ümitsiz
 ümitsizlik
 üniforma

üniformalı
üniformasız
üretken olmak
üretmek
ürkmek
ürperiş
üst üste
üstelik
üstesinden gelmek
üşümek
üşüşmek
üşütmemek
üzere
üzgün
üzmek
üzülme
üzülmek
üzüm
üzüntü

V

vagon
vakit
vali
Valla
Vallah
Vaptzarov
vapur
var olma
var olmak
varı yoğu
varmak
varmamak

Vasi Sokağı
vatan
vay
vazgeçmek
vazo
ve
veda
vedalaşma
velet
Venizelos
Venüs
Verdun
verem etmek
verilmek
Verlaine
verme
vermek
Veysel
vezir
vıramak
Victor Jara
Vietnam
Vietnamca
villa
Vinkovci
vişneçürüğü
Viyana
Viyana Batı Garı
volkan
vurmak
vurulmak
vuruş
vücut

W

Walt Whitman
Wilhelm

Y

ya
yabancılaşma
yabancılaşmamak
yağ
yağma
yağmacı
yağmak
yağmur
yahu
Yahudilik
yakalamak
yakalanma
yakılmak
yakışmak
yakışmamak
yakıştıramamak
yaklaşmak
yaklaştırmak
yakmak
yakmamak
yalan dolan
yalazlanmak
yalnızlık
yamaç
yan yana
yanak
yanardağ

yanaşmak	yaş	Yeni Dünya
yandaş	yaşam	yenik düşmek
yanık	yaşama	yenilenme
yanıtlama	yaşamak	yenilenmek
yani	yaşamamak	yenilgi
yanma	yaşanmak	yenmek
yanmak	yaşartmak	yer
Yannis Ritsos	yaşayabilmek	yer açma
yansımak	yaşlanmak	yer almak
yapabilmek	yaşlı	yer etmek
yapılmak	yatak	yeraltı
yapışmak	yatmak	yerinde saymak
yapma	yatmamak	yersiz yurtsuz
yapmak	yavaş yavaş	yerüstü
yapmama	yavaşlatmak	yeryüzü
yapmamak	yavru	yeşermek
yaprak	yayılmak	yeşil
yaralamak	yayımlamak	yetim
yaralanmak	yayımlanma	yetinme
yaramak	yayımlanmak	yetinmek
yaraşmak	yaz	yetişkin
yaratılma	yazar	yetişme
yaratmak	yazdırmak	yetiştirmek
Yarbay Enver	yazgı	yetmek
yardım etmek	yazılmak	yetmemek
yargıç	yazma	yıgılmak
yarılmak	yazmak	yıkamak
yarın	yeltenmemek	yıkanmak
yarışmak	yemek	yıkık dökük
yasaklanmak	Yemen	yıklamak
yasallaştırmak	yemin etmek	yıklanmamak
yaslanmak	yemiş	yıkamak
yastık	yemyeşil	yıkmamak

yıl	yoksun kılmak	yüklenmek
yılan	yola koyulmak	yükselmek
yıldırımamak	yolcu	yükseltmek
yıldız	yoldan sapmak	yürek
Yıldız Dağları	yoldaş	yürümek
Yıldız Sarayı	yonga	yürürlük
yıldönümü	yontmak	yürütmek
yıllarca	yorgan	yürüyüş
yılmamak	yorgun	yüz
yırtmak	yorulmak	yüzlerce
yiğit	yosun	yüzmek
yiğitçe	yöneltmek	yüzüş
yiğitlik	yönetim	yüzyıl
yine	yönlendirmek	<u>Z</u>
yineleniş	Yörük Ali	zabıta
yinelenme	yudum yudum	Zagreb
Yirminci Yüzyıl	yudumlamak	zakkum
yitip gitmek	yufka	zaman
yitiriliş	yumurta	zar tutmak
yitiriş	Yunan	zehir
yitirmek	Yunanistan	zenci
yitirmemek	Yunanlı	zeytin
yitmek	yunmak	zincir
yoğrulmak	Yunus	Zincir Köprüsü
yoğunlaşmak	yurt	zincirlemek
yoğunlaştırabilmek	yurtsever	zindan
yoğunlaştırmak	yurttaş	Ziya Paşa
yok olmak	Yusuf	zurna
yok oluş	yutkunmak	zümrüt
yoklamak	yutmak	
yoksa	yuva	
yoksullaşma	yuvarlanmak	

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan (1998); **Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim**, TDK Yayınları, Ankara.
- AKSOY, Ömer Asım (1998); **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- BANGUOĞLU, Tahsin (1998); **Türkçenin Grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- BEHRAMOĞLU, Ataol (1997); **Mekanik Gözyaşları**, Adam Yayınları, İstanbul.
- BEHRAMOĞLU, Ataol (2007); **Şiirin Dili-Anadil**, Evrensel Basım Yayın, İstanbul.
- BEHRAMOĞLU, Ataol (2008); **Hayata Uzun Veda**, Tekin Yayınları, İstanbul.
- BEHRAMOĞLU, Ataol (2008); **Kızıma Mektuplar**, Tekin Yayınları, İstanbul.
- BEHRAMOĞLU, Ataol (2008); **Okyanusla İlk Karşılaşma**, Tekin Yayınları, İstanbul.
- BEHRAMOĞLU, Ataol (2008); **Yeni Aşka Gazel**, Tekin Yayınları, İstanbul.
- BEHRAMOĞLU, Ataol (2011); **Bir Gün Mutlaka**, Tekin Yayınları, İstanbul.
- BEHRAMOĞLU, Ataol/DEMİRTAŞ, Metin (2011); **Şiirin Kanadından Mektuplar**, Evrensel Basım Yayın, İstanbul.
- BEHRAMOĞLU, Ataol (2012); **İki Ağıt**, Tekin Yayınları, İstanbul.
- BEHRAMOĞLU, Ataol (2012); **Nazım Hikmet “Tabu ve Efsane”**, Tekin Yayınevi, İstanbul.
- BEHRAMOĞLU, Ataol (2012); **Sevgilimsin**, Tekin Yayınları, İstanbul.
- BEHRAMOĞLU, Ataol (2013); **Aşk İki Kişiliktir**, Tekin Yayınları, İstanbul.
- BEHRAMOĞLU, Ataol (2013); **Başka Gökler Altında**, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul.
- BEHRAMOĞLU, Ataol (2013); **Yaşadıklarımın Öğrendiğim Bir Şey Var**, Tekin Yayınları, İstanbul.
- BEHRAMOĞLU, Ataol (2014); **Yarım Yüzyıldan Şiirler**, Tekin Yayınları, İstanbul.
- BURAN, Ahmet (2008); **“Yabancı Diller Karşısında Türkçe”**, **Makaleler**, Turkish Studies, Ankara, s.165-169.
- DENİZ, Sunay (2014); **Cemal Süreya’nın Şiirlerinde Kelime Dünyası**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (1997); **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.

- EREN, Hasan (1999); **Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü**, Bulak Neşriyat, Ankara.
- ERGİN, Muharrem (1992); **Türk Dilbilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul.
- FURTUN, Serkan (2014); **Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Kelime Dünyası**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak.
- GÖZ, İlyas (2003); **Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- KARAAĞAÇ, Günay (2013); **Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- KORKMAZ, Zeynep (2010); **Gramer Terimleri Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- KORKMAZ, Zeynep (2017); **Türkiye Türkçesi Grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- MANGAN, Sevgi (2016); **Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Seçme Lirik Şiirlerinde Kelime Dünyası**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak.
- YILDIRIM, Nilüfer (2015); **Orhan Pamuk'un Cevdet Bey ve Oğulları ile Masumiyet Müzesi Romanlarında Söz Varlığı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ.
- <http://www.tdk.gov.tr>

EKLER

Ek 1. Orjinallik Raporu

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLIK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Kübra AKBULUT
Öğrenci Numarası	042213141
Enstitü Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
Programı	Eski Türk Dili
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğretim Üyesi
Tez Başlığı (Türkçe)	ATAOL BEHRAMOĞLU'NUN ŞİİRLERİNDE KELİME DÜNYASI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam ...122..... sayfalık kısmına ilişkin, ...30.../...05.../2018..... tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % ...26.. tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin doktora tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Dr. Öğretim Üyesi Çimen ÖZÇAM

Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Prof. Dr. Ahmet BURAN

Anabilim Dalı Başkanı ✓
(İmzası)

Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ile birlikte enstitüye teslim edilir.

İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

ÖZ GEÇMİŞ

1983 yılında Niğde'nin Bor ilçesinde dünyaya geldim. İlköğrenimimi sırasıyla Malatya, Hakkâri, Muş, Adıyaman illerinde tamamladım. Ortaokul 1. sınıfı Sivas'ta, ikinci sınıfı Kahramanmaraş'ta, 3. sınıfı ise Elazığ'da okudum. 1999 yılında Elazığ Mehmet Akif Ersoy Lisesinden mezun oldum. Aynı yıl İnönü Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandım. 2003'te yedi yıl sürecek olan Elazığ İstanbul Dershanesindeki öğretmenlik hayatıma başladım. 2010'da Malatya'nın Pütürge ilçesindeki Pütürge Çok Programlı Lisesine atandım. 2012-2018 yılları arasında Elazığ Orgeneral Bedrettin Demirel Anadolu Lisesinde görevime devam ettim. 2018'de atandığım Elazığ Necip Fazıl Kısakürek Anadolu Lisesinde halen çalışmaktayım. Evli ve iki çocuk annesiyim.